

Onsdagen den 23 februari

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och lades till handlingarna riksdagens förvaltningsstyrelsens berättelse om verksamheten inom riksdagens förvaltningskontor under år 1971.

§ 3 Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet skrivelse från fullmäktige i riksgäldskontoret angående fortsatt utgivning av otryckta ståndsprotokoll samt skrivelse från riksdagens förvaltningsstyrelse angående anslag på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1971/72 till Den inre riksdagsförvaltningen: Utredning om riksdagens hus m. m.

§ 4 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1482–1484 till skatteutskottet.

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 67–71.

§ 6 Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets betänkande nr 4 angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets förvaltning under år 1971.

§ 7 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition 1972:1 gjorda framställning om det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften skall utgå för år 1972.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 1 i anledning av propositionen 1971:173 om vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet jämte motioner.

Genom en den 29 oktober 1971 dagtecknad proposition, 1971:173, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslagit riksdagen att

dels anta de vid propositionen fogade förslagen till

- 1) lag om vad som avses med polismyndighet m. m.,
- 2) lag om upphävande av lagen (1964:320) om polismännder,

dels godkänna de allmänna riktlinjer för en omorganisation av polisväsendet och för åklagardistriktsindelningen som departementschefen angivit i propositionen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfödes följande:

"I propositionen föreläggs riksdagen förslag till allmänna riktlinjer för den framtida polis- och åklagardistriktsindelningen. Polisdistrikten bör enligt dessa riktlinjer göras så stora att kontinuerlig rörlig övervakning kan anordnas i större utsträckning än vad som nu är möjligt och att personalen kan specialiseras för utredningar av i vart fall de vanligast förekommande brottstyperna. Det förordas vidare att indelningen i kommunblock liksom f. n. läggs till grund för polisdistriktsindelningen och att gräns för polisdistrikt som regel inte bör skära länsgräns. Avsikten är också att nå bättre överensstämmelse mellan gränserna för rättsväsendets olika verksamhetsområden. I fråga om åklagardistriktet föreslås en anpassning till den nya polisdistriktsindelningen med tillämpning av i stort sett de principer som nu gäller. Den nya polis- och åklagardistriktsindelningen avses bli genomförd successivt och i huvudsak vara slutförd inom en period av 2–3 år.

Den föreslagna polisdistriktsindelningen kommer att medföra att vissa län inte kan behållas som verksamhetsområde för den regionala polisorganisationen. I propositionen föreläggs riksdagen förslag till riktlinjer för en begränsad reform av den regionala polisverksamheten. Reformen anses inte föregripa eller försvåra statsmakternas framtida ställningstagande till de frågor som f. n. utreds av länsberedningen. Den innebär att två eller möjligen tre angränsande län i en del fall förs samman till ett verksamhetsområde och att i princip en enhetlig organisation införs i samtliga län. Länsstyrelsen behåller sin ställning som högsta polismyndighet i länet. Länspolischefen blir liksom nu tjänsteman i länsstyrelsen men får en självständigare ställning än f. n. De regionala indelningsändringarna avses bli genomförda successivt i samma takt som polis- och åklagardistriktsindelningen. I övrigt föreslås den nya organisationen bli genomförd den 1 januari 1973.

I propositionen föreläggs riksdagen vidare förslag till allmänna riktlinjer för en reform om ökat medborgarinflytande inom den lokala polisorganisationen. De nuvarande polisenämnderna avskaffas och ersätts av polisstyrelser. Styrelsen skall enligt förslaget bestå av polischefen som ordförande och sex andra ledamöter, vilka utses av kommunfullmäktige i de kommuner som ingår i polisdistriktet eller av ombud som dessa fullmäktige har valt. Polisstyrelse får i princip samma arbetsuppgifter som lokal polischef nu har. Vissa viktigare frågor, främst sådana som rör förhållandet mellan allmänheten och polisen, avgörs av styrelsen i plenum och andra ärenden av polischefen ensam. Ärenden som angår utövning av polisledning skall dock alltid avgöras av polischefen ensam. Polisstyrelser avses bli inrättade på en gång i hela landet den 1 januari 1973."

I detta betänkande hade behandlats

motionen 1971:1615 av herrar Henmark (fp) och Taube (fp),

motionen 1971:1616 av fru Åsbrink (s) och herr Richardson (fp),

motionen 1971:1617 av herr Bergman m. fl. (s, c, fp, m), vari hemställt att riksdagen skulle besluta att ordförande och vice ordförande

i polisstyrelse utsågs på det sätt som angavs i motionen, dvs. att de valda ledamöterna i styrelsen skulle inom sig utse ordförande och vice ordförande,

motionen 1971:1618 av herrar Jonsson i Alingsås (fp) och Norrby i Gunnarskog (c),

motionen 1971:1619 av herr Karlsson i Ronneby m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen uttalade *att* särskilda utredningar borde göras om de lokala förhållandena i samtliga fall där det kunde bli fråga om indragningar av polisdistrikt och att länsstyrelse, myndigheter och organisationer som kunde komma att beröras av indelningsändringar bereddes tillfälle att yttra sig, *att* uttalandet i propositionen rörande önskemålet om kontinuerlig övervakning i polisdistrikten skulle tolkas så att de distrikt, som nu hade verksamheten uppdelad på avdelningar och polisstationen bemannad dygnet runt, skulle förbli självständiga polisdistrikt samt *att* riksdagen förordade att möjligheter gavs till utsträckt tid för reformens genomförande,

motionen 1971:1620 av herr Oskarson m. fl. (m, s, c, fp),

motionen 1971:1621 av herr Boo m. fl. (c),

motionen 1971:1622 av herr Elmstedt m. fl. (c, m), vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av proposition 1971:173 skulle besluta *att* varje indelningsärende som berördes i propositionen skulle föregås av remissbehandling varvid kommuner och berörda organisationer bereddes möjligheter att yttra sig, *att* berörda länsstyrelser gavs tillfälle pröva förslag till indelningsärenden särskilt med hänsyn till deras effekt på den regionala utvecklingen, *att* stor vikt lades vid den lokala förankringens betydelse vid prövningen av ändringsförslaget samt *att* en längre övergångstid än den som föreslagits i propositionen skulle komma till stånd,

motionen 1971:1623 av herrar Enlund (fp) och Fågelsbo (c),

motionen 1971:1624 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1971:173 beslutade

1. att godkänna förslaget om inrättande av polisstyrelser, med de förändringar beträffande dessas storlek, sammansättning och sättet att utse dem som föreslagits i motionen,

2. att avslå propositionen i den del som berörde allmänna riktlinjer för polisens lokala och regionala organisation,

3. att vid organisatoriska förändringar inom polisens lokala och regionala organisation preciserade förslag skulle föreläggas riksdagen,

4. att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen i övrigt anförts,

motionen 1971:1625 av herr Helén m. fl. (fp), vari hemställtts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1971:173 om polis- och åklagarväsendets organisation skulle besluta *att* avslå förslaget om en minskning av antalet polisdistrikt från 119 till ca 90, *att* en förtroendevald skulle väljas till ordförande i polisstyrelsen, *att* antalet ledamöter i polisstyrelse skulle kunna uppgå till mer än sju men högst elva om polisstyrelsens verksamhetsområde omfattade mer än två kommunblock samt *att* ingen ändring av den regionala polisorganisationens indelning företogs utan att konkret förslag därom framlades för riksdagens prövning.

motionen 1971:1626 av fru Jonäng m. fl. (c),

motionen 1971:1627 av herrar Lindkvist (s) och Gustavsson i Nässjö (s), vari hemställtts att riksdagen skulle besluta att polisstyrelsen inom sig skulle utse ordförande och vice ordförande.

motionen 1971:1628 av fröken Pehrsson (c) och herr Persson i Heden (c) samt

motionen 1971:1629 av herr Winberg m. fl. (m), vari hemställtts att riksdagen skulle

1. besluta att riksdagens yttrande skulle inhämtas därest avvikelser skedde från de riktlinjer för den framtida polisdistriktsindelningen som uppdragits i propositionen 1971:173 eller därest i någon landsända skulle uppstå svårigheter i samband med indelningsändring.

2. besluta att riksdagens yttrande skulle inhämtas innan beslut fattades om ändringar i den regionala polisorganisationen.

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts om ansvarsområden och kvarterspolis.

Behandlingen av propositionen och motionerna hade av 1971 års riksdag uppskjutits till vårsessionen med 1972 års riksdag.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen beträffande de i propositionen 1971:173 angivna riktlinjerna för en omorganisation av polisväsendet, såvitt avsåg polisdistriktens storlek och antal, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1619, 1971:1622, 1971:1624 och 1971:1625, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anförde.

B. att riksdagen beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg förfarandet vid ändringar i polisdistriktsindelningen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1619, 1971:1622, 1971:1624 och 1971:1629, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anförde.

C. att riksdagen beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg tiden för distriktsindelningsreformens genomförande, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1971:1619 och 1971:1622, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anförde.

D. att riksdagen beträffande polisdistriktsindelningen i särskilda län skulle avslå motionerna

- a) 1971:1615 i motsvarande del,
- b) 1971:1616 i motsvarande del,
- c) 1971:1620 i motsvarande del,
- d) 1971:1621,
- e) 1971:1623,
- f) 1971:1626 i motsvarande del samt
- g) 1971:1628,

E. att riksdagen beträffande ovannämnda riktlinjer, såvitt avsåg antalet ledamöter i polisstyrelse, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1624 och 1971:1625, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

F. att riksdagen beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg sättet för utseende av ledamöter i polisstyrelse, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1624, båda i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

G. att riksdagen beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg ordförandeskapet i polisstyrelse, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1624 och 1971:1625, allt i motsvarande del, samt motionen 1971:1627 och med bifall till motionen 1971:1617 gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

H. att riksdagen beträffande samarbetet mellan polisen och andra myndigheter m. m. skulle avslå motionen 1971:1618 i motsvarande del,

I. att riksdagen beträffande ett system med kvarterspoliser m. m. skulle avslå motionerna 1971:1618 och 1971:1629, båda i motsvarande del,

K. att riksdagen beträffande ovannämnda riktlinjer, såvitt avsåg de regionala verksamhetsområdenas storlek och antal, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971:1624, båda i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

L. att riksdagen beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg förfarandet vid ändringar i den regionala polisorganisationen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1971:1624, 1971:1625 och 1971:1629, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

M. att riksdagen beträffande samma riktlinjer, såvitt avser tidpunkten för genomförandet av den nya organisationsformen på regionplanet, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

N. att riksdagen godkände samma riktlinjer i den mån de icke omfattades av vad utskottet hemställt under punkterna A -C, E-G samt K-M,

O. att riksdagen beträffande de i propositionen angivna riktlinjerna för åklagardistriktsindelningen gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i detta hänseende anfört,

P. att riksdagen beträffande åklagardistriktsindelningen i särskilda län skulle avslå motionerna

- a) 1971:1615,
- b) 1971:1616,
- c) 1971:1620 samt
- d) 1971:1626, alla i motsvarande del,

Q. att riksdagen skulle anta de genom propositionen framlagda lagförslagen.

Reservation hade avgivits av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Petersson i Röstänga (fp), vilka beträffande distriktsindelningsreformen ansett att utskottet under punkterna A–C och O bort hemställa,

A. att riksdagen beträffande de i propositionen 1971:173 angivna riktlinjerna för en omorganisation av polisväsendet, såvitt avsåg polisdistriktens storlek och antal, med avslag på Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionen 1971:1625 och i anledning av motionerna 1971:1619, 1971:1622 och 1971:1624, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna i detta hänseende anfört,

B. att riksdagen – under förutsättning av riksdagens bifall till reservationen i vad gällde punkten A – beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg förfarandet vid ändringar i polisdistriktsindelningen, med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna 1971:1619, 1971:1622, 1971:1624, 1971:1625 och 1971:1629, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna i detta hänseende anfört,

C. att riksdagen – under förutsättning som angivits under punkten B – beträffande samma riktlinjer, såvitt avsåg tiden för distriktsindelningsreformens genomförande, med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna 1971:1619, 1971:1622 och 1971:1625, allt i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna i detta hänseende anfört,

O. att riksdagen – under förutsättning som angivits under punkten B – beträffande de i propositionen angivna riktlinjerna för åklagardistriktsindelningen gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna i detta hänseende anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av fru Kristensson (m) och herr Dockered (c) beträffande polismyndighetsbegreppet.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Den proposition, som justitieutskottet behandlar i sitt betänkande nr 1 om vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet, innehåller så många frågor av väsentlig betydelse att jag måste be herr talmannen om överseende för att jag kommer att ta en rätt stor del av kammarens tid i anspråk för att gå igenom alla de frågeställningar som justitieutskottet för övrigt har ägnat ett betydande intresse och en ganska lång tid.

Jag vill först erinra om att när polisväsendet förstatligades i januari 1965, skedde därigenom en genomgripande omorganisation av polisväsendet. Man minskade antalet polisdistrikt från 554 till 119. Det var således en kraftig nedskärning av polisdistriktens antal som då genomfördes.

Det förslag som nu föreläggs riksdagen innebär givetvis inte en så genomgripande reform, men likafullt kan man säga att det är en fortsättning av 1965 års rationalisering som här föreslås.

Man har kunnat konstatera efter förstatligandet att det fortfarande finns vissa svagheter i polisorganisationen, och de svagheterna finns närmast i de minsta distrikten, vilka fortfarande saknar erforderlig elasticitet och vilkas resurser man inte kan utnyttja rationellt. Man har också kunnat konstatera att inom den regionala polisverksamheten finns det brister i flera hänseenden.

Utskottet menar att det från samhällsekonomisk synpunkt och mot bakgrunden av den oroande brottslighetsutvecklingen är ytterst angeläget att man vidtar åtgärder för att råda bot på dessa brister. Vi konstaterar emellertid att varaktiga garantier mot en utbredd kriminalitet inte kan skapas enbart genom förstärkning av polisens brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamhet men att en rationellt utformad och effektiv polisverksamhet ändå är en förutsättning för en framgångsrik kamp mot kriminaliteten.

Vi har emellertid inom justitieutskottet velat se denna fråga så, att man inte skall överbetona effektivitetssynpunkterna. Vi måste givetvis tillmäta allmänhetens krav på en god polisiär service mycket stor betydelse, och vår målsättning är att genom det förslag vi framlägger åstadkomma en förbättrad polisiär service. Vi har inom justitieutskottet i vissa hänseenden kommit fram till andra bedömningar än vad som gjorts i propositionen, och vi har i vårt arbete strävat efter att, om jag så får uttrycka det, ta fasta på det bästa i propositionen och det bästa i de motioner som har väckts i anledning av denna. Som ledamöterna har kunnat konstatera innehåller därför utskottets hemställan yrkanden i anledning av propositionen och i anledning av motionerna.

Jag vill först uppehålla mig vid den lokala polisorganisationen. Utskottet konstaterar att den givetvis måste utgöra kärnan i ett rationellt och effektivt polsväsende. Vi understryker att det även ur demokratiska synpunkter är av största vikt att tyngdpunkten i polsväsendet ligger på det lokala planet. I annat fall saknas förutsättningar för den nära kontakt med allmänheten, kommunala organ och organisationer som är så väsentlig också för polisen.

Vi vill även understryka att en distriktsindelningsreform inte får bli så långtgående att den leder till en icke önskad centralisering av uppgifterna eller rubbar förutsättningarna för ett ökat medborgarinflytande. Som jag sade tidigare vill vi betona att en distriktsindelning inte får leda till en sämre polisiär service utan att man i stället bör sträva efter en förbättrad service.

Det finns anledning att särskilt understryka utskottets uttalande att man när frågan om en indelningsändring kommer upp till diskussion i första hand skall undersöka möjligheterna att åstadkomma personella förstärkningar för att därigenom undvika en distriktssammanslagning. Vi vill alltså klart understryka att det primära är att man undersöker möjligheterna att förstärka polispersonalen för att därigenom åstadkomma en större effektivitet utan att man fördenskull behöver tänka sig att gå vägen till sammanslagningar av polisdistrikten. Detta bör alltså

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

övervägas i varje särskilt fall då en distriktssammanslagning ifrågasättes.

Vidare anser vi att önskemålet om en kontinuerlig övervakning i distrikten bör skjutas i förgrunden. Men vi säger samtidigt att det vore fel att fastställa en enhetlig norm för hur denna övervakning skall organiseras i olika distrikt, eftersom förhållandena givetvis varierar mellan olika landsändar. Utgångspunkten för indelningsändringen måste vara att reformen skall leda till en förbättrad övervakning. Om den inte gör det bör den inte heller genomföras.

Speciellt har utskottet understrukit att man i glesbygdsområdena får vara särskilt varsam, så att man inte försämrar servicen för de där bosatta medborgarna. Utskottet uttalar att det inom sådana områden praktiskt taget undantagslöst bör gälla att tjänster för övervakningsverksamhet inte får flyttas från ort som upphört som kansliort. Samma restriktivitet bör inom sådana områden iaktas i fråga om överförandet av polismans-tjänster från arbetsgrupper till den nya kansliorten.

I fråga om kriminalpolisverksamheten har utskottet i allt väsentligt kunnat dela departementschefens synpunkter, men vi vill understryka att möjligheterna till samarbete mellan de olika distrikten genom stödjande verksamhet bör övervägas i varje särskilt fall. Detta är något som propositionen inte särskilt har nämnt, men vi anser att man i första hand i stället för en sammanslagning bör överväga möjligheterna till samarbete mellan olika distrikt.

När det gäller frågan om handläggning av polismyndighetsärenden vill vi liksom propositionen understryka vikten av att delegation förekommer i största möjliga utsträckning, och utskottet ifrågasätter om man inte i vissa fall också kan tänka sig författningsändringar för att utvidga delegationsmöjligheten ytterligare.

Slutligen vill jag under det här avsnittet sammanfatta de skillnader som föreligger mellan utskottets ställningstaganden och propositionen. Utskottet understryker, som jag sade, att man i första hand bör tänka sig personella förstärkningar, att sådana alltid bör vara ett alternativ då man överväger distriktssammanslagning, att varje indelningsändring måste leda till en förbättrad övervakning, att när det gäller kriminalpolisverksamheten ett samarbete mellan olika distrikt bör övervägas och att man när det gäller delegationsmöjligheterna också bör tänka sig att genomföra vissa författningsändringar.

När det gäller genomförandet av reformen har man enligt propositionen tänkt sig att ytterligare utredningar endast skulle behöva göras i vissa fall och då i huvudsak inriktas på frågan om polisutredningens förslag kan anses lämpligt med hänsyn till de lokala förhållandena inom det aktuella området.

Inom utskottet har vi i det hänseendet konstaterat att ett antal kommunindelningsändringar och domsagoregleringar har ägt rum, sedan polisutredningens översyn gjordes. I polisdistrikten har man genomfört en ny organisation, och även i övrigt har avsevärda förändringar företagits på personalsidan. Detta leder utskottet fram till den ståndpunkten, att så snart en distriktsindelningsändring blir aktuell skall en förnyad utredning ske angående de lokala förhållandena. Det är också viktigt att företrädare för ortsintressena får tillfälle att ytterligare en gång framlägga sin

uppfattning i indelningsfrågan. Vi understryker också att när beslut fattats om en indelningsändring, bör förslag till erforderliga personaldispositioner alltid föreläggas berörda myndigheter och organisationer för yttrande.

I flera motioner har framlagts förslag om att riksdagen skall höras i varje särskilt fall, då förslag till distriktssammanläggning föreligger. Det har på den punkten varit mycket ingående diskussioner i utskottet. Utskottsmajoriteten har här stannat för att förorda att om man i något fall föreslår en distriktssammanläggning, som innebär att de riktlinjer som utskottet har angivit inte kan följas, så skall riksdagen höras. Och om i något fall tvekan skulle uppstå huruvida en indelningsändring står i överensstämmelse med dessa riktlinjer eller om eljest särskilda skäl talar för det, bör riksdagen höras.

Eftersom denna reform skall genomföras successivt, har vi ansett att det kanske ändå inte är rimligt att tänka sig att Kungl. Maj:t skall förelägga riksdagen återkommande propositioner om indelningsändringar. Med hänsyn till de enligt vår uppfattning preciserade riktlinjerna för reformens genomförande har utskottsmajoriteten ansett, att riksdagen bör kunna känna sig lugn för att reformen kommer att genomföras i den anda som riksdagen har angivit.

När det gäller genomförandetiden har propositionen föreslagit en period på två å tre år. Inom utskottet har vi gjort en i viss mån annan bedömning. Vi har ansett att denna tid bör utsträckas något. Vi tror att reformen skulle tjäna på att genomförandetiden utsträcks.

Det har också självfallet väckts ett antal motioner i konkreta fall, när det gäller vissa namngivna polisdistrikt. Utskottet har inte ansett sig böra ta ställning till dessa fall, men självfallet har de synpunkter som framlagts i motionerna i viss utsträckning beaktats när utskottet tagit ställning till riktlinjerna i stort.

Utskottet har sammanfattat sin ståndpunkt när det gäller den lokala polisorganisationen så, att vi menar att antalet polisdistrikt med de riktlinjer som vi här föreslagit kommer att icke obetydligt överstiga det antal som polisutredningen föreslagit, nämligen 90, och som propositionen ansåg vara en riktpunkt för reformen. Vi har alltså inom utskottet menat att reformen inte bör bli så genomgripande som vad polisutredningen och departementet tänkt sig.

Till betänkandet finns i denna del fogad en reservation av folkpartiledamöterna. Jag vill som utskottsordförande gärna säga att jag mycket länge hade ambitionen och förhoppningen att vi inom utskottet skulle kunna få en enighet i denna fråga som är så betydelsefull, en enighet som jag trodde skulle kunna gagna saken. Men i allra sista skedet befanns det att folkpartiledamöterna inte ansåg sig kunna biträda utskottets hemställan. Det är emellertid svårt för mig att riktigt kunna förstå i vilket avseende som reservationen skiljer sig från utskottsmajoritetens förslag utom på en punkt, och det gäller frågan om att riksdagen skall ta ställning till varje indelningsändring. Här finns en klar skillnad mellan folkpartireservationen och utskottsmajoritetens förslag. I reservationen anser man att Kungl. Maj:t skall komma till riksdagen med varje indelningsändring.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

I fråga om själva principerna för reformen finns det som jag ser det inte någon skillnad mellan folkpartiståndpunkten och utskottsmajoritetens ståndpunkt, ty de riktlinjer för reformens genomförande som utskottet angivit har icke mött någon gensaga från reservanternas sida. Därför är det faktiska läget det att varken reservanterna eller utskottets majoritet för närvarande kan säga exakt hur många polisdistrikt som vi kommer att få när reformen är genomförd. Man anser att det inte kommer att bli ett så lågt antal som vad propositionen avsett, men ett exakt antal har ingen av oss vågat ange.

När det, herr talman, gäller vissa frågor rörande det praktiska polisarbetet vill jag endast kort säga att de motionärer som har föreslagit en aktiv samverkan mellan hem, skola och sociala myndigheter redan i och för sig var tillgodosedda genom de åtgärder som Kungl. Maj:t vidtagit då man rekommenderat att samarbetsorgan skulle bildas i kommunerna för ett intensifierat samarbete mellan barnavårdsnämnd, skola och polis. Länsstyrelserna har för övrigt ålagts verka för att sådana samarbetsorgan bildas. Utskottet har alltså med tillfredsställelse kunnat notera att det som vi också bedömer som väsentligt nu i alla fall är åtgärdat.

När det gäller frågan om kvarterspoliser konstaterar utskottet att en fullt genomförd kvarterspolisorganisation är mycket personalkrävande. En sådan organisation bör enligt min personliga mening genomföras successivt, men vi hälsar inom utskottet med tillfredsställelse det initiativ som rikspolisstyrelsen tagit då den rekommenderat en ökad tjänstgöring till fots och att man i övrigt skall se till att tillgängliga personalresurser för övervakning används på bästa möjliga sätt.

När det därefter gäller frågan om medborgarinflytandet har vi även här inom utskottet stannat vid en något annan ståndpunkt än vad propositionen föreslagit. Vi delar självfallet uppfattningen att det är glädjande att man nu föreslår att polisenämnderna, som endast hade en rådgivande funktion, skall ersättas med polisstyrelser med beslutande funktion. Vi tror att det kommer att ge den lokala polisorganisationen en bättre chans till kommunal och medborgerlig förankring än som nu är fallet. Så långt är vi alltså eniga med propositionen.

Men när det sedan gäller vilka som skall utse ledamöterna i polisstyrelserna har vi kommit till en annan ståndpunkt än propositionen. Enligt polisutredningens förslag skulle medborgarrepresentanterna föreslås av kommunfullmäktige i de fall där polisdistrikt består av en enda kommun och i övrigt av landstinget eller kommunfullmäktige i landstingsfria kommuner. Propositionen föreslår att primärkommunerna utan undantag skall utse ledamöterna. Utskottet har i stället stannat för att landstingen respektive kommunfullmäktige i de landstingsfria kommunerna bör vara valkorporation. Men självfallet måste enligt utskottets mening samråd ske med primärkommunerna i denna fråga.

Anledningen till att vi har föreslagit landstingen som valkorporation är att vi tror att man därigenom kommer att kunna få en sammansättning av polisstyrelserna som återspeglar den partipolitiska ställningen. Vi har inom utskottet ansett det väsentligt att man i polisstyrelserna får representation för de politiska partier som finns representerade, och vi menar att detta önskemål lättare kommer att kunna tillgodoses om

landstingen blir valkorporation än om primärkommunerna blir det – låt vara att kanske inte heller detta är en idealisk lösning.

Beträffande antalet ledamöter i polisstyrelserna har det i propositionen föreslagits att styrelsen skall bestå av polischefen och sex medborgarrepresentanter. Utskottet har stannat för att denna lösning är bra men har menat att man i enstaka undantagsfall kan tänkas komma i en situation då ett något större antal vore motiverat. Vi har speciellt tänkt på sådana fall där i ett distrikt finns en eller flera mycket folkrika kommuner. Då kan det vara motiverat att man får ett större antal ledamöter, och vi har sagt att man kan tänka sig högst åtta ledamöter, men fler bör inte någon gång komma i fråga.

I motioner har också föreslagits att personalen skulle bli representerad i polisstyrelserna. Utskottsledamöterna har i den frågan enhälligt förklarat att vi vill avvakta den utredning om fördjupad företagsdemokrati som pågår inom statsförvaltningen, och vi vill inte föregripa den med att nu ta ställning i denna fråga även om vi har sympati för tanken som sådan.

Frågan om ordförandeskapet i polisstyrelserna har också vållat stora diskussioner. Där vill jag erinra om bakgrunden. Polisutredningens majoritet ansåg att de regler som gäller för kommunala nämnder skulle vara vägledande och att ordförandeskapet borde ligga hos någon av de förtroendevalda ledamöterna. Men en minoritet i polisutredningen föreslog att polischefen skulle vara ordförande. Den linjen har departementschefen gått på, och i propositionen föreslås alltså att polischefen skall vara ordförande i polisstyrelserna. För egen del hade jag rätt stora sympatier för det förslaget, men det finns naturligtvis här som i många andra fall skäl för och emot. Utskottet har till slut stannat för att förorda att ordföranden i polisstyrelsen skall utses bland de förtroendevalda ledamöterna. Förslag om att polisdistrikten själva kunde besluta i detta fall och ibland utse polischefen till ordförande, ibland låta någon förtroendevald ledamot bli ordförande, har vi avvisat. Vi menar att det är angeläget att man får en enhetlig modell för alla polisstyrelser. Därför har vi alltså stannat för att någon av de förtroendevalda ledamöterna bör bli ordförande.

Självfallet finns det väl anledning att konstatera att polischefen, som skulle vara självskriven ledamot i polisstyrelsen, genom den fackkunskap som han besitter ändå kommer att inta en särställning i styrelsen. Han kommer naturligtvis att få fungera som föredragande i flertalet frågor.

Departementschefen föreslår en noggrann avgränsning mellan de uppgifter som skulle ankomma på polisstyrelsen i plenum och de uppgifter som åligger polischefen ensam. När det gäller den ärendefördelningen vill jag kort erinra om att i plenum skulle enligt förslaget avgöras viktigare frågor om organisation och arbetsordning, förslag av större ekonomisk betydelse och även frågor om tillsättande av kvalificerade polismanstjänster. Ärenden som innebär utövning av polisledningen – och de är ju det alldeles övervägande antalet – skulle däremot falla helt utanför medborgarrepresentanternas befogenhetsområde och skulle alltså åvila polischefen ensam.

I det här sammanhanget vill jag säga några ord om det särskilda yttrande som är fogat till betänkandet av herr Dockered och mig. I det

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

yttrandet kritiserar vi förslaget till lag om polismyndighet. Enligt lagförslaget skulle med polismyndighet avses polisstyrelsen i distriktet och inte, som tidigare, polischefen. Vi som står för det särskilda yttrandet har ansett att den här lagtekniska lösningen är mindre lyckad, eftersom den faktiskt ger en felaktig bild av den tänkta uppgiftsfördelningen mellan polisstyrelse och polischef. Det är, som jag sade, polischefen som ensam kommer att handlägga det alldeles övervägande antalet ärenden, och då är det egendomligt att med polismyndighet skall avses polisstyrelsen, som ju ändå har den mindre delen av ärendena inom sitt beslutandeområde. Man kan också fråga om myndighetsbegreppet passar särskilt väl när det gäller en förtroendeväld styrelse, som i och för sig inte skall fullgöra någon myndighetsutövning utan vars hela syfte är att skapa garantier för insyn och för lokalt förankrad medborgarinflytande.

Det verkar kanske litet egendomligt, herr talman, när man är så bestämt övertygad som jag är om att den här lösningen är felaktig, att jag ändå inte har avgett någon reservation. Jag vill gärna säga att anledningen till det är den strävan, som jag hela tiden varit besjälad av, att vi skulle försöka få ett enhälligt betänkande. Den har alltså lett mig till att gå den här litet halvdana vägen över ett särskilt yttrande.

Också när det gäller den regionala polisorganisationen har utskottet hamnat på en något annan linje än departementschefen. Vi har sagt att om ett län består av endast ett eller två polisdistrikt kan det inte rimligen finnas utrymme för en regional organisation som skulle ha till uppgift att inspektera och samordna verksamheten inom de här två distrikten eller i det enda distriktet. Därför bör en reform stanna vid en sammanföring av län, där antalet polisdistrikt är så litet som ett eller två. Vi har inom utskottet också sagt att möjligen även län med tre distrikt kan komma i fråga, men vi vill klart markera att skälen i så fall bör vara mycket starka. Vi har konstaterat att med vår utgångspunkt kommer flertalet län således även i fortsättningen att bilda självständiga regionala verksamhetsområden. Vi menar att riksdagen bör underställas frågan om den regionala indelningsändringen. Vi har alltså även här en i förhållande till departementschefen annan uppfattning. I propositionen föreslogs att riksdagen skulle uppdraga åt Kungl. Maj:t att fatta beslut om den regionala indelningen, men utskottet förordar att riksdagen skall höras.

Slutligen vill jag vad beträffar distriktsåklagarorganisationen endast framhålla att med utskottets ställningstaganden till den lokala polisdistriktsåklagarorganisationen följer naturligt att vi också har motsvarande invändningar mot distriktsåklagarorganisationen. Den reformen kommer inte heller att bli så omfattande, eftersom den är avhängig av utformningen av den lokala polisdistriktsindelningen.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Utskottets värderade ordförande har gett oss en god redogörelse för vad den proposition som vi nu behandlar innehåller och likaså för de motioner som förelåg vid utskottsbehandlingen. Hon har

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

också utförligt redogjort för de ändringsförslag som utskottsmajoritetens betänkande innebär. Jag kan därför för min del i huvudsak nöja mig med att ta upp frågeställningar där vi inte är ense och kanske också i någon mån kommentera fru Kristenssons anförande.

Låt mig då först säga att avståndet mellan utskottsmajoriteten och oss reserveranter inte är särskilt stort. I långa stycken sammanfaller våra uppfattningar. Detta gäller t. ex. behovet av att råda bot på påtalade brister i polisorganisationen. Inte minst den oroande brottslighetsutvecklingen gör detta ytterst angeläget. En rationellt utformad och effektiv polisverksamhet utgör också enligt vår mening en av förutsättningarna och en mycket viktig sådan för en framgångsrik kamp mot kriminaliteten. Denna enighet gäller också förslag om ökat medborgarinflytande inom den lokala polisorganisationen genom inrättande av polisstyrelser, som bl. a. skall överta de nuvarande polisenämndernas uppgifter, liksom även att polisstyrelsens förtroendevalda ledamöter inom sig skall utse ordförande och vice ordförande. Den gäller även antalet ledamöter i polisstyrelsen och valet av dessa ledamöter.

Beträffande antalet ledamöter i polisstyrelserna hade vi i vår motion föreslagit att man skulle lämna större utrymme för en variation upp till elva ledamöter med tanke på att olika kommundelar skulle kunna få representation. Vi har dock där avstått från reservation, när utskottet kunde enas om en ökning till åtta, vilket vi ju ansåg vara ett framsteg.

Det framgick klart av fru Kristenssons anförande att utskottsmajoriteten varit starkt kritisk mot regeringens förslag. Dagen efter det utskottssammanträde då betänkandet fastställdes kunde man också i vår största morgontidning läsa att regeringen fått bakläxa om polisen, och jag förmodar att någon inom utskottsmajoriteten hade lämnat den uppgiften till tidningen i fråga och att den var uttryck för den mening som vederbörande stod för. Polisdistrikten kommer inte, hette det, att skäras ned till omkring 90, vilket regeringen föreslagit. I riksdagens justitieutskott har nämligen så stora ändringar gjorts i regeringens förslag att antalet blir, som utskottet förklarar, "icke obetydligt" större än 90. Det kan vara skäl att observera att uttrycket "icke obetydligt" kom till så att säga i sista stund, då det stod klart att reservation förelåg. Man kan kanske säga att vi reserveranter redan där vann en betydande framgång — den skrivningen är väsentligt mera negativ i förhållande till propositionen än den skrivning vi hade att ta ställning till då vi beslöt att reservera oss.

Men vad innebär nu denna skrivning "icke obetydligt"? Är det någon inom utskottsmajoriteten som kan lämna besked om detta? Betyder det att vi i fortsättningen skall få 93, 95 eller 98 polisdistrikt eller vad innebär det? Det vore värdefullt med ett besked på den punkten.

Vi får inte glömma vikten av klara besked, då vi tar ställning i olika frågor. När riksdagen lämnar ifrån sig ett ärende bör det stå klart för de myndigheter, som skall tillämpa beslutet, vad beslutet egentligen innebär. Detta krav tillmåter vi utomordentlig vikt.

Ett av skälen till vår reservation är just bristen på precisering såväl i propositionen som i utskottsbetänkandet.

Målet för polisdistriktsindelingsreformen sägs i propositionen vara att komma till rätta med bristerna i de mindre distrikten, och reformen bör

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

därför inriktas på att eliminera de minst bärkraftiga polisdistrikten. Den torde dock inte, heter det, komma att leda till att antalet polisdistrikt blir mindre än vad polisutredningen har föreslagit, dvs. 90 distrikt. Stort avseende måste fästas vid att den polisiära servicen vid en samlad bedömning inte försämras i någon del av ett polisdistrikt vid en indelningsändring, säger departementschefen.

Och så långt kan vi ju vara ense. Men sedan blir det litet sämre möjligheter att följa med. Uttrycken är så vaga och tönjbara att man inte riktigt vet vad det är fråga om. Det står t. ex. att polistjänster bör föras över till den nya kansliorten *i minsta möjliga omfattning*. Vad är det?

Tjänsterna i polischefskarriären får givetvis utgå ur organisationen på ort som upphör som kansliort och andra tjänster på polismästarens kansli kan *i vissa fall* behöva överföras, heter det vidare. "I vissa fall" – vilka fall?

På övervakningssidan bör det vara möjligt att *i viss utsträckning* flytta tjänster från ort som upphör som kansliort till den nya kansliorten, står det. Ja, man frågar sig på nytt: Vad betyder det att "i viss utsträckning" flytta tjänster? Lämpligheten härav måste dock noga övervägas. En lösning med oförändrad stationering måste väljas om sammanläggning sker trots att *uttryckningsavstånden* från den nya kansliorten till distriktets ytterområden *blir mycket långa*. Vad innebär "mycket långa"? Hur många mil är det fråga om?

I flera motioner framhölls som mycket väsentligt att beslutsfunktionerna inom polisväsendet så långt möjligt är decentraliserade. Departementschefens opreciserade riktlinjer anses av motionärerna innefatta möjlighet till alltför långtgående förändringar och risk för en koncentration av beslutsfunktionen som ej kan accepteras. Motionärerna understryker också vikten av att hänsyn tas till de totala lokaliseringspolitiska strävandena och att reformen anpassas till och inordnas i den allmänna regionalpolitiska planeringen. Där framhölls också betydelsen av den lokala förankringen av polisens verksamhet.

Utskottsmajoriteten säger sig i långa stycken dela motionärernas synpunkter. Man säger t. ex. att distriktsindelingsreformen inte får bli så långtgående att den leder till en icke önskad centralisering av uppgifterna i polisverksamheten eller rubbar förutsättningarna för ett ökat, lokalt förankrat medborgarinflytande. Men man säger ingenting bestämt om hur långt reformen bör gå. Man säger att en ändrad distriktsindelning inte får leda till att allmänheten i vissa områden får en sämre polisiär service än för närvarande, men man förklarar inte vilken slutsats detta leder till. Man säger också att det inte är möjligt att bedöma frågan om en ändrad polisdistriktsindelning uteslutande med utgångspunkt i önskemålet att bedriva en rationell polisverksamhet, utan att rationaliseringsintresset måste vägas mot allmänna intressen av annan art. Men vad denna inställning i sak leder till får vi enligt min mening inte veta.

Utskottsmajoritetens utlåtande andas stor restriktivitet gentemot indragning av polisdistrikt, men samtidigt framhåller man att indragning av ett polisdistriktskansli och därmed förlusten av en inom distriktet boende och fungerande polischef med tillhörande personal inte synes innebära någon försämrad service för allmänheten. Vi reserverar har

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

väldigt svårt att förstå hur de båda synpunkterna kan gå ihop. Varför är man så restriktiv, om indragningen inte innebär någon serviceförsämring? Här föreligger enligt min mening en avgörande skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservanternas uppfattning. Medan vi reservanter hävdar att en indragning av ett kansli och förflyttningen av personal innebär en serviceförsämring för människorna på den ort det gäller, hävdar utskottsmajoriteten att det inte synes innebära någon sådan försämring.

Det är för övrigt inte bara vi reservanter som hyser uppfattningen att en indragning betyder försämrade service. I motioner från samtliga partier talar man om samma sak, och berörda kommuner samt elva – säger elva! – länsstyrelser har redovisat en negativ inställning till förslaget, bl. a. under hänvisning till den försämrade service som en indragning skulle innebära. Flera länsstyrelser, bl. a. länsstyrelsen i Gävleborgs län, har därjämte påvisat att förslaget strider mot de lokaliseringsspolitiska strävanden som finns inom deras verksamhetsområden.

Som reservanter vill vi understryka att den lokala polisorganisationen måste utgöra kärnan i ett rationellt och effektivt polisväsende. Även från demokratiska synpunkter är det av största vikt att tyngdpunkten i polisväsendet ligger på det lokala planet; i annat fall saknas förutsättningarna för den nära kontakt med allmänheten, med olika kommunala organ och med organisationerna, som är så väsentlig för polisens del. När man därför drar upp riktlinjerna för en effektiv polisorganisation kan det inte ske utifrån mer eller mindre renodlat förvaltningsekonomiska utgångspunkter.

Enligt vår mening finns det anledning till en viss oro över polisverksamhetens organisatoriska utveckling under senare år. De allt större enheterna och en alltmer utvecklade arbetsspecialisering leder gärna till att kontakten mellan polis och allmänhet alltmer minskas.

Stora områden i främst glesbygderna lämnas utan tillräcklig fortlöpande polisverksamhet. Framför allt hos de äldre leder ett försämrade skydd till en ökad känsla av otrygghet. Den förebyggande roll som polisen har om den finns tillgänglig på rimligt avstånd kan på ett olyckligt sätt få stå tillbaka till förmån för s. k. brandkärsuttryckningar.

Även om den väsentliga förändringen i dessa avseenden uppkom som ett resultat av att antalet polisdistrikt i samband med polisväsendets förstatligande 1965 minskades från 554 till 119, anser vi att det är angeläget att inte en ytterligare centralisering och uttunning av polisresurserna i framför allt glesbygdsområdena kommer till stånd. Vi motsätter oss därför och i överensstämmelse med tankegångarna i motionen 1625 den i propositionen föreslagna minskningen av antalet polisdistrikt, av allt att döma från 119 till ca 90. Den nedskärning av antalet polisdistrikt som föreslås kan visserligen sägas vara begränsad. *Men detta borde å andra sidan göra det relativt lätt att avstå från den.*

Reservanternas förslag innebär:

1. att 1968 års lokaliseringstudier förslag och riksdagens ställningstagande till detta beträffande bl. a. s. k. prioriteringsorter skall inväntas innan riksdagen tar ställning till några mer vittgående förändringar i polisdistriktsindelningen. Polisen ingår enligt vår mening i den totala samhällsservice medborgarna har rätt till, och det är nödvändigt att ta

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

hänsyn till de totala lokaliseringpolitiska strävandena vid prövningen av polisens organisation. Och det kan knappast vara någon brådska. Det är som bekant bara sex år sedan den förra distriktsindelningsreformen genomfördes, och många remissinstanser har också uttryckt meningen att det finns skäl att under längre tid pröva utfallet av denna reform innan man går vidare;

2. att förstärkningsåtgärder -- här sammanfaller vår synpunkt med utskottsmajoritetens -- noga bör övervägas som ett alternativ i varje särskilt fall, då en distriktssammanslagning blir aktuell. I viss utsträckning kan den eftersträvade högre effektiviteten uppnås genom relativt blygsamma personella förstärkningar i polisdistrikt som hotas av indragning;

3. att möjligheten till samarbete -- även detta sammanfaller med utskottsmajoritetens mening -- mellan de olika distrikten genom s. k. stödjande verksamhet bör utnyttjas i större utsträckning;

4. att riksdagen ger klart besked om att den motsätter sig s. k. reformer som medför risk för en successivt tilltagande centralisering av polisväsendet och en alltmer försämrad polisiär service.

Även om vi således motsätter oss en minskning från 119 till ca 90 polisdistrikt, är vi medvetna om att det i några enstaka fall kan tänkas vara rimligt med en sammanslagning. Utskottets ordförande framhöll därför också att ingen av oss kan säga hur många distrikt som finns kvar när reformen är genomförd. Men man kan väl ändå inte undgå att märka den stora skillnaden mellan formuleringen att antalet kommer att icke obetydligt överstiga 90 och formuleringen att man skall tillåta indragningar i enstaka fall. Skillnaden är betydande.

Det bör vara Kungl. Maj:ts obetaget att efter anmälan till riksdagen -- lägg märke till att jag säger "efter anmälan"; det innebär inte att ärendet skall föreläggas riksdagen i förväg -- och under hänsynstagande till de allmänna synpunkter som jag anfört undantagsvis göra sådana sammanslagningar som ej återverkar på den regionala organisationen. Men vi anser att det är angeläget att det sker en anmälan till riksdagen, så att riksdagen kan följa utvecklingen på det här området. I det fåtal fall där en indragning av polisdistrikt kan övervägas bör ny utredning företas. Förslag om hur personalen skall disponeras bör vidare alltid föreläggas berörda myndigheter och organisationer för yttrande.

Med hänsyn till vårt ställningstagande till frågan om ny polisdistriktsindelning saknas anledning till yttrande beträffande frågan om sättet och tiden för den föreslagna reformens genomförande. Detsamma gäller de motionsyrkanden som innefattar önskemål beträffande polisdistriktsindelningen i särskilda län. Samma sak gäller även frågan om åklagardistriktet, och det kan också gälla frågan om den regionala indelningen.

I konsekvens med vårt ställningstagande angående polisdistriktsindelningen är något yttrande om antalet åklagardistrikt icke erforderligt. Antalet sådana distrikt som ger arbetsunderlag för mindre än tre åklagare blir med vårt ställningstagande högre än vad som förutsatts i propositionen. De motioner som väckts rörande åklagardistriktsindelningen i särskilda län ger därför inte anledning till något särskilt uttalande från vår sida.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal sade att det var först när utskottets ledamöter fick klart för sig att en reservation skulle fogas till utskottsbetänkandet som uttrycket "icke obetydligt" kom att infogas i den diskussion som gällde vilket antal polisdistrikt vi skulle komma att stanna för. Jag vet inte, herr talman, om just herr Westberg är den som borde yppa vad som hände under utskottets handläggning av ärendet. Jag vill endast som utskottsordförande klargöra att jag ändå tills klockan var 5 minuter i 12 hade förhoppningen att det skulle vara möjligt att få ett enigt utskottsbetänkande, och jag beklagar fortfarande att det sedan visade sig att den möjligheten inte fanns.

I övrigt vill jag bemöta herr Westbergs ironisering över de vaga och tånjbara formuleringarna. Jag konstaterade att argumentationen faktiskt mer riktade sig mot propositionen än mot utskottets egen skrivning. Utskottsmajoriteten har funnit att propositionen kanske inte var kristallklar i alla avseenden, och därför har vi verkligen gjort oss möda att försöka att - så långt möjligt - precisera de riktlinjer efter vilka reformen skulle genomföras.

Herr Westberg säger att utskottsmajoriteten accepterar att man flyttar på polischefer och att vi gör gällande att det inte skulle innebära någon nämnvärt försämrad service. Ja, jag har personligen den uppfattningen att det inte är så många människor som direkt strävar efter att träffa just polischefen. När det gäller polismyndighetsärenden menar vi att reformen genom de delegationsbestämmelser som vi föreslår i praktiken inte kommer att leda till försämrad service för allmänheten.

Det väsentliga är hur polisövervakningen skall ske. Och där finns det - vill jag återigen säga - inte någon skillnad i sak mellan reservanternas och utskottsmajoritetens uppfattning beträffande efter vilka riktlinjer den lokala polisorganisationen skall genomföras. Det är tvärtom på det sättet att reservanternas på flera ställen i reservationen har använt samma formuleringar som utskottsmajoriteten har gjort i sitt betänkande. Det förtjänar också att särskilt understrykas att vi anser att man, vid reformens genomförande, även skall ta hänsyn till de regionalpolitiska strävanden som finns. När utskottsmajoriteten sedan anför att en förutsättning för den här reformen är att en utredning görs i varje särskilt fall och att de ärenden där tvksamhet föreligger skall underställas riksdagen för beslut anser jag att vi i utskottsmajoriteten har gått så långt som vi har kunnat.

Till slut, herr talman, kan fortfarande ingen av oss säga vilket antal polisdistrikt som kommer att bli resultatet av den här begränsade reformen. Riktlinjerna för reformens genomförande är vi överens om. Därför tycker jag att det som herr Westberg påstår skulle vara en skillnad mellan utskottsmajoritetens betänkande och reservationen egentligen bara är en lek med ord.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan nu notera ytterligare en framgång med reservationen. Utskottets ordförande säger att denna indragning av poliskanslier och flyttning av deras personal inte innebär någon nämnvärt

33

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
aklagarväsendet*

försämrad service. Jag kämpade mycket hårt i utskottet för att få in detta i skrivningen, men det var omöjligt att få det. Det skulle heta, att det inte synes innebära "någon försämrad service". Man fick inte ens sätta in "nämnvärt". Nu har ordföranden satt in detta ord, vilket jag noterar med tillfredsställelse.

Sedan är det självklart att polisbevakningen är det väsentliga i sammanhanget. Men hur skall man bevara polisbevakningen bl. a. ute i glesbygderna, om man går fram centraliseringsvägen? Det är klart att man kan säga att det går att lösa problemet ändå, men vi alla som har erfarenhet av vad centralisering så småningom leder till – jag behöver inte ge något exempel, men det finns tusentals – vill värja oss mot en fortsatt centralisering.

Slutligen säger fru Kristensson att jag leker med ord, när jag påstår att det i något enstaka fall kan bli nödvändigt med en indragning. Vi vill inte blunda för att detta kan bli nödvändigt. Man skall vara realistisk. Det är möjligt att man måste krympa antalet distrikt till, skall vi säga, 115. Det är inte alldeles orimligt. Jag hoppas att man inte behöver gå så långt ned, men i något enstaka fall kan det bli nödvändigt med indragning. Förstår inte fru Kristensson att det ändå är ett väsentligt avstånd mellan den ståndpunkten och den som hon förfäktar, nämligen att antalet skall "icke obetydligt" överstiga 90. Det måste väl då röra sig om kanske 93, 94, 95, och därifrån är det långt till 115.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Utskottets ordförande har ju mycket utförligt redogjort för innehållet i utskottets betänkande och kommenterat utskottets ställningstagande i olika avsnitt. Jag skall därför inte gå in på hela fältet utan nöja mig med att ge några kommentarer till den del som intresset kanske huvudsakligen knyter sig till, nämligen själva huvudprincipen för propositionen, alltså att man försöker åstadkomma en effektivt verkande polisorganisation och att man då i första hand måste försöka avhjälpa de brister som finns i fråga om den lokala polisorganisationen. Jag kanske också skall försöka att i någon mån kommentera det som fru Kristensson sade beträffande övriga avsnitt.

Jag skulle vilja börja med att framhålla att vi på s. 37 och 38 i utskottets betänkande börjar den bedömning som är vår egen med en inledande beskrivning. Vi rekapitulerar där förhistorien till denna proposition och redogör för att man redan 1965, när polisväsendet förstatligades, framhöll att man antagligen inte gick tillräckligt radikalt till väga, utan att svårigheter skulle komma att uppstå och behov av nya reformer snart skulle göra sig kännbara. Detta var också en erfarenhet som sedan besannades: kort efteråt tillsattes polisutredningen, som nu har kommit med sitt betänkande, vilket i huvudsak ligger till grund för denna proposition.

Polisutredningen har yttrat, och departementschefen har instämt i det, att de betydande svagheter som vidlåder den nuvarande lokala polisorganisationen främst kan hänföras till att vi har en del små distrikt som inte kan fylla sin funktion effektivt. De flesta remissinstanserna har medgivit att så är fallet.

Sedan skall jag be att ordagrant få läsa upp vad utskottet säger, därför att detta är den principiella utgångspunkten för hela utskottsbetänkandet. Samtliga av utskottets ledamöter har också instämt däri, vilket vi nyss har fått bekräftat av herr Westberg i Ljusdal. Utskottet skriver i de två sista styckena på s. 38:

”Enligt utskottets mening är det från samhällsekonomisk synpunkt och mot bakgrund av den oroande brottslighetsutvecklingen ytterst angeläget att åtgärder vidtas för att råda bot på de påtalade bristerna. Även om, som utskottet i annat sammanhang framhållit, varaktiga garantier mot en utbredd kriminalitet inte kan skapas enbart genom förstärkning av polisens brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamhet, utgör en rationellt utformad och effektiv polisverksamhet en förutsättning för en framgångsrik kamp mot kriminaliteten.

Utskottet ser därför med tillfredsställelse att frågan om polisverksamhetens organisation i stort ånyo underställes riksdagens bedömning.”

Sedan övergår vi till sakbehandlingen av de olika avsnitten i propositionen. Här har utskottsmajoriteten – 13 av utskottets 15 ledamöter – dragit konsekvenserna av det föregående uttalandet och accepterat de principiella huvudlinjerna för en reform av den lokala polisverksamheten enligt propositionens förslag, med de uttalanden och modifieringar vartill vi hänvisar under punkten A i yrkandet.

Nu har fru Kristensson räknat upp en rad punkter där hon menar att vi i betänkandet skiljer oss från propositionen. Jag skulle dock snarare vilja säga att vi skiljer oss från propositionen i det avsnittet där vi begär att man före beslut om distriktssammanläggning skall företa en förnyad undersökning i varje särskilt fall. Detta har vi motiverat med att det har hänt en hel del sedan polisutredningen framlade sitt belänkande och att det därför kan vara skäl att ånyo höra myndigheterna innan man går till beslut. I övrigt innebär egentligen utskottets uttalande ett kraftigt understrykande av vad som har sagts i propositionen. Om fru Kristensson menar att propositionen inte alltid har varit vad hon kallar ”kristallklar”, så är det en bedömning som får stå för hennes räkning; jag har snarare den uppfattningen att vad vi har tagit intryck av i utskottet är den oro som kommer till synes i ett antal motioner, en oro som – den må vara berättigad eller inte – ändå finns där. Därför har vi funnit det nödvändigt att, kanske mera än vi brukar göra i ett utskottsbetänkande, stryka under de avsnitt i propositionen som, om man läser dem rätt, borde ha lugnat en mängd onödiga farhågor.

Vi har nått fram till en mycket betydande grad av enighet i utskottet, och jag tycker detta är någonting vi kan vara mycket tillfredsställda med. Det är bara de två folkpartirepresentanterna som har skilt sig ut ur samstämmigheten. Denna övervägande enighet inom utskottet tycker jag är glädjande med tanke på att detta är en fråga som från början ter sig en smula kontroversiell just därför att den berör lokala problem. Vi vet att känslorna lätt råkar i svallning så fort man kommer in på vad som brukar kallas lokala problem och som ibland – med mer eller mindre stor rätt – kallas för bypolitik. Det fanns faktiskt inom utskottet – utom tydligen hos två av ledamöterna – en klar önskan att försöka komma fram till enighet och finna en lösning på en sådan viktig fråga för samhället utan

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

att onödigtvis snegla på de eventuella politiska fördelar man skulle kunna få genom att anmäla säruppfattningar. Men det har förstås inneburit att vi alla – utom de två reservanterna – fått lov att jämka och göra eftergifter utan att därmed äventyra det som vi alla eftersträvar, nämligen ett beslut som skulle leda fram till en polisorganisation på det lokala planet, där rimliga krav på effektivitet kunde förenas med allmänhetens berättigade krav på trygghet och polisiär service. Vi har väl också under överläggningarna kunnat undanröja en del missförstånd och onödiga farhågor. Jag tycker att centerpartiets representanter här har visat en rakryggad hållning. Trots att det faktiskt fanns ett avslagsyrkande i deras partimotion har de låtit sig övertyga av den argumentation som kommit fram under debatterna och slutit upp kring detta majoritetsbetänkande.

De uttalanden vi gjort har väl huvudsakligen karaktären av understrykande eller förtydligande av vad som sägs i propositionen. I de fall som vi i detta avsnitt och även på andra håll sökt nå en annan lösning än den i propositionen förordade rör det sig inte om principfrågor utan om den rent tekniska utformningen av hur det hela skall gå till.

Vi har sagt i utskottet, och det har framhållits såväl i utredningen som i propositionen och i en rad motioner, att kravet på att man effektivt skall utnyttja resurserna inte får sträckas så långt att man inte kan tillgodose andra berättigade allmänna intressen. Därför säger vi att i t. ex. ett glesbygdsdistrikt med mycket långa avstånd det självklara kravet på en effektiv övervakning ibland får maka åt sig för de önskemål man har om en service på nära håll, dvs. en kansliort som ligger på rimligt avstånd. I sådana distrikt kanske man kan säga sig att bevakningsbehovet inte är lika uttalat som i andra distrikt där man har många tätorter och där det är mera tätbefolkat.

Vi har också understrukit vad som sagts i propositionen att polisens lokalkännedom är mycket viktig och att man måste se till att bevara det förtroendefulla förhållandet mellan polisen och allmänheten.

Vi har också framhållit – därmed säger vi ingenting utöver vad som sagts i propositionen – att reformen inte bara får innebära att polisövervakning och service inte får försämrats totalt sett utan att meningen med en reform är att man skall vinna påtagliga fördelar och alltså få en effektivare övervakning och en oförändrat god eller bättre service i andra hänseenden.

Med förslagen om ökad delegeringsrätt och att man skall ha kvar service på en förutvarande kansliort och med det uttalande som utskottet gör att man kanske också bör överväga om inte delegationsrätten genom författningsändringar kan utvecklas ytterligare kan man nog tryggt påstå att garantier skapats för att invånarnas berättigade krav i de berörda distrikten skall bli tillgodosedda.

Som utskottets ordförande sade har vi rätt mycket diskuterat vad man skall lägga in i begreppet "en tillfredsställande övervakning" och kommit fram till att man inte kan fastställa några normer därför att distrikten är så olika både geografiskt och befolkningsmässigt. Det är dock rimligt att kräva att allmänheten i distriktet dygnet om skall ha möjlighet att komma i kontakt med polisen och att denna när det behövs snabbt skall kunna komma till platsen. Det krävs för den saken en viss personalstyrka

som räcker till att hålla en polisstation bemannad dygnet om och till att under samma tid hålla en patrull på minst två poliser samt en man för att sköta erforderlig teknisk service. Däremot har vi inte tyckt att vi kunde gå så långt att vi instämmer i den tolkning av propositionen som man velat göra i motionen 1619. Där tolkas departementchefens uttalande om vad han anser vara en effektiv och tillfredsställande bevakningsberedskap på sådant sätt att nuvarande polisdistrikt, som har verksamheten uppdelad på avdelningar och har polisstationen bemannad dygnet runt, kommer att vara självständiga polisdistrikt. Det är möjligt att så någon gång kan vara fallet, men det kan man inte ta som en generell regel, därför att omständigheterna är så pass olika.

Så har vi då reservationen som herr Westberg nyss har kommenterat. Där yrkas avslag på propositionen i vad avser minskningen av antalet distrikt från 119 till ca 90.

Utskottets ordförande har nyss sagt att hon inte förstår riktigt varför denna reservation kommit till. Hon finner att avståndet inte är så stort mellan utskottsmajoritetens uppfattning och reservanternas. Där måste jag anmäla avvikande uppfattning. På denna enda punkt – observera denna enda punkt – vill jag ge herr Westberg rätt. Det är verkligen ett stort avstånd mellan majoriteten och reservanterna här. Det är visserligen inte alldeles klart vad man menar med yrkandet i partimotionen 1971:1625 från folkpartiet om att man skall avslå förslaget om en minskning av antalet polisdistrikt från 119 till ca 90. Men vi fick en bruksanvisning i utskottet. Herr Westberg har ju börjat tala om vad som försiggick i utskottet, så jag avslöjar väl inte så mycket hemligheter när jag säger att vi fick veta att vi skall förstå detta yrkande så, att man var emot alla rationaliseringstendenser enligt propositionens förslag men att man i något enstaka fall skulle kunna tänka sig att sammanslå ett svagt distrikt med ett annat.

Sedan har vi så småningom också fått ytterligare medgivanden. Herr Westberg talade om att man skulle kunna tänka sig att gå ned till 117 distrikt, ja kanske rent av till 116 eller 115.

Därom står nu ingenting i reservationen, men vi fick höra nyss att herr Westberg i alla fall sträckt sig litet längre än sin egen reservation och att man i några enstaka fall kan tänka sig en sammanläggning. Det är naturligtvis en väldig skillnad mellan denna oerhört negativa inställning och den positiva inställning utskottsmajoriteten har, där vi i alla fall klart understryker att vi accepterar kravet på en effektivisering av polisorganisationen och att vi drar konsekvensen av det.

En annan sak är att vi har begärt att det skall göras en särskild utredning före varje sammanläggning. Om den utredningen leder till att det finns klara och övertygande skäl för en sammanläggning, sedan man övervägt möjligheterna att åstadkomma ytterligare personalförstärkningar och funnit att det inte går, då måste vi acceptera det.

Eftersom reservanterna instämt i utskottets uttalande att det är ytterst angeläget att åtgärder vidtas mot de i propositionen och av polisutredningen påtalade bristerna – och alltså erkänt att dessa finns – var det inte utan spänning jag väntade på att få se vad det skulle stå i reservationen. I utskottet fick vi inte veta mycket om den saken. Nu har

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

jag läst reservationen och lyssnat till herr Westberg.

Reservationen börjar med ett stycke text som är taget direkt från majoritetens betänkande, och sedan kommer en lätt omstuvning av argumenten i folkpartiets partimotion. Sedan har man sprängt in ett par uttalanden från utskottsmajoriteten som stöder kraven på att man skall undersöka möjligheterna att sätta in förtärkningar innan man företar en distriktsindragning.

Däremot har man omsorgsfullt hoppat över en mening som står mitt emellan och där vi säger, att utskottet anser att det är inte ekonomiskt försvarbart att ge varje distrikt sådana resurser att det därmed kan tillgodose kraven på en god service.

Några egna förslag kan jag inte finna att reservanterna framfört, och några sådana kunde jag inte heller finna i herr Westbergs anförande. Frågan står kvar: Hur har egentligen reservanterna tänkt sig att vi skall komma till rätta med de brister som de själva medger finns?

Polisutredningen och så gott som alla remissinstanser är eniga om att de små distrikten inte kan klara sina uppgifter tillfredsställande. Departementschefen delar den åsikten i propositionen, och utskottsmajoriteten delar den också. Nästan alla är överens om att en fortsatt reform av polisdistriktsindelningen måste till.

Reservanterna har ensamma framhärdat i sin uppfattning att det här inte är fråga om en önskan att göra det bättre för medborgarna, utan om en illvillig önskan från regeringen att öka den centrala makten och beröva glesbygderna service och skydd. Enligt deras mening var 1965 års reform det onda, och nu måste det alltså vara stopp.

Det går naturligtvis inte att övertyga reservanterna om motsatsen. Vi har försökt i utskottet, det skall alla veta.

Jag skulle i alla fall vilja understryka att om två svaga distrikt, som var för sig inte förmått vare sig att effektivt lösa övervakningsproblemet eller att på ett rationellt sätt utnyttja personal och teknisk utrustning på kansliorten, slår ihop sina resurser, kan man få en bättre övervakning för hela befolkningen i båda distrikten och därtill ett rationellt fungerande kansli. Om man därtill kompletterar organisationen med en service på de förutvarande kansliorterna och med möjligheter till delegering av beslutanderätten, så kommer inte någon försämring att inträda för den allmänhet som drabbas av rationaliseringsåtgärden.

Vi har under debatterna i utskottet försökt få några konkreta exempel från reservanterna på vad de egentligen menar att det är för väldiga nackdelar med den här rationaliseringen. Jag har inte lyckats få ut något annat än att herr Westberg tycker att om Ljusdalsborna härnäst måste fara till Hudiksvall för att tala med polischefen, så är det en väsentlig nackdel. Jag tror att större olyckor kan drabba de flesta av oss.

Nu har väl reservanterna haft sina goda om än förborgade skäl för sitt ställningstagande. Men när vi i 1971 års justitieutskott skildes åt i december sedan vi behandlat denna fråga levde vi faktiskt i den uppfattningen att det efter föredragningen av propositionen och de motioner som hade väckts i anledning av denna och efter de diskussioner vi hade fört skulle vara möjligt att skriva ihop sig till ett enhälligt utskottsbetänkande. Ett vagt uttalande om att "man får väl se vad

Onsdagen den
23 februari 1972*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

skrivningen kommer att innehålla” måste väl också tolkas så att man i själva huvudfrågan var ense.

Men när vi samlades i 1972 års nyvalda justitieutskott, med i stort sett oförändrad personbesättning, och gick till fortsatt behandling av ärendet – sedan vi dessförinnan hade fått oss tillställt ett utkast till betänkande och yrkanden – visade det sig så småningom att folkpartiets representanter tänkte gå sin egen väg och yrka avslag i själva huvudfrågan. Man ville alltså yrka avslag på själva förslaget om fortsatt reformering av polisdistriktsorganisationen. Det hade väl i och för sig inte varit mycket att säga om. Man kunde ju ha tänkt om under den månad som hade gått, och man hade väl fått sina förhållningsorder. Däremot kanske man inte skall förtänka utskottskamraterna om de finner det en smula irriterande att två ledamöter utan att omnämna sin avsikt att reservera sig slår sig ned och deltar i utformningen av utskottets betänkande även i de avsnitt, där man hade för avsikt att reservera sig. Och nu står herr Westberg här och berömmar sig av att han försökte påverka skrivningen i de avsnitt, där han inte tänkte vara med och godkänna denna.

Herr Westberg sade nyss något som glädde mig mycket. Han sade att riksdagen har rätt att kräva klarhet och att få klara besked om var man egentligen står. Efter vad som förevarit i utskottet gläder det mig nu att veta att vi hädanefter kommer att kunna förvänta klara besked från herr Westberg om var han står, innan vi sätter oss ned och diskuterar vad ett betänkande skall innehålla.

Herr talman! Jag är glad att kunna konstatera att detta intermezzo inte har rubbat de övriga utskottsledamöternas föresats att försöka gemensamt komma fram till en lösning, som enligt vår mening beaktar kravet på den nödvändiga effektiviteten i den lokala polisorganisationen och som även innebär ett rimligt beaktande av flera i motionerna framförda synpunkter.

Jag tror för min del också att den åtgärd som utskottet föreslår, nämligen att varje distriktsindelning skall föregås av en ny utredning, kommer att leda till att de sammanslagningar som genomförs också kommer att omfattas med betydligt större förståelse från begynnelsen, och det kommer att borga för att reformen också kommer att leda till det resultat som man hoppas på och önskar.

Jag skall väl inte alltför mycket gå in på de övriga problemen. Självfallet tar reservanterna – fast det tog litet tid för dem att komma på det – konsekvenserna av att de yrkar avslag på distriktsindelningsreformen. De säger att under förutsättning att deras reservation bifalles kan de heller inte gå med på förslaget om åklagardistriktsorganisationen.

Utskottets ordförande nämnde något om sitt särskilda yttrande om vad som skall avses med polismyndighet. I lagtexten sägs att med polismyndighet skall förstås den förtroendevalda polisstyrelsen plus polischefen. Hon menar att det inte är riktigt korrekt att, som utskottet gör, först förordas att polischefen inte skall vara ordförande i polisstyrelsen och att sedan ändå anse att polismyndigheten skall utgöras av den valda styrelsen och polischefen tillsammans. Hon säger att de valda ledamöterna i polisstyrelserna inte kommer att ha någon myndighetsfunktion. Det är kanske att hårdra resonemanget litet för mycket,

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

eftersom det läggs ganska viktiga uppgifter på dessa polisstyrelser. De skall t. ex. avgöra viktiga personalutnämningsfrågor, upprätta förslag till budget och även fatta en del andra viktiga principbeslut. Begreppet "myndighet" torde därför vara tillämpligt även på polisstyrelsen.

Jag medger att det kan finnas skäl för båda tankegångarna, men jag har stannat för den av utskottet förordade lösningen, eftersom jag menar att det är riktigt att den av oss intagna ståndpunkten att de folkvalda representanternas ställning och den folkliga självstyrelsen skall accentueras också bör komma till synes i lagtexten. Det är orsaken till att jag inte har haft någon avvikande mening på denna punkt.

I övrigt har vi väl nått en glädjande grad av enighet i utskottet i fråga om behandlingen av detta ärende, även om vi kanske från våra olika politiska bedömningar gör något skiftande tolkningar av det som vi har uttalat. Men det är kanske oundvikligt när man träffar en kompromiss av detta slag.

Herr talman! Jag ber att i alla delar få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr DOCKERED (c):

Herr talman! Det betänkande som utskottet nu lagt fram innehåller ett majoritetsförslag, som tillkommit under en allvarlig strävan inom utskottet att jämka ihop de olika meningarna till ett enigt beslut. Ärendet har ju legat hos utskottet sedan i höstas. Vi har alltså haft tid på oss, och det har säkerligen gagnat den konstruktiva lösning som vi nu har kunnat enas om. Jag kan också understryka att det är stor enighet om det väsentligaste.

Fru ordföranden har ju här på ett mycket instruktivt sätt redogjort för de väsentliga ståndpunkterna i utskottets förslag, och herr talmannen ger mig väl tillgift om jag begränsar mitt anförande genom att i dessa delar helt instämma i den upplysande framställning som fru ordföranden givit. Utskottets huvudsakliga uppgift har ju varit att på grundval av propositionen 173 avgöra hur denna omorganisation av polisväsendet bör ske för att tillgängliga resurser skall utnyttjas så effektivt som möjligt. Det har rätt allmän enighet om att *någon* minskning av antalet polisdistrikt måste genomföras, om personalen skall kunna utnyttjas med största effekt.

Jag är därför något förvånad över herr Westbergs i Ljusdal nu framförda krav på en precisering. Han säger att vi inte har preciserat oss i betänkandet på denna punkt. Det heter emellertid på s. 59 i reservationen av bl a herr Westberg i Ljusdal:

"Även om utskottet sålunda motsätter sig en minskning från 119 till ca 90 polisdistrikt, är utskottet medvetet om att det i några enstaka fall kan tänkas vara rimligt med en sammanslagning."

Inte heller denna formulering innehåller någon knivskarp precisering, och en sådan är omöjlig att göra. Det skall nämligen, vilket utskottet också har understrukit, ske en lokal prövning i varje särskilt fall. Jag vet inte heller om det är speciellt angeläget att Kungl. Maj:t skall anmäla varje särskilt fall för riksdagen.

Jag skall inte ta upp — även om det är mycket frestande — det referat beträffande utskottets arbete, som herr Westberg i Ljusdal här lämnade.

Det är rätt ovanligt i riksdagen att vi talar om hur vi har arbetat inom utskottet. Personligen tycker jag att herr Westberg skulle vara den siste som refererar utskottets arbete och sitt agerande i denna fråga. Vi som var med i utskottsarbetet vet att herr Westberg deltog i diskussionerna om formuleringarna i en kompromiss, fastän han inte hade mandat att göra upp om en kompromiss. Det är ju utomordentligt ovanligt, men jag skall inte tala mer om det.

Vi har sagt att det inom utskottet råder en allmän uppfattning att man inte bör göra en så hård nedskärning som utredningen beträffande polisorganisationen föreslagit. Man skall göra ett försök att finna sådana former för den polisiära servicen att denna inte försämras. Det skall vara riktpunkten för de utredningar som skall föregå en organisationsförändring, och det har fru ordföranden här refererat till.

Men vi har föreslagit ändringar i Kungl. Maj:ts proposition. Den politiska förankringen av medborgarstyrelserna har vi ansett bättre skulle kunna tillgodoses genom att landstingen och de landstingsfria kommunerna utser representanter, detta inte bara därför att vi tror att det skulle innebära en bättre politisk fördelning, utan också därför att det skulle medföra en klarare geografisk anknytning till de bygder som berörs. Det uppnås lättare genom att man låter landstingen gå in som en valkorporation.

Det har vidare sagts, att medborgarstyrelsens speciella ställning skulle stärkas om ordföranden får utses bland de medborgarrepresentanter som har valts i polisstyrelserna. Detta är en förändring jämfört med Kungl. Maj:ts förslag. Vi tror att det innebär en förstärkning av medborgarnämndernas inflytande och ställning, och om detta är utskottet enigt.

Det finns anledning att här peka på ett särskilt problem som har uppstått. Fru ordföranden och jag har varit ense om att vi inför kammaren skulle redovisa en annan uppfattning beträffande lagen om vad som avses med polismyndighet, och vi har där skrivit ett särskilt yttrande.

Polischefen blir inte ordförande i polisstyrelsen, men utskottet föreslår trots detta att polisstyrelsen skall i lagen anges såsom polismyndighet. När vi tog upp problemet, om vi nu skall referera utskottets arbete, lyckades vi inte - det kan man måhända förstå ty tiden var långt framskriden, vi hade mycket kort tid på oss att argumentera och min förmåga var kanske inte heller tillräcklig - övertyga de övriga i utskottet om min uppfattning att vi genom att göra denna medborgarinstitution till myndighet försämrar dess möjligheter att uppträda såsom medborgarrepresentation. Vi ger den en status som myndighet, något som den egentligen inte skall ha. Den är inte redovisningsskyldig mot överordnad myndighet osv., utan den är redovisningsskyldig till den medborgarkorporation som valt ledamöterna. Det är ytterst viktigt att göra skillnad på detta. Det är klart angivet vad medborgarrepresentanterna i polisstyrelsen skall avgöra och vad den polisiära ledningen skall ansvara för.

Det blir mycket suddigt med den lagtext som vi här föreslår. Fru ordföranden säger att hon inte velat reservera sig därför att vi skulle visa vår enighet. Jag tror att jag kan säga att jag förledde fru ordföranden till att inte reservera sig. Om vi hade reserverat oss hade vi riskerat att

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

misslyckas med att övertyga kammaren om att vår ståndpunkt är riktig, och då hade vi bundit departementet eller den som departementet utser att skriva instruktionen för polisstyrelserna vid det negativa beslut som kammaren fattat med anledning av vår reservation. Det ville vi inte riskera. Jag är rädd att vi då hade kunnat skada den sak som vi avser att gagna. Därför vill jag säga, herr talman, att vi med detta särskilda yttrande och den redovisning som jag här lagt fram velat för ansvarigt statsråd framföra dessa synpunkter, så att man vid utfärdandet av denna instruktion om möjligt tar hänsyn till detta. Det är principiellt viktigt ur medborgarrepresentationens synpunkt.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Jag kanske bör börja med att förklara min närvaro i talarstolen. Den proposition som ligger till grund för det utskottsbetänkande som kammaren nu diskuterar har signerats av justitieministern, och han skulle naturligtvis gärna ha velat vara här i dag för att delta i debatten. Men han är förhindrad av ett officiellt besök i Österrike. I det läget skall jag å regeringens vägnar säga några ord om denna proposition.

Propositionen har rubriken "vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet". Jag tror att man bör uttolka "vissa reformer" såsom "begränsade reformer". I sin helhet skulle dessa reformer kunna karakteriseras som ett försiktigt fullföljande eller snarast ett finputsande och förbättringar i enskildheter av den stora polisverksamhetsreformen i mitten av 1960-talet, då polisen förstatligades, då antalet polisdistrikt skars ned från 554 till 119, då vi fick en helt ny regional organisation med länspolischeferna och då rikspolisstyrelsen började sin verksamhet.

Vad det nu är fråga om är att i ljuset av de erfarenheter man gjort titta en gång till på indelningsfrågorna, främst polisdistriktsindelningen, och där försöka bota vad som brister i framför allt de små och svaga polisdistrikten, att se från samma begränsade synvinkel på vad det kan finnas för behov av indelningsförändringar på det regionala planet och slutligen — och det är kanske principiellt viktigare — att undersöka vad vi kan göra för att förstärka medborgarinflytandet inom polisverksamheten.

Det är glädjande att konstatera att de huvudlinjer som har dragits upp i propositionen har vunnit en mycket bred anslutning i justitieutskottets betänkande. Beträffande distriktsindelningen har det sagts i propositionen att den lägsta siffra man kan tänka sig komma ned till är 90 distrikt men fler blir det förmodligen. Justitieutskottet preciserar att det torde bli icke obetydligt fler än 90 polisdistrikt kvar när reformen är färdig. Jag har ingenting emot den lokutionen.

Om man vill vara textanalytiker och söka efter eventuella skiljaktigheter mellan propositionen och utskottsbetänkandet finns det snarare anledning att titta på vad utskottet har sagt om själva genomförandet av ytterligare reformer beträffande distriktsindelningen. Utskottet har starkt markerat att man önskar få en utredning i varje särskilt fall innan det blir tal om sammanläggning av polisdistrikt, och man önskar att ortsintressena skall få tillfälle att göra sig gällande en gång till. På den punkten var

resonemanget litet annorlunda i propositionen. Men inte heller här finner jag att det råder några meningsskiljaktigheter i princip. Det finns i och för sig ett omfattande utredningsmaterial som man kan utgå från: rikspolisstyrelsens framställning på sin tid samt polisutredningens betänkande och remissyttrandena över detta. Från regeringens sida finns det naturligtvis ingenting att invända mot att man när de olika indelningsfrågorna aktualiseras gör en kompletterande utredning och låter ordsintressena komma till tals ännu en gång. Många kloka skäl kan tala för det.

Vad beträffar förslaget till riktlinjer för en begränsad reform av den regionala polisverksamheten med möjlighet att i en del fall låta två eller kanske tre angränsande län föras samman till ett verksamhetsområde, kan jag inte se någonting som jag för min del behöver kommentera. Däremot kanske jag skall säga några ord om medborgarinflytandet inom polisverksamheten – en från både demokratiska och andra synpunkter utomordentligt viktig fråga.

Det betydelsefulla som nu sker är att de rådgivande polisnämnderna ersätts av polisstyrelser med beslutande befogenheter. Den lokala organisationen blir sådan att beslutanderätten i princip ligger hos en polisstyrelse med ett tungt lekmannainslag och inte hos polischefen ensam som tidigare. Textanalytikern kan här också roa sig med att söka vissa nyansskillnader mellan proposition och utskottsbetänkande. Utskottets majoritet rekommenderar att styrelsens ordförande skall utses bland de förtroendevalda, medan propositionen utgår från att polischefen automatiskt skall fungera som ordförande i polisstyrelsen. Det finns skäl för bägge ståndpunkterna. Beträffande lösningen med polischefen som ordförande ex officio i polisstyrelsen sägs i propositionen att detta stämmer med organisatoriska modeller i andra sammanhang; man pekar på polischefens speciella personliga ansvar för verksamheten – något som saknar motsvarighet i kommunala nämnder i övrigt – , att styrelseslutet i praktiken efter delegation i mycket stor utsträckning kommer att fattas av polischefen ensam och vidare att en hel del praktiska skäl talar för att polischefen får den särskilda ställning som ordförandeskapet ger. Det skulle också stämma med vad som gäller på central och regional nivå. Jag finner emellertid ingen som helst anledning att på denna punkt söka någon polemik med utskottsmajoriteten. Jag tror att det kommer att fungera utmärkt också med en förtroendevald ordförande.

I anslutning till frågan om polisstyrelsens konstruktion har det uppstått en liten debatt, som fru Kristensson initierat och herr Dockered knutit an till, om vad man skall mena med polismyndighet. I propositionen föreslås – och det har utskottsmajoriteten i och för sig inte velat ändra – att med polismyndighet skall förstås polisstyrelsen och inte polischefen om inte annat uttryckligen föreslagits i någon författning. Jag kan förstå att fru Kristensson tycker att den lösningen är litet främmande mot den rent praktiska bakgrunden att det kommer att ske en omfattande delegation av beslutsbefogenheter till polischefen. Polischefen får ju det omedelbara ansvaret för hela den operativa verksamheten, och det blir en kolossal massa saker som han personligen får avgöra. Till synes kommer det kanske icke att stämma så väl med livets praktiska regel att det författningsmässigt är polisstyrelsen som är lokal polismyn-

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
aklagarväsendet*

dighet, men å andra sidan ligger bakom förslaget i propositionen både praktiska skäl och principiell omsorg om polisstyrelsens ställning. Skulle man ha valt en annan väg, så hade följden blivit att en rad olika författningar där det nu talas om polismyndighet – en rik flora som vi inte har kunnat gå igenom i alla detaljer – automatiskt skulle ha gett polischefen en beslutsfunktion, som nu i stället, i den mån inte delegation har skett, tillkommer polisstyrelsen som sådan. Vill man slå vakt om polisstyrelsens principiellt starka ställning i sammanhanget, torde den i propositionen och i utskottsbetänkandet förordade lösningen vara att föredra.

Låt mig avslutningsvis säga att jag avsiktligt har undvikit att polemisera med herr Westberg i Ljusdal i det här ämnet. Jag överläter helt åt utskottets talesmän att föra den interna striden vidare. Det är uppenbart att herr Westberg av någon anledning vill dramatisera åsiktsskillnaderna. Han vill förstora meningsmotsättningar som i realiteten är skäligen små. Han tar t. o. m. tidningar till hjälp och påminner om rubriker som talar om att regeringen har fått en bakläxa i den här frågan av utskottet. Det är rena fantasier. Jag tycker att det i stället finns anledning för oss att med tillfredsställelse konstatera att det i sak råder en betydande enighet i riksdagen om huvudlinjerna i den här propositionen, dvs. om hur vi nu skall fullfölja de stora reformerna på polisområdet från mitten av 1960-talet.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp) kort genmäle:

Herr talman! När vi nu har lyssnat till statsrådet Lidbom kan det finnas anledning att ställa en fråga, alldenstund utskottsmajoritetens talesmän – taleskvinnor, kanske jag skall säga – tycks vara mycket oense om innebörden av sitt ställningstagande. Utskottets ordförande säger att jag leker med ord när jag talar om att det är ett betydande avstånd mellan reservanternas uppfattning och utskottsmajoritetens. Hon menar att det inte är någon större skillnad. Utskottets vice ordförande konstaterar att det är ett långt avstånd mellan reservanterna och utskottsmajoriteten. Jag tycker att det är en mycket intressant iakttagelse att man redan inom utskottet kommer fram till så vitt skilda tolkningar.

Jag har hävdat att det är viktigt att riksdagen säger ifrån vad den menar, att den lämnar klara besked. Nu har vi ett tillfälle att få, som jag hoppas, en tydning av skrivningen, och jag skulle därför vilja ställa följande frågor till statsrådet – givetvis må de också gälla utskottsmajoriteten: På vilken ungefärlig nivå kommer man att hamna när man genomfört reformen? Hur kommer statsrådet att tolka skrivningen att antalet distrikt kommer att "icke obetydligt överstiga" 90?

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag begär inte ordet för att försöka svara på de frågor som herr Westberg i Ljusdal riktade till statsrådet, men jag ville till herr Westberg ändå säga ett par saker.

Om det skulle föreligga någon verkligt stor skillnad mellan utskottsmajoritetens uppfattning och reservanternas – därom råder tydligen delade meningar, inte minst beroende på att reservationen är så vagt utformad som den är – måste då inte logiskt sett detta leda till att

folkpartiet måste, för att kunna stå fast vid sin ståndpunkt om ett i huvudsak oförändrat antal polisdistrikt och en förbättrad övervakning, yrka på ett väsentligt större antal polismanstjänster enbart för att kunna få det här goda resultatet?

Vi har inom utskottsmajoriteten menat att det är nödvändigt att vi strävar efter att få också de små distrikten effektiva, och självfallet skall man i varje särskilt fall överväga förstärkningar på personalsidan. Men vi menar att de förstärkningar som polisen behöver inte ensidigt får inriktas på de mindre polisdistrikten, utan de måste självfallet komma hela landet till godo för att brottsbekämpningen verkligen skall bli effektiv.

Det är, som vice ordföranden påpekade, värt att observera att man i folkpartireservationen, som ju i vissa avseenden direkt har samma formuleringar som utskottsmajoritetens förslag, just har undvikit att ta in de ekonomiska resonemangen, att ett bibehållet antal polisdistrikt och kravet på en förbättrad polisövervakning självfallet måste leda till ett väsentligt större antal polistjänster. Det skulle vara intressant att höra, om herr Westberg gör samma konklusion.

Sedan bara ett ord till herr statsrådet beträffande vad som skall avses med polismyndighet. För det första har jag fortfarande den uppfattningen att en polisstyrelse, vars huvudsakliga uppgift är att skapa en god medborgarförankring, är fjärran från myndighetsbegreppet. Det är den ena invändningen.

För det andra kommer, med den ärendefördelning som propositionen tänker sig och som utskottet har accepterat, kanske 90 procent av alla ärenden icke att falla under den förtroendevalda styrelsen utan enbart ligga hos polischefen. Då tycker jag att det är mycket ologiskt att tänka sig en delegation ifrån styrelsen i ärenden som den inte har den primära beslutanderätten i.

Fröken BERGEGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr Westberg i Ljusdal har ganska svårt att skapa klarhet i begreppen, skulle jag vilja göra klart för honom, att orsaken till att utskottets ordförande och jag kommer till något olika uppfattningar om herr Westbergs ställningstagande inte är oklarhet i utskottsmajoritetens skrivning utan att folkpartiet ju har gjort vad man har kunnat för att göra så oklart som möjligt vad man verkligen menade. Men nu har ju herr Westberg själv, genom sina uttryckliga förklaringar om att man står så långt borta från utskottsmajoriteten som man gör, hos mig skapat övertygelsen att där har herr Westberg rätt. Och det är ju roligt att ha rätt på någon punkt i alla fall. Men när man, som herr Westberg gör, för andra gången säger att riksdagen har rätt att kräva klara besked, så är väl det primära att man åtminstone i en motionskläm skall ha en formulering som gör det klart vad man verkligen menar och att man sedan, när man reserverar sig, också gör klart vad man verkligen avser att uttrycka.

Sedan är det en annan sak att utskottets ordförande kanske har försökt att lägga in en något välvilligare tolkning i den reservation som herr Westberg i Ljusdal varit med om att avge än vad jag från början har varit böjd att göra. Men nu har ju herr Westberg själv gjort fullkomligt

klart för oss att på den punkten är tydligen min mening mera med sanningen överensstämmande.

Herr DOCKERED (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har fortfarande den uppfattningen att man måste hålla isär myndighet och folkrepresentation, för om vi går in för en ordning, där vi ställer folkrepresentanterna under myndighets- och ämbetsmannaansvar, när vi inte det vi har avsett med folkrepresentationen.

Det är en principiellt viktig ståndpunkt, tycker jag. Jag har velat redovisa den här i kammaren därför att vi kanske i framtiden kommer att få flera sådana här principiella frågor att behandla, och jag tror att det är nödvändigt att man gör skillnad på vad som under ämbetsmannaansvar åvilar en myndighet och det ansvar som folkrepresentationen har för den valkorporation som har utsett folkrepresentationen.

Jag vill alltså bara redovisa detta, herr talman.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal försökte provocera mig att ge en bestämd uttolkning av vad utskottet kan ha menat med att slutresultatet av distriktsindelningsreformen bör bli att vi har ett antal polisdistrikt som icke obetydligt överstiger 90. Men jag vore väl bra dum om jag lät mig provoceras att säga att det kommer att bli 95 eller att det kommer att bli 100. Vi har sagt i det här ärendet att vi skall göra utredningar i varje särskilt fall i de svaga polisdistrikten som kan vara i behov av förstärkning för att se om en sammanläggning är motiverad. Vi skall då gå ut till ortsintressena och låta dem yttra sig på nytt och sedan ta ställning i varje särskilt fall.

Tillämpar man den proceduren kan man ju inte på förhand ha bestämt sig för att slutresultatet av det hela skall bli 95 eller 100 eller vad det kan vara för någonting. Endast under förutsättning att man inte menar allvar med dessa utredningar i varje särskilt fall och detta hänsynstagande till lokala intressen skulle det vara vettigt att precisera sig.

När utskottet har sagt, och jag har sagt att jag accepterar det, att slutresultatet kan väntas bli icke obetydligt över 90, så får det ses dels som en approximativ förhandsbedömning av vad det kan bli, dels som ett uttryck för att det är fråga om en väldig försiktighet. Man skall icke gå längre ned än från nuvarande 119 till någonting som vi tror kommer att bli icke obetydligt över 90. Det är innebörden, och det vore alldeles fel att försöka lämna ett mera preciserat besked här.

Det var det ena. Sedan har tydligen frågan om vad som skall menas med polismyndighet väckt ett visst intresse. Både fru Kristensson och herr Dockered kom tillbaka till det ämnet, och i varje fall herr Dockered opponerar sig mot tanken på att man skulle betrakta en styrelse av det här slaget med lekmän i såsom myndighet. Jag är litet förvånad. Är det inte en originell invändning? På olika plan har vi väl styrelser med lekmän som utgör en myndighet. För att fortfarande hålla oss till polisområdet, så är väl rikspolisstyrelsen en myndighet, och vi har rader av myndigheter där lekmännen är i majoritet.

Sedan vill jag säga, att när vi har valt att lagtekniskt betrakta polisstyrelsen och icke polischefen som polismyndighet, så är det av omsorg om polisstyrelsens ställning. Det finns nämligen rader av författningar som vi inte har hunnit gå igenom, där det står att polismyndigheten får göra eller skall göra det ena eller det andra. Valde vi att säga att polismyndighet är lika med polischeferna, hade vi på förhand sagt att det är en rad saker, som vi i dag inte kan överblicka, som polisstyrelsen som sådan inte har med att göra utan som ligger hos polischefen. I stället väljer vi nu den omvända ordningen och säger att i utgångsläget hänför vi allting till polisstyrelsen, och sedan får vi se vad vi vill delegera till polischefen. Vill man slå vakt om polisstyrelsens principiellt starka ställning – och därigenom värna om medborgarinflytandet – så måste det vara den riktiga tekniken.

Det kan uppkomma många olika frågor i det sammanhanget. Jag kan t. ex. föreställa mig att det i den stora författningsfloran kan röra sig om sådana känsliga ärenden som tillstånd att anordna demonstrationer och liknande. Där står det någonting om att det är polismyndigheten som ger tillstånd, och då kan det tänkas vara mycket lämpligt att polisstyrelsen får meddela de tillstånden. Om man i något sammanhang önskar en annan ordning, så får man väl delegera ärendena till polischefen.

Det synes mig som om övervägande skäl talar för den lösning vi har förordat, även om jag medger att det ligger en del i fru Kristenssons och herr Dockereds synpunkter att delegerandet kommer att bli så omfattande, framför allt när det gäller operativa frågor, att vad lagen uppställer som huvudregel svarar ganska dåligt mot vad som blir huvudregeln i verkligheten.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det har sagts här att reservationen är oklar, men den innebär ju ett klart nej till reformen med tillägget att det i något enstaka fall kan bli nödvändigt med en sammanslagning. Är det inte klara besked? Jag har väldigt svårt att förstå att det inte skulle vara det.

Sedan sade fröken Bergegren att indragningen av polisdistrikt inte är så farlig. Det är ingen större olycka om Ljusdalsborna får resa till Hudiksvall för att träffa polischefen. Vi som drabbas av åtgärden delar emellertid inte den uppfattningen. När hela norra Hälsingland eller halva Dalarna blir ett enda polisdistrikt, så blir det ju ändå ganska kännbara avstånd, och vi som drabbas tänker naturligtvis på de många milen.

Statsrådet Lidbom sade att han inte kunde svara på min fråga, som jag dock tycker är ganska väsentlig. Men även om statsrådet inte kan ange några exakta siffror – vilket jag förstår – kanske han ändå kan ange en målsättning. I propositionen har ju ändå antalet polisdistrikt angivits till ca 90, och nu säger statsrådet att han kan hålla med utskottsmajoriteten om att antalet distrikt bör icke obetydligt överstiga 90. Vad blir det ned emot då? Har man sagt ned emot 90 tidigare, så borde man väl också i detta sammanhang kunna ange en målsättning.

Alla vi som berörs och kommer att drabbas om denna reform genomförs upplever detta som en mycket viktig fråga.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Herr DOCKERED (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt att vi har missförstått varandra i denna debatt. Herr statsrådet gav här exempel på andra myndigheter med lekmannainslag, men de är ju inte av samma karaktär som polisstyrelsernas folkvalda representation. Rikspolisstyrelsen är t. ex. utsedd av Kungl. Maj:t, och det är ju litet annorlunda än om man väljs av en korporation för att företräda lekmän.

Möjligheten att agera och redovisa sitt agerande med ansvar är olika och därför ser jag på denna fråga på ett helt annat sätt. Jag har vid detta tillfälle velat anmäla min principiella uppfattning.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Till herr Dockered vill jag bara säga helt kort, att det är riktigt att det föreligger en skillnad mellan rikspolisstyrelsen och de föreslagna lokala polisstyrelserna på det sättet att det i ena fallet är Kungl. Maj:t som utser vederbörande, medan ledamöterna i andra fallet väljes. Men vi är ju i många sammanhang vana vid att låta myndighet vara liktydigt med en styrelse med inslag av både ämbetsmän och valda medborgarrepresentanter. En del ledamöter av de nya länsstyrelserna är ju valda, för att här bara ta ett exempel.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Med hänsyn till den sedan länge pågående trenden mot ökad kriminalitet följs polisens verksamhet och frågan om dess organisation med allt större intresse av allmänheten. Det är begripligt och förstäligt; alltför många känner en djup oro som ofta är eller kan vara befogad men kanske någon gång är överdriven. Dock kan vi inte komma ifrån att för varje år allt fler människor utsätts för stölder, för rån och för grövre våldsbrott. Rån, som för inte så länge sedan gav stora rubriker i våra tidningar, ger i dag bara en liten notis, därför att de är så vanliga. Glädjande nog kan vi konstatera att den preliminära statistiken för sista halvåret 1971 är en ljuspunkt. Förhoppningsvis är den början till en trend mot minskad ökning av antalet brott. Beklagligtvis vågar väl ingen vara särskilt optimistisk på denna punkt, men denna statistik är dock i och för sig en glädjekälla.

Mot denna bakgrund är det naturligt att ett av allmänhetens stora samtalsämnen och en stor källa till oro är att polisen i så många tätorter dragits in. Denna indragning hänför sig i huvudsak till 1965 års distriktsindelningsreform. Reformen innebar i och för sig en effektivisering av polisväsendet, men den medförde också att man inom stora delar av vårt land numera alltför sällan ser poliser. Detta kan gälla för t. o. m. relativt stora tätorter. Därför är det svårbegripligt för allmänheten att man överväger att ytterligare minska polisdistriktens antal; det är svårförståeligt också för många av oss i denna kammare liksom för många remissinstanser, som ansett att frågan är för tidigt väckt.

Den hittills förda debatten har speglat både oenighet och enighet justitieutskottets majoritet och reserverter emellan, kanske i huvudsak oenighet. För min del vill jag gärna betona den samsyn som föreligger och som kommer till uttryck i stora delar av utskottets betänkande. Den har

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

inneburit jämkningar och eftergifter också från folkpartiets sida. Denna samsyn kommer till synes i de viktiga frågorna om medborgarrepresentanternas betydelse, sättet de skall väljas på, antalet ledamöter i polisstyrelserna, kvarterspoliserna, osv., osv. Utskottets ledamöter har i dessa frågor på en del punkter gemensamt avvikit från propositionen, därför att vi tror att vårt synsätt i det här fallet innebär den bästa balansformen mellan polismakten och allmänheten i en väl fungerande demokrati.

När det gäller den lokala polisdistriktindelningen föreligger en samsyn även så till vida att vi alla anser att det inte går att minska antalet polisdistrikt ända ned till 90. Jämkningarna och eftergifterna har emellertid inte sträckt sig så långt att alla på denna punkt kunnat omfatta utskottsmajoritetens skrivning, i vilken man tydligen kan lägga in olika värderingar - detta har också framgått av tidigare anföranden här i kammaren. Folkpartirepresentanterna har här yrkat på avslag - herr Westberg i Ljusdal har väl motiverat vårt ställningstagande. I detta avsnitt ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Härefter, herr talman, vill jag något beröra verksamheten med kvarterspoliserna - eller stadsdelspoliserna - som aktualiserats i några motioner. Vi har i full enighet i justitieutskottet hemställt att motionerna inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Vi har också uttalat att de hittillsvarande erfarenheterna varit mycket goda, men de begränsade polisresurserna har inte gjort det möjligt att bygga ut verksamheten.

Rent allmänt ställer vi som lekmän stora förväntningar på stadsdelspoliserna - poliser som patrullerar till fots, som känner till sitt område och har en mycket god personkännedom; poliser som är välkända och önskade gäster hos skolor och ungdomsgårdar; poliser som kanske inte bara talar till ungdomar utan ännu mer med ungdomar; poliser som syns och ger trygghet för de i kvarteret boende, och då inte minst för de äldre.

Ända till i dag var jag fullt övertygad om att den skrivning ett enhälligt utskott ästadkommit i denna fråga var helt tillfredsställande. Efter att ha läst nr 2 av tidskriften Svensk Polis, som ägnar stort utrymme åt stadsdelspoliserna, är jag kanske något tveksam. Allmänt konstaterar Svensk Polis att stadsdelspoliserna fungerar alldeles utmärkt, men att verksamheten i de tre städer där den nu pågår inte visat några ökningstendenser. I det stora hela är det beklagligtvis tvärtom. I Malmö, som har haft stadsdelspoliser sedan 1959, har antalet sådana poliser minskat från 29 till 12. Det innebär också att bevakningsområdenas yttorlek mer än fördubblats och att invånarantalet inom dessa områden har blivit orimligt. Att vara stadsdelspolis i ett område som kanske omfattar 25 000 personer måste vara en övermänsklig uppgift, men likväl gör dessa poliser strålande insatser.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag uttala förhoppningen att systemet med stadsdelspoliser i framtiden kommer att tillämpas i större utsträckning. I denna förhoppning ligger ett särskilt betonande av utskottets positiva attityd till dessa poliser och en förväntan att rikspolisstyrelsens propäer om utökad patrullering till fots icke bara i våra tre största städer utan också i orter av betydligt mindre dignitet snabbt kommer att förverkligas.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Utskottets ärade presidium, fru Kristensson och fröken Bergegren, har utförligt redogjort för det väsentliga i utskottets betänkande. Efterföljande talare har ytterligare belyst ärendet. Jag kan därför begränsa mig till några korta kommentarer.

Först vill jag emellertid framhålla att polisväsendets organisation är en så central samhällsfråga att det är helt naturligt att ett drygt dussintal ledamöter önskar delta i dagens debatt.

Det verkligt stora, principiellt avgörande steget togs med den reform som innebar polisväsendets förstatligande den 1 januari 1965. Den innebar bl. a. en minskning av antalet polisdistrikt från 554 till 119. Redan vid reformens genomförande framhölls att en omprövning av polisdistriktsindelningen kunde bli aktuell efter relativt kort tid, varvid möjligheten att behålla de minsta distrikten i första hand borde prövas.

Tiden för denna omprövning är nu inne. Den oroande brottsutvecklingen har gjort att omprövningen har kommit tidigare än många beräknat. Denna oroande brottsutveckling har krävt ett intensivt arbete för att rationalisera och effektivisera polisverksamheten. Förslaget om en ny polisdistriktsindelning är ett led i detta arbete.

Jag tycker för min del att det finns all anledning att med tillfredsställelse konstatera att man nu allmänt har avvisat tanken på en radikal reform, innebärande att vi skulle ha kvar endast ca 30 helt självförsörjande distrikt. Vi skall komma ihåg att 1939 års polisutredning hade ett förslag om 31 polismästardistrikt. 1967 års polisutredning ansåg emellertid att en sådan centralisering av uppgifterna i polisverksamheten inte borde komma i fråga och att det skulle bli svårt att skapa ett lokalt förankrat medborgarinflytande i så stora distrikt som man då skulle ha att röra sig med.

Tanken på ett begränsat antal sammanläggningar av polisdistrikt har vunnit allmän anslutning. Rikspolisstyrelsen föreslog en minskning av antalet distrikt från 119 till 80. 1967 års polisutredning föreslog en minskning till 90. I propositionen och i utskottsbetänkandet har ytterligare understrukits att man bör gå varligt fram med distriktssammanslagningar, och utskottet föreslår att en förnyad utredning skall ske i varje fall som aktualiseras. Likaså understryks att man i de särskilda fallen bör väga önskemålet om en rationell polisverksamhet mot allmänna intressen av annan art.

Departementschefen har uttalat att en tillämpning av de riktlinjer som han har förordat inte torde komma att leda till att antalet polisdistrikt blir mindre än vad polisutredningen föreslog, dvs. 90 distrikt. Utskottet för sin del framhåller att antalet vid ett beaktande av utskottets uttalande kommer att icke obetydligt överstiga denna siffra.

Herr talman! Jag är liksom utskottets presidium mycket glad över den stora enighet som har uppnåtts i utskottet. Även jag beklagar att den ej har blivit fullständig. Jag kan inte underlåta att uttala min förvåning häröver, eftersom samtliga parlamentariker i utredningen – däribland folkpartiets representant, första lagutskottets ordförande under många år, justitierådet Ingrid Gärde Widemar – var eniga om att förorda en minskning av antalet polisdistrikt från 119 till 90.

När jag hade läst folkpartiets reservation, tyckte jag att det var endast litet som skilde reservanterna från utskottet på denna punkt. Men sedan här har nämnts siffran 115, förstår jag att skillnaden är större än jag först trodde.

I reservationen föreslås att varje ny distriktsindelning skall underställas riksdagens prövning. Det är något som utskottet inte har kunnat anse möjligt. Det vore ju också ganska egendomligt, om man just på detta område skulle kräva riksdagens beslut. Jag vill erinra om att på andra områden, såsom när det gäller indelning i domsagor, fögderier och lantmäteridistrikt, har riksdagen beslutat riktlinjerna men överlåtit åt Kungl. Maj:t att besluta i det enskilda fallet. Det är ganska naturligt att man förfar på enahanda sätt här.

Utskottet har mycket starkt understrukit att någon försämring av servicen ute i polisdistrikten inte får ske. Även jag har uppfattningen att en sådan försämring bör kunna undvikas, om man använder sig av ett delegeringsförfarande, och utskottet rekommenderar också att sådant skall förekomma i största möjliga utsträckning.

Jag gläder mig åt att utskottet varit enigt beträffande medborgarinflytandet och att vi nu skall få beslutande polisstyrelser i stället för de rådgivande polisenämnderna. När det gäller ordförandeskapet i dessa styrelser gläder det mig att man har stannat för vad utredningens majoritet har förordat, nämligen att en förtroendemän skall vara ordförande.

Beträffande den regionala indelningen har propositionen inte följt utredningens förslag – utredningen föreslog indelning i åtta regioner. Det är emellertid inte onaturligt, när vi nu har fått en länsberedning, att avvakta och gå försiktigt fram här. Jag vill understryka det angelägna i att varje förslag till sammanförande av flera län till ett polisverksamhetsområde kommer att underställas riksdagen. Det är också med tillfredsställelse jag konstaterar att Kungl. Maj:t inte tycks ha någonting häremot.

Slutligen vill jag understryka att det är ytterligt angeläget att den nu aktuella polisdistriktsreformen kommer till stånd. Den syftar till att vi skall få en effektivare polis och att vi bättre skall utnyttja de resurser som står till förfogande. Många anser visserligen att dessa resurser är för små, men vilken storlek de än har gäller det att se till att de utnyttjas på bästa sätt. Det gör man, såvitt jag förstår, genom att följa utskottets förslag.

På sina håll uttalas det oro för en alltför hård centralisering inom polisverksamheten. Man har bl. a. velat göra gällande att när polisutredningen föreslog indelning i regioner skulle detta syfta till en hårdare centralisering. Jag begagnar tillfället att säga att meningen i stället var den direkt motsatta; man ansåg att det därigenom skapades motvikt till en alltför hård centralisering. Vi skulle i stället få medborgarinflytande i polisregionerna.

Herr talman! Jag ber till sist att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Nordgren (m).

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Det stora antalet motioner som avgivits med anledning av den proposition som behandlas i detta utskottsbetänkande vittnar om den stora vikt och betydelse man tillmäter olika ändringar på samhällsservicens område. I nästan samtliga motioner har huvudvikten lagts vid den lokala polisorganisationen, och det är just på detta avsnitt som jag tänker säga några ord med anledning av den motion som bland andra jag har skrivit under.

Det är självklart att man framför allt trycker på den lokala polisbevakningen. Som bekant har man inte enbart goda erfarenheter av den distriktsindelning som gjordes år 1965, då antalet polisdistrikt minskades från 554 till 119. Under de första åren efter genomförandet av denna distriktsindelning kanske olägenheterna inte märktes särskilt mycket, men de kom till synes längre fram i tiden, speciellt vid de tillfällen när det på kansliorterna påyrkades att polisbefattningar skulle indragas till kansliorterna från de olika bevakningsgrupperna, där man tidigare kanske var rätt väl tillgodosedd med polismanstjänster. Men det medförde självfallet en underbemanning i besättningarna, som gjorde att polisbevakningen på dessa förutvarande kansliorter inte kunde upprätthållas i samma utsträckning som tidigare.

Det finns också en annan aspekt som vi pekat på i vår motion. Den gäller samhällets lokaliseringssträvanden i övrigt. Man kan här inte särskilja de olika åtgärder som vidtages från samhällets sida, om man från såväl kommunalt som statligt håll försöker satsa på ett område och bedömer att det där kommer att bli en viss expansion. Man kanske dock tycker att polisdistriktsindelningen för närvarande inte är sådan att den fyller, som man tycker, rimliga krav. Då får man ha i åtanke att det ganska snart kan ske en ändring på dessa punkter.

Utskottsmajoriteten har här i sin skrivning tryckt betydligt hårdare just på dessa synpunkter än som framkommit i propositionen. Vi har försökt förtydliga hur vi anser att ett polisdistrikt skall vara uppbyggt. Det är en svår fråga. Polisberedningen har försökt att precisera hur ett polisdistrikt skall vara organiserat. Man har försökt göra det i propositionen utan att lyckas. Jag vill heller inte påstå att vi har lyckats i utskottet att direkt ange hur ett polisdistrikt skall vara organiserat. Men vi har gjort vissa beskrivningar, vilka vi tror kan ligga till grund för en bedömning när det gäller polisdistriktsindelningen.

Det är beklagligt att folkpartiet inte har kunnat vara med om den i övrigt enhetliga skrivningen. Om man studerar reservationens text, finner man att folkpartiet egentligen har varit med om skrivningen. Denna är till stora delar hämtad från vad utskottsmajoriteten skrivit, men man har kommit till andra slutsatser. Jag vet inte vad det är för underliga krafter som styr folkpartiets representanter i dessa avseenden, när man praktiskt taget på alla andra avsnitt varit ense med utskottet.

Herr Westberg i Ljusdal säger att vi i slutskedet fick in orden "icke obetydligt" i utskottets betänkande. Detta gällde antalet polisdistrikt. Det är riktigt. Det skedde den dag vi justerade utskottets betänkande. Men det finns enligt min mening inget märkvärdigt i detta, för läser man vad vi skrivit i övrigt är detta bara en konsekvens av vad man sagt om att det

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

måste bli ett icke obetydligt antal.

Nu vill herr Westberg ha detta antal preciserat. Jag vill inte närmare gå in på denna sak och så att säga strö salt i sären för herr Westberg, men uttrycket "några enstaka fall" som han använt i reservationen anger ju inte heller vart man vill komma. Inte ens herr Westberg kan i all sin vishet precisera vilka polisdistrikt som skulle försvinna.

Herr talman! Jag har härutöver inte något vidare att tillägga utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Wikner (s).

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! De föreslagna reformerna på polis- och åklagarväsendets område har ju föregåtts av en parlamentarisk utredning som kallas Polisen i samhället. I stort sett följer propositionen denna utredning. Trots detta har propositionen föranlett inte mindre än 16 motioner. Som herr Karlsson i Ronneby påpekade visar detta att det är ett mycket stort intresse för dessa frågor i samhället. Jag kan i övrigt i allt väsentligt instämma i vad utskottets ordförande och vice ordförande tidigare har sagt i debatten här, dock inte när det gäller frågan om vad som skall menas med polismyndighet.

Den springande frågan i alla motionerna är att den polisiära servicen i samband med en omorganisation av polismyndigheten inte får försämrats. Detta har även justitieministern framhållit i sin proposition och därför kanske vi kan utgå ifrån att vad som än händer efter det att riksdagen nu tar ställning till dessa allmänna riktlinjer för en polisdistriktsändring skall väl servicen inte försämrats för allmänheten. Målsättningen är i stället en förbättrad service även om en eller annan kansliort försvinner. Kvar blir ju en arbetsgrupp med polismän som kan ta upp anmälningar, verkställa utredningar och ta emot ansökningar om olika tillstånd, pass, vapenlicens, lotterier, uppehålls- och arbetstillstånd och andra tillståndsärenden, för att nämna några exempel.

I vissa ärenden kommer beslut också att fattas direkt vid arbetsgruppen genom det redan omnämnda och praktiserade delegationsförfarandet, som vi väl räknar med också bör kunna utvidgas. Andra ärenden tas emot vid arbetsgruppen och vidarebefordras till kansliorten för beslut och besked till den sökande utan någon som helst olägenhet för den det gäller.

När det gäller utredningar som måste handläggas av specialutbildad personal som endast finns tillgänglig på kansliorten, kan den personalen tillfälligt hålla förhör och utföra arbetet vid den arbetsgrupp som ligger närmast de människor som berörs. Några längre resor för de berörda personerna skall därför inte behöva ifrågakomma.

Väsentligt är emellertid att sammanläggningen av polisdistrikten inte drivs för långt. Om så sker kan polisledningen på sina håll förlora en del av kontakten med vissa lokala och kommunala organ. Utskottet säger också i sin skrivning, att en distriktsindelingsreform inte får bli så långtgående att den leder till en icke önskad centralisering av uppgifterna i polisverksamheten eller rubbar förutsättningarna för ett ökat lokalt

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

förankrat medborgarinflytande.

Polispersonalen måste också vara väl förtrogen med bygden och dess problem. Personalen måste ha en god lokal- och personkännedom och folket måste känna *sin* polis. På så sätt kan många konflikter undvikas eller lösas på ett tidigt stadium. Övervakningsarbetet måste också skjutas i förgrunden när beslut om indelningsändring skall ske. Det bör också vara lätt för allmänheten att komma i kontakt med polis om något händer, och polis bör då finnas inom rimligt avstånd.

Å andra sidan bör dessa krav också kunna tillgodoses i viss utsträckning genom ett väl uppbyggt arbetsgruppssystem. Förutsättningen är emellertid att de nya arbetsgrupperna inte blir för små. Som förut nämnts bör den tidigare polispersonalen vara kvar på den gamla stationeringsorten vid en indelningsreform och endast kanslipersonal överföras till den nya kansliorten.

Det är också mycket viktigt att man lyssnar på de lokala intressena innan beslut fattas om indragning av polisdistrikt, och det har också utskottet tryckt på. Det måste nämligen vara omöjligt att schablonmässigt planera en distriktsreform. Många okända faktorer kan finnas som gör en planerad distriktsindragning olämplig och då måste man ta hänsyn till detta.

Kommuner och län får genom utskottets skrivning större möjligheter att påverka den framtida distriktsindelningen inom polisen. Till statsrådet Lidbom skulle jag vilja säga att det här är en väsentlig skillnad mellan propositionen och utskottets skrivning.

Polisutredningen föreslog en minskning av antalet distrikt från 119 till 90. Departementschefen säger i propositionen att det inte skall vara under 90. Med ledning av det och av vad utskottet sedan skrivit i sitt betänkande kan antalet visserligen inte direkt angivas, men det måste bli betydligt fler än 90 distrikt kvar efter reformens genomförande. Kunde vi säga exakt antal polisdistrikt, herr Westberg i Ljusdal, hade vi inte behövt skriva in kravet på att det skall göras en ny utredning före varje föreslagen distriktsändring. Men vi kan inte säga detta, för vi vet det inte.

Jag har redan nämnt betydelsen av god lokal- och personkännedom. Det är också frågor som tagits upp i ett par motioner som rör det praktiska polisarbetet. Det gäller polisens medverkan i skolorna i samband med den brottsförebyggande verksamheten och trafikutbildningen, och det gäller kvarterspolisverksamheten.

Det mesta polisarbetet i dag går ut på att klara av de akuta problemen, men polisen måste ju arbeta även på längre sikt. Det gäller att få ungdomen positivt inställd till den gällande rättsordningen och till polisen och dess uppgifter i samhället. Ett utmärkt sätt att uppnå detta är att låta lämpliga polismän biträda de ordinarie lärarna i den undervisningen i skolorna. Enbart trafikundervisningen, som polismän biträtt med, har på åtskilliga håll i landet skapat ett utomordentligt gott förhållande mellan ungdomarna och polisen. Det har polisen senare också haft stor nytta av i samband med olika tjänsteåtgärder, då de träffat ungdomar som de haft kontakt med i skolorna. I varje fall kan jag själv peka på ett mycket gott resultat i min hemkommun. Min erfarenhet är grundad på en verksamhet som polisen i den kommunen har bedrivit i skolorna under 15 år.

Kvarterspolisverksamheten har berörts i utskottsbetänkandet. Det är tillfredsställande att rikspolisstyrelsen har tagit initiativ till ökad fotpatrullering inom områden som anses lämpliga härför. På så sätt kan kravet på nära kontakt mellan polis och allmänhet bättre uppfyllas. Det är dock väsentligt att byte av sådan personal inte sker i alltför stor utsträckning utan att allmänheten och polisen får möjlighet att lära känna varandra väl. Det är ju en av förutsättningarna för att det skall kunna bli ett gott resultat.

Beträffande medborgarinflytandet föreligger också en ganska väsentlig skillnad mellan propositionen och utskottsbetänkandet, när propositionen förordar polischefen som ordförande i polisstyrelsen och utskottet enhälligt anser att de förtroendevalda ledamöterna inom sig skall utse ordförande och vice ordförande. Här bör man också peka på en annan väsentlig skillnad mellan propositionen och utskottsbetänkandet.

Beträffande medborgarinflytandet har jag i huvudsak ingen från utskottet avvikande mening, men jag har under utskottsbehandlingen förfäktat den åsikten att personalen borde vara representerad i styrelsen. Departementschefen hävdar att den frågan bör lösas i ett större sammanhang, sedan pågående utredningsarbete rörande fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen har slutförts. För några dagar sedan kunde man läsa i pressen att det redan prövats viss försöksverksamhet med ökat personalinflytande inom vissa statliga verk. En rapport om hur försöken hittills har utvecklats har överlämnats till statsrådet Löfberg och till delegationen för förvaltningsdemokrati. I rapporten betonas att verksamheten är frivillig och att de resultat som uppnås är beroende av de anställdas och verksamhetens intresse.

För polisens del är jag övertygad om att det finns ett mycket stort intresse att få vara med och påverka besluten, som i inte så ringa omfattning kommer att beröra personalen. Inte bara inom statsförvaltningen reses krav på ökat personalinflytande. Inom företagen har man redan kommit en bit på väg.

När det nu ändå inom vissa statliga verk förekommer en viss försöksverksamhet på detta område, borde man redan nu ha föreslagit att även de nya polisstyrelserna skulle få vara med i denna försöksverksamhet. Det hade varit ett utomordentligt tillfälle, när en ny organisation ändå skall träda till. Personalen har ju en ganska stor praktisk erfarenhet av det polisiära arbetet och skulle ha kunnat lämna värdefull hjälp åt respektive styrelse. Så blir nu inte fallet, och jag har ansett det lönlöst att reservera mig mot ett enigt utskott. Svenska polisförbundets representant i 1967 års polisutredning har inte heller reserverat sig i utredningen. Åtskilliga representanter för den fackliga verksamheten inom polisen har emellertid uppvaktat mig och framfört önskemål om sådan representation. Därför anser jag att jag inte utan vidare kan förbigå den här frågan. Och jag hoppas givetvis att den pågående försöksverksamheten så snart som möjligt skall leda till resultat över hela linjen.

Herr talman! Jag har inte reserverat mig i utskottet, och därför yrkar även jag bifall till utskottets förslag i dess betänkande nr 1.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! I anslutning till motionen 1626 vill jag helt kort anknyta till några väsentliga utgångspunkter i utskottsbetänkandet, närmast ur lokal synvinkel och endast i anslutning till polisdistriktsindelningen, nämligen för det första utskottets krav att en ändrad distriktsindelning inte får leda till att allmänheten i vissa områden får en sämre polisiär service än den för närvarande har och för det andra utskottets starka betonande av att distriktsindelningen inte får stå i strid med den lokaliseringspolitik som statsmakterna från sysselsättningssynpunkt eller av andra skäl söker främja. Till detta kommer ytterligare en utgångspunkt, nämligen att den lokala polisorganisationen måste utgöra kärnan i ett rationellt och effektivt polisväsende.

Vid varje påtänkt distriktssammanläggning måste alltså, som utskottet också framhåller, en avvägning ske, och rationaliseringen av polisverksamheten måste vägas mot allmänna intressen av annan art. När det gäller den polisiära servicen vill jag påpeka att den förra reformen av polisväsendet i en hel del fall medförde en försämring av servicen genom förflyttning av polispersonal, och detta drabbade framför allt glesbygden. Här kan man inte acceptera en ytterligare försämring. Bevakningen får inte eftersättas så att man skapar otrygghet hos medborgarna.

Om man nu applicerar de här tre kärnpunkterna på de lokala förhållandena, som intresserar mig speciellt, hur ställer det sig då? Det diskuteras en sammanläggning i Hälsingland mellan å ena sidan Ljusdals och Hudiksvalls och å andra sidan Bollnäs och Söderhamns polisdistrikt. Vad först gäller regionalpolitik och polisiär service har från statsmakterna beträffande Ljusdal starkt betonats vikten av en satsning på Ljusdalsregionen ur regionalpolitisk och näringspolitisk synpunkt. En överföring av kansliort till Hudiksvall kan innebära en försämrade möjlighet för medborgarna i Ljusdalsregionen att få kontakt med kansliet. Jag vill bara erinra om de stora avstånd som vi har både inom Ljusdals och Bollnäs polisdistrikt, med ett tiotal mil ut till läns- och distriktsgränser.

Också beträffande Bollnäs är de regionalpolitiska synpunkterna angelägna att beakta. Man måste även beakta de geografiska och befolkningsmässiga förhållandena. Vi har att ta hänsyn till hela Edsbyblocket, som skulle kunna komma i en försämrade situation vid en sammanläggning, där Söderhamn blir kansliort. Ovanåkers kommun påpekar också i en remisskrivelse att hänsyn måste tas till befolkningsförhållandena och till de geografiska förhållandena. Likaså måste kommunikationssynpunkterna beaktas. Det har nyligen genomförts en nedläggning av järnvägen mellan Bollnäs och Orsa, med allt vad det innebär av negativa effekter. Länsstyrelsen i Gävleborgs län motsätter sig sammanläggningar som strider mot de regionalpolitiska strävandena.

Vid en bedömning av dessa distriktssammanläggningar måste alltså, som utskottet sagt, en avvägning ske mellan det rationella utnyttjandet av de polisiära resurserna och de mera allmänna intressena, och där bör möjligheterna till samarbete mellan de olika distrikten beaktas. Redan i dag förekommer det ett intimt samarbete mellan de berörda polisdistrikten. Spaningsverksamheten är i viss utsträckning samordnad, och utredningsavdelningen i Hudiksvall biträder med vissa kvalificerade utredningar

inom Ljusdals polisdistrikt. Det är viktigt att understryka vad herr Polstam tog upp, nämligen nödvändigheten av kontakt med bygden, med kommunen och inte minst med de olika myndigheterna och organisationerna och givetvis också med skolan.

Jag noterar vad statsrådet Lidbom sade under debatten, nämligen att när man talar om vissa reformer menar man begränsade reformer.

Den sammantagna behandlingen av det här ärendet, och inte minst de regionalpolitiska synpunkterna, som också skall läggas på indelningsfrågan, inger enligt min mening en viss trygghet för oss som ute på det lokala planet kommer att beröras av de här föreslagna åtgärderna. Jag upplever det som positivt att man här kunnat göra den sammanskrivning som har skett i utskottet, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! I massmedia har justitieutskottets nu aktuella betänkande på sina håll tolkats så att utskottet skulle gå emot regeringens proposition om reformering av den lokala polis- och åklagarorganisationen. En tidning påstod också, som tidigare sagts i debatten, dagen efter utskottets ställningstagande, att regeringen fått en bakläxa av utskottet. Den tolkningen är helt felaktig. Det kan var och en se som ger sig tid att läsa igenom utskottets betänkande.

Det framgår klart och tydligt att utskottet – även de två folkpartister som hamnat i den märkliga reservantsituationen – önskar åstadkomma den ännu effektivare polisverksamhet som reformen syftar till. Och utskottet har med glädje hälsat förslaget från regeringen om en förstärkning av medborgarinflytandet inom den lokala polisorganisationen, som föreslås få formen av att polisstyrelser inrättas.

Vad utskottet gjort är att man kraftigt understrukt vissa av departementschefens påpekanden och i kanske bestämdare ordalag än propositionens sagt ifrån att den aktuella reformeringen inte får leda till att allmänheten, särskilt i vissa glesbygdsområden, får en försämrad polisiär service. Det kanske mest glädjande, inte minst för glesbygdsbefolkningen i vårt land, är att alla partier utom folkpartiet kunnat enas bakom den här uppfattningen.

Mellan kravet på ökad effektivitet och önskan att bevara den polisiära servicen kan lätt kollisioner i uppfattning uppstå.

Utskottet har försökt utveckla propositionens uttalade målsättning om att säkerställa glesbygdsområdenas polisverksamhet, så att man i de områdena skall kunna känna sig trygg för att man får behålla den polisiära verksamheten beträffande såväl bevakning som service i polismyndighetsärenden.

Utskottet har menat att det är nödvändigt att samhället hellre underlättar än försvårar kontakterna mellan allmänheten och myndighetspersoner, såsom polischefer. Utskottet har sagt att den aktuella distriktsförändringen inte får leda till en icke önskad centralisering av uppgifterna i polisverksamheten, att den inte får stå i strid med den lokaliseringspolitik som statsmakterna söker främja och att den inte får leda till försämrad polisbevakning.

Utskottet har vidare sagt att skälen för att dra in ett polisdistrikt, där

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

verksamheten på övervakningssidan fungerar tillfredsställande, måste vara mycket starka. Indragningar får – enligt utskottet – inte aktualiseras utan att förnyade utredningar görs angående de lokala förhållandena och överväganden sker med beaktande av de reservationer som utskottet har lagt fast.

Ett viktigt påpekande från utskottet är att distriktsindelningen inte får stå i strid med den lokaliseringspolitik som statsmakterna från sysselsättnings synpunkt eller av andra skäl söker främja.

I många av Norrlands polisdistriktsområden, som av polisutredningen nämnts som indragningsdistrikt, har oron för att indragningshotet skulle förverkligas varit mycket stor. De reservationer om polisservice i glesbygdssområdena och det lokaliseringspolitiska sambandet som skrivits in i utskottsmajoritetens betänkande bör lugna i de områdena.

Arvidsjaur, Kalix, Vilhelmina, Storuman, Sveg och Kramfors är några platser i de fyra nordligaste länen där polisutredningen aktualiserat indragningar. Det är samtidigt platser som samhället genom den aktiva lokaliseringspolitiken satsar på som utvecklingsområden i de inre delarna av Norrland.

Låt mig ur exemplifieringen plocka ett av dessa polisdistrikt som exempel. Det är Vilhelmina. Redan nu omfattar distriktet ett område på 152 kvadratmil. Redan nu har många människor – särskilt folk i fjällområdenas turistbyar – 15 mil och längre färdväg när de vill träffa polis och polischef.

Det distriktet hade polisutredningen tänkt sig sammanlagt med ytterligare två polisdistrikt, som tillsammans skulle få en yta på 375 kvadratmil. I stora områden skulle man få 30 mil och längre till polisdistriktsexpeditionen. Det skulle bli ett område stort som sex sydsvenska län. En sådan koncentration skulle stå i direkt strid med vad utskottet sagt om avståndsproblem. Den skulle också stå i strid med vad utskottet sagt om att indragningar inte får leda till kollision med samhällets lokaliseringspolitik. Vilhelmina är i dag ett område där samhället gör betydande satsningar - i ny industri såväl som i bl. a. gruvundersökningar i Stekenjokk.

Exemplet Vilhelmina kan säkert översättas på många av de polisdistrikt som jag här nämnde som exempel. Utskottet har velat göra en del garderingar och med än större skärpa än departementschefen gjort i propositionen understryka vikten av att de avväganden jag här nämnt görs i reformarbetet.

Men utskottet har också sagt att kravet på rationellare och bättre polisverksamhet kräver sammanläggningar av en del nu befintliga distrikt. Den uppfattningen delar också folkpartiet, enligt dess partimotion. Där säger man visserligen att man i princip motsätter sig en minskning av polisdistrikten till ca 90. Det argumentet riktar sig väl mera mot den folkpartist som suttit i polisutredningen och nämnt talet 90 än mot regeringen och propositionen, där det inte alls sägs att antalet skall minskas till 90. Man säger vidare att det bör vara Kungl. Maj:ts obetaget att efter anmälan till riksdagen göra sådana sammanläggningar som inte återverkar på den regionala organisationen. Jag måste fråga herr Westberg i Ljusdal, som formulerat sin något märkliga reservation i utskottets

betänkande på just denna folkpartimotion: Vad menas egentligen med indragningar "som ej återverkar på den regionala organisationen"? Det betyder väl att man kan dra in polisdistrikten i Arvidsjaur, Vilhelmina, Kramfors och andra orter som jag tidigare har nämnt utan att det står i strid med folkpartiets uttalade mening, bara man följer folkpartiets lilla tillägg att regeringen anmäler indragningen för riksdagen? Ingen av dessa indragningar skulle nämligen återverka på den regionala organisationen, och det är den enda lilla reservationen som skiljer folkpartiförslaget från utskottsförslaget. Jag motser med mycket stort intresse en förklaring till denna märkliga skrivning, som också finns i herr Westbergs reservation. Jag påstår att folkpartiets reservation i detta ärende innebär mer "fritt fram" för indragningar av polisdistrikt än utskottets förslag.

Herr Westberg i Ljusdal har sagt att folkpartiets förslag bara kan leda till några få indragningar – tre eller kanske fem. Detta är de enda sifferuppgifter som har nämnts i denna diskussion. När herr Westberg börjar bli så exakt i sin redovisning ber jag att herr Westberg för klarhetens skull talar om för de människor som man tydligen menar skall förlora sina polisdistrikt, vilka de tre eller fem distrikt är som folkpartiet kan tänka sig skall dras in.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är intressant att höra att herr Nygren dementerar uppgiften i Dagens Nyheter att regeringen har fått en bakläxa. Det är tydligen någon av hans kamrater i utskottsmajoriteten som har lämnat uppgiften till tidningen i fråga, och det råder uppenbarligen olika meningar om vad utskottsskrivningen innebär.

De som står nära problemen upplever naturligtvis förslagen om distriktsindragningar på annat sätt än de som bor i sådana regioner där det inte blir aktuellt med indragningar.

Herr Nygren frågade mig vad vi menar med indragningar som inte inverkar på den regionala organisationen. Det måste väl vara helt klart, herr Nygren, att vi säger bestämt nej till regeringens förslag om indragning av polisdistrikt men medger att det *i vissa enstaka fall* kan finnas anledning att sammanslå två distrikt. Men då skall det alltså finnas utomordentligt avgörande skäl. Och en indragning får under inga förhållanden göras där den skulle komma att inverka på den regionala organisationen.

Jag tycker nog att detta är utsagt i så klar text att herr Nygren skulle kunna förstå det.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Detta var inget svar på den fråga jag ställde. Herr Westberg medger i likhet med utskottets övriga ledamöter att sammanslagningar av polisregioner kan bli aktuella därest det bara finns två eller i enstaka fall tre polisdistrikt inom ett län. I folkpartireservationen yrkar ni att sammanslagningar av polisdistrikt inte skall få ske i de fall där det påverkar den regionala organisationen. Det betyder, herr Westberg i Ljusdal, att ni har garderat Tierp i Uppsala län, Älmhult i Kronobergs län, Ronneby i Blekinge län och Sveg i Jämtlands län; det är nämligen de enda

indragningar polisutredningen aktualiserat som kan påverka den regionala organisationen.

Vi börjar alltså komma litet närmare en uppgörelse om vilka distrikt det är som folkpartiet kan tänka sig att dra in. Vi vet att det inte är de här fyra, herr Westberg. Då har vi femton kvar, och det betyder att herr Westberg har sagt att möjligen fem distrikt kan bli aktuella att dra in. När vi nu har kommit så pass nära tycker jag att herr Westberg i Ljusdal kan ta ett par minuter på sig för att tala om för riksdagen vilka de här fem är av de femton som nu är kvar.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! I det ärende vi nu behandlar har jag tillsammans med herr Fågelsbo väckt en motion, som enbart gäller polisdistriktsindelningen i Västmanlands län. Men den är inte ensam i sitt slag. Företrädare för olika partier från sex andra län har i enskilda motioner anfört liknande synpunkter och motiverat bibehållande av nuvarande indelning; i en del fall gäller det hela länet, i andra fall enstaka polisdistrikt.

Därtill kommer de båda partimotionerna från folkpartiet och centerpartiet, där man yrkar avslag på förslaget om en minskning av antalet polisdistrikt. I båda dessa motioner önskar man att riksdagen i sista hand skall få avgöra förändringar i polisens regionala organisation, och i centerpartimotionen går man ett steg längre och ställer samma krav beträffande förändringar på det lokala planet.

Lägger man till detta de synpunkter som anförts av tolv socialdemokrater – av vilka en del har deltagit i debatten – från elva olika län i motion nr 1619, så finner man att motionsfloden i den här frågan är sällsynt enhetlig.

Sammanlagt har företrädare för ett tjugotal län ur samtliga partier utom vpk låtit höra av sig. Men det märkliga är ändå inte motionsflodens geografiska och partipolitiska spridning. Det märkliga är att den opinion som kommer till uttryck i alla dessa motioner är så pass enhetlig över alla parti- och länsgränser. Gemensamt för dem alla synes vara en stark oro för att en ytterligare reduktion av antalet polisdistrikt skall förstora avståndet mellan polisen och allmänheten – särskilt i glesbygderna – och förlänga uttryckningstiderna och därmed minska tryggheten.

Utskottsmajoriteten har uppenbarligen ganska starka sympatier för den opinion som kommit till uttryck i motionerna. Utskottet säger ”att förnyad utredning bör göras angående de lokala förhållandena i samtliga fall där en indragning av polisdistrikt överväges. — — — Viktigt är under alla förhållanden att företrädare för ortsintressena får tillfälle att ytterligare en gång framlägga sin uppfattning i indelningsfrågan.”

Om riksdagen godtar utskottets skrivning i denna del, herr talman, får man sålunda förutsätta att den av utskottet förordade proceduren verkligen kommer att föregå varje indragning eller sammanläggning av polisdistrikt. Men frågan är om dessa garantier är tillräckliga. Det väsentliga är ju i vad mån de synpunkter som framförs kommer att beaktas av regeringen. Våra erfarenheter i Västmanlands län är i detta stycke inte särskilt hoppningivande. Det i propositionen framlagda förslaget till polisdistriktsindelning för länet har såvitt jag kunnat finna

avstyrkts av samtliga remissinstanser i länet – länsstyrelsen, berörda kommuner, polismyndigheterna och personalorganisationerna. Alla vill behålla de fyra distrikten i Västmanlands län, men Kungl. Maj:t föreslår reducering till två. Om remissvaren beaktas så litet som i det fallet, är ju löftet om yttranderätt inte mycket värt. Av motionsfloden att döma har man i flera andra län uppenbarligen liknande erfarenheter.

Nu tycks ju även utskottsmajoriteten dela de många motionärernas betänkligheter mot en ytterligare reducering av polisdistrikten. Med hänsyn härtill och till att regeringsförslaget stämmer så dåligt med den regionala och lokala opinionen, hade det enligt min mening varit konsekvent, om utskottet följt folkparti- och centerpartimotionerna och avslagit förslaget om en minskning av antalet polisdistrikt. Den ståndpunkten har reservanternas intagit.

I samma motioner förordas också att ändringar i polisdistriktsindelningen alltid skall underställas riksdagen. Om detta skriver utskottet att "ett sådant förfarande strider mot den praxis som hittills tillämpats vid ändringar i den polisiära eller judiciella indelningen och i andra liknande sammanhang. Ett tillmötesgående av motionärernas önskemål medför också en från administrativa utgångspunkter omständlig ordning, eftersom genomförandet av olika skäl bör ske successivt och ett flertal propositioner således skulle behöva föreläggas riksdagen i frågan om polisdistriktsindelningen." Och sedan avstyrker utskottet motionerna i denna del. För min del tycker jag att motiveringen är säregen. Den proposition vi nu behandlar innehåller ju ett förslag till polisdistriktsindelning. Och det förslaget skall enligt skrivningen i samma proposition genomföras successivt. Därför har jag svårt att förstå varför det skulle strida mot praxis, om riksdagen på nytt får pröva och uttala sig i fråga om polisdistriktsindelningen. Dagens överläggning är väl, såvitt jag kan förstå, i viss mån just en sådan behandling.

Jag vill, herr talman, med det här anförandet uttrycka den meningen att man med hänsyn till den ganska entydiga opinionen och de motiveringar som har framförts från remissinstanserna och från de många motionärerna har goda skäl att följa reservanternas linje.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara till herr Enlund vilja säga för att klarlägga ett missförstånd som tycks föreligga, att det inte är så att det i propositionen anges vilka distrikt man tänker dra in, utan det som propositionen redovisar är ju polisutredningens förslag. Men i propositionen sägs klart ifrån att det inte är detta som man skall utgå ifrån, utan man skall göra en allmän bedömning, och utskottet har ju, som herr Enlund väl känner till, sagt att de riktlinjer som vi har förordat skall tillämpas och i tveksamma fall skall riksdagen höras. Det är alltså inte så, som herr Enlund tycks tro, att den bilaga som är fogad till propositionen skulle vara propositionens förslag till polisdistriktsindelning. Det är i stället det förslag som polisutredningen har framlagt, och varken propositionen eller utskottet har alltså accepterat detta.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Herr ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Såvitt jag förstår innebär majoritetens skrivning här att Kungl. Maj:t får befogenhet att avgöra förändringar i polisdistriktsindelningen, låt vara att man dessförinnan måste höra lokala och regionala organ.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Utskottet har skrivit – och det är ganska lätt att läsa det – att en utredning skall företas i varje särskilt fall, att de riktlinjer utskottet anger skall följas men att för den händelse avvikelser från de riktlinjerna övervägs ärendet skall underställas riksdagen ävensom eljest om tvekan skulle råda om lämpligheten av en sammanslagning.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Det är här i någon mån fråga om regionalpolitik. Det framgick inte minst av herr Nygrens yttrande. Det har också sagts av såväl departementschefen som utskottet att man måste ta regionalpolitiska hänsyn. Det är dock så, att när sedan utskottets majoritet gjort sina slutbedömningar, så har man inte sagt mycket om regionalpolitiska synpunkter.

Regionalpolitik innebär väl att man skall söka stödja sådana delar av landet där näringsliv och befolkningstillväxt håller på att stagnera, och om det inte räcker med att ge en mindre stimulans får man övergå till stöd och göra insatser av ekonomisk innebörd. Jag tycker att det vore väsentligt – och det skulle säkerligen också vara ekonomiskt förmånligt – att söka förebygga skapandet av nya stödområden.

Det är klart att människorna reagerar i en bygd som för kort tid sedan förlorade sin tullstation, där järnvägarna lagts ned, där man inte kunnat ge tillräckliga anslag för att bygga ut landsvägsnätet, där man upprepade gånger sagt nej till försök att skapa gymnasial utbildning och där det nu ifrågasatts att man skall ta ifrån invånarna också polischefens kansli. Jag förmodar att herr Nygren hade ungefär samma synpunkter, då han talade för sina landsdelar där uppe i Norrland. Man är rädd för att varje sådan här centralisation kommer att innebära en ökad försvagning och en nedåtgående trend för de områden och de distrikt det gäller.

Nu säger utskottet – det säger också departementschefen och det säger väl utredningen – att man vill skapa en effektivare polisorganisation. Detta är reformens ändamål, och man får icke minska effekten på något sätt. Det framgick också av de utdrag som herr Nygren gjorde att detta är ändamålet. Men kommer det att bli en lika effektiv polisorganisation om man minskar antalet polisdistrikt?

Jag tror det var utskottets ordförande som ställde en fråga till herr Westberg i Ljusdal, på vilket sätt han ville skapa denna effektivitet som är äsyftad av alla utan att gå med på inskränkningen av antalet polisdistrikt. Jag vill gärna fästa utskottsordförandens uppmärksamhet på vad utredningen har uttalat – det återges på s. 8 i propositionen, där det står: "Enligt utredningen är sammanslagningar av distrikt bara en av de åtgärder som kan tillgripas för att skapa förutsättningar för en effektivare polisverksamhet." Och länsstyrelsen i Västmanlands län säger i sitt

remissyttrande att utredningen "inte alls undersökt eller redovisat om de små distrikten har några fördelar -- -- eller om förhållandena i dessa distrikt erfarenhetsmässigt verkligen är sådana, att ett oavvisligt behov föreligger av exempelvis specialiserad utredningspersonal".

När det gäller det distrikt som jag företräder genom en motion, Simrishamns polisdistrikt, har jag läst de yttranden som avgivits. Det visar sig att i detta distrikt -- som enligt det första alternativet föreslogs bli sammanslaget med Kristianstads polisdistrikt och som i ett senare läge skulle sammanslås med Ystads polisdistrikt -- är exempelvis antalet balanserade ärenden mycket ringa i förhållande till motsvarande antal ärenden i de distrikt med vilka sammanslagning föreslagits. Simrishamns polisdistrikt har också kunnat klara balanseringen genom att ta ut ett mycket mindre antal överlimmar av sin personal än de båda andra distrikten. Man har redovisat antalet uppklarade fall till 46 procent, och det är inte dåligt. Ingen vill väl påstå att de större distriktens personal är dålig, men jag tror att det finns en förklaring till att uppklaringsprocenten kan bli hög i ett litet distrikt. Förklaringen kan vara den att avståndet mellan å ena sidan polischefen och poliskansliet och å andra sidan de människor man har att göra med där är så kort. Det gör att man känner varandra, och det tror jag har en viss förebyggande verkan när det gäller brottslighet.

Föreliggande förslag innebär att det skall göras en förnyad undersökning innan man vidtar några indragningar. Det är bra. Men där beror allt på hur fint gehör man har för myndigheter som får tillfälle att yttra sig. Någon talare sade att herr Westberg i Ljusdal var ganska ensam om sin reservation. Då vill jag påminna om att inte mindre än elva län, dvs. ungefär halva Sverige, har avstyrkt förändringar i polisdistriktsorganisationen i det egna länet. Herr Westberg är sålunda inte ensam. Den föregående talaren nämnde också, att när denna debatt började här i riksdagen väcktes det i varje fall två partimotioner i denna riktning.

Det talas också i utredningen om att utöver de nämnda elva länen har ett flertal av de polisdistrikt och kommuner som avgivit yttrande ställt sig negativa till förslaget. Den saken har emellertid redovisats mycket kortfattat. Och om man vid en förnyad undersökning tar samma hänsyn till de lokala myndigheternas och länsstyrelsernas yttranden, så tycker jag inte att det är särskilt stora garantier för att resultatet blir ett annat. Det beror alldeles på vad man på det lokala planet har för möjligheter att vinna gehör för sina synpunkter.

Herr talman! Det förvånar mig att så många framhåller att deras synpunkter överensstämmer med utskottsmajoritetens förslag. Jag håller med om att mycket av vad majoriteten sagt är förnämligt, och jag har all respekt för de redogörelser som här lämnats av utskottets ordförande och vice ordförande. Men med den lydelse som utskottets skrivning har fått, där utskottet har givit sitt godkännande av de stora riktlinjerna men gjort det undantaget att ökningen bör bli icke obetydlig, frågar jag mig: Vad menas med det? Om någonting är oklart, så är det väl just det uttrycket.

Statsrådet nämnde två siffror och sade att det kan bli 95 polisdistrikt eller det kan bli 100. Han ville inte binda sig för något bestämt antal i det fallet, och det förstår jag helt och fullt. Men man kan väl ändå säga att

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

antalet distrikt kommer att ligga någonstans däromkring, och i så fall blir 20 polisdistrikt utlämnade. Och då förstår jag inte herr Nygren, när han ondgör sig över att herr Westberg i Ljusdal påpekar att uttrycket enstaka kan betyda tre eller något mer, men det skall ändå vara fråga om enstaka fall, och det skall finnas starka skäl för ändring. Jag hoppas att de skäl som herr Nygren anförde för att behålla polisdistrikten i Norrland var tillräckligt starka. Jag tycker att den enda skrivning som ger en viss garanti för att de små distrikten får behålla sitt kansli är reservationens. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste göra herr Henmark besviken. Jag kan inte gå med på att ett skäl för att få behålla polisdistrikt skall vara att detta utgör något slags kompensation för att den aktuella bygden inte kan ge underlag för järnväg, gymnasieskola, m. m. Nej, herr Henmark, utskotts- majoriteten har när det gäller sambandet mellan den nu aktuella reformen och regionalpolitiken uttalat att det är avståndet och det lokaliseringsspolitiska sambandet, samhällets villighet att satsa på den bygden, som skall vara avgörande.

Herr Henmark sade sedan något som förvånade mig mycket, nämligen att det är fler än herr Westberg i Ljusdal som har avstyrkt propositionen. Och så lade herr Henmark i folkpartiets uppfattning in en tolkning som inte alls finns med i reservationen. I reservationen från folkpartiet står det: "Det bör vara Kungl. Maj:t obetaget att efter anmälan till riksdagen och under hänsynstagande till de allmänna synpunkter som här anförts undantagsvis göra sådana sammanläggningar, som ej återverkar på den regionala organisationen." Jag påpekade i mitt förra inlägg att med folkpartiets reservation om samband med den regionala organisationen vid aktuella indragningar bortfaller 4 av de 19 distrikt som polisutredningen ansåg aktuella. Kvar är 15. När det gäller betydelsen av ordet "undantagsvis" har herr Westberg sagt att det kan översättas till något mellan tre och fem. Jag frågade herr Westberg i Ljusdal vilka dessa distrikt var, men han sade ingenting om det. Det betyder att man i fortsättningen i de övriga 15 distrikten, Ljusdal inberäknat, skall räkna med att det enligt vad folkpartiet har sagt är fritt fram för regeringen att dra in tre till fem av dem, om detta inte kolliderar med den regionala organisationen – det är bara att anmäla i efterskott till riksdagen.

Herr HENMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill betona att det i reservationen heter att Kungl. Maj:t skulle kunna göra sådana sammanläggningar för det första "undantagsvis", för det andra med beaktande av vad som anförts i reservationen i övrigt och för det tredje endast i sådana fall då det inte berör den regionala organisationen. Jag tycker detta är tre mycket kraftiga undantag, så jag tror inte att herr Nygren behöver vara orolig för reservationen. Däremot tror jag att han har anledning att vara orolig om man endast uttalar att polisdistrikt kan dras in bara antalet inte alldeles oväsentligt överstiger 90. Då blir det många som kan komma i farozonen, även om man vill försöka göra en positiv tolkning av skrivningen.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! "Undantagsvis" betydde enligt herr Henmarks partivän Westberg i Ljusdal tre till fem polisdistrikt. I tre till fem polisdistrikt kan man från folkpartiets sida acceptera indragningar! Undantagna från det hotet, av de 19 som polisutredningen har nämnt, är fyra som faller för den regionala spärren. Kvar är 15 polisdistrikt, och folkpartiet kan alltså finna sig i att fem av de polisdistrikten kan försvinna. Det betyder att samtliga dessa distrikt får känna oro för framtiden, trots att herr Henmark påstår att herr Westbergs reservation innebär avstyrkande av propositionen.

Herr HENMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas att herr Nygren inte menar att jag skall ta exempelvis statsrådets siffror så bokstavigt att jag vill hävda att han sagt att det skall bli 95 eller 100 distrikt efter omorganisationen därför att han har råkat nämna de siffrorna. På samma sätt har också herr Westberg anfört detta som exempel på vad man kan tänka sig att reformen skall innebära. Men alltså kvarstår att indragningar skall göras undantagsvis, att de inte får beröra den regionala organisationen och att de skall vidtas under iakttagande av de restriktioner som finns intagna i reservationen.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag finner att herr Nygren läser reservationen som en viss potentat sägs läsa Bibeln. Han har inte upptäckt att det står "i enstaka fall" i reservationen, eller också förstår han inte vad det innebär. Men jag ber att få understryka att det står att man "i enstaka fall" kan vara tvungen att göra en indragning. Vi kan inte in absurdum hävda att det inte får ske i något enda fall; det kan finnas något enstaka fall där det är nödvändigt. Det framgår av reservationen, och det hoppas jag också att herr Nygren förstår.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Den polisreform som vi nu diskuterar är en reform som man på många håll i landet ställt sig tveksam till. Tveksamheten har inte minst gällt om allmänhetens möjligheter till kontakter med polisen avsevärt skulle försämrats, särskilt i ett geografiskt vidsträckt polisdistrikt där avstånden till kansliorten skulle bli mycket stora.

Polisens arbetsmöjligheter i geografiskt stora polisdistrikt skulle enligt mitt sätt att se uppenbarligen försvåras, särskilt vid behov av snabbt ingripande – t. ex. vid trafikolyckor och grövre brott. Effektiviteten kan knappast öka om alltför lång tid går åt att färdas till de platser där polisens arbetsuppgifter skall utföras. Jag vill personligen uttrycka mycket stor tveksamhet till den distriktsindelning som varit avsedd för norra delen av Dalarna, där avstånden till kansliorterna skulle bli mycket stora. Under vissa tider av året, när turistfrekvensen i de områdena är mycket hög, tror jag att polisens lokala kännedom om förhållandena kan vara mycket värdefull och till stort gagn för polisens arbete. Den polisiära servicen på övervakningssidan bör inte försämrats. Den lokala polisorganisationen bör utgöra kärnan i ett rationellt och effektivt polisväsen.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

För våra glesbygdsområden och många av våra inlandskommuner bör reformen inte brytas loss från de allmänna regionalpolitiska strävanden som finns att behålla en samhällelig service till gagn för bygdens och det allmännas intressen. Allmänheten bör inte få en försämrad polisiär service, för vilket uppenbart risker finns om avstånden till kansliorten och polisposter skulle bli mycket stora.

Jag vill i anslutning härtill understryka vad som anförs i motionen 1619 år 1971 om garantier för att en distriktsindelning inte skall leda till försämrad bevakning och därmed hos allmänheten skapa en ökad känsla av osäkerhet och otrygghet. Jag vill därför understryka vad utskottet säger på s. 43:

”Mot bakgrunden av vad ovan sagts om vikten av en effektiv övervakningsverksamhet anser utskottet att utgångspunkten måste vara att varje indelningsändring skall leda till en förbättrad övervakning. Om en indelningsändring kan befaras leda till försämrad bevakning – i det område som upphör som självständigt distrikt eller eljest – bör den inte genomföras.”

Vissa polisdistrikt är redan i dag så stora att uppenbara svårigheter råder när det gäller att klara servicen på ett tillfredsställande sätt för hela området. Där är polisledning och polisenämnder oroade för vad som skulle hända om distrikten blir ännu större och ställer sig därför mycket tveksamma till att distrikten blir större, vilket skulle bli fallet om polisdistrikt läggs samman.

Med instämmande i vad utskottet har framhållit om att skynda långsamt och att nya utredningar bör företas samtidigt som lokala och regionala hänsyn bör tagas, särskilt i glesbygdsområdena, samt tillfälle till hörande av myndigheter och organisationer bör ges, vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottsbetänkandet.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Både i regeringens proposition och i justitieutskottets betänkande framhålles att de nya polisstyrelsernas sammansättning bör återspegla den partipolitiska ställningen. Jag delar helt den uppfattningen. Men det bör naturligtvis vara den partipolitiska ställningen i distriktet som skall återspeglas och inte i landstingskommunen. Jag anser det därför vara principiellt fel att som utskottet förordar låta valet av ledamöter i polisstyrelserna äga rum i landstinget. Detta så mycket mera som inte heller landstinget på grund av en som vi väl vet mycket ofullkomlig vallag återspeglar den partipolitiska ställningen i länet.

I dagarna har vi fått klart för oss att regeringen tydligen inte tänker lägga fram det efterlängtdade förslaget till en ny och rättvis kommunal vallag. Jag kommer alltså till den paradoxala slutsatsen att jag borde stödja regeringens förslag om att primärkommunerna skall utse ledamöter i polisstyrelserna, och att jag borde göra detta just på grund av att samma regering inte vill villfara min och många andras önskan om en ny vallag, som ger varje röst lika värde vid landstingsvalen.

Men, herr talman, jag vet att det är meningslöst att i detta skede ställa ett sådant yrkande, och jag skall därför inte göra det. Jag hoppas i stället att vi snart får ett förslag från regeringen med ändring av reglerna för val av ledamöter i polisstyrelserna.

Fröken BERGEGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Turesson säger att han instämmer i att den politiska ställningen bör återspeglas i sammansättningen av polisstyrelserna. Han menar alltså att det är den politiska sammansättningen av ledamöter i distriktet och inte i landstinget som skall vara avgörande. Det står inte uttryckligen i utskottets betänkande att det gäller polisdistriktet, men detta torde ändå framgå av resonemanget. Vi har nämligen sagt att risken med att låta kommunerna vara valkorporationer ligger i att i vissa distrikt en stark övervikt inom somliga kommuner kan bidra till att det blir en politisk slagsida. Detta gör att vi tycker det är riktigare att anförtro denna uppgift åt landstinget, men det är alltså den politiska sammansättningen inom det distrikt där polisstyrelsen skall väljas som är avgörande.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att det icke finns någon som helst möjlighet att få ett landsting att välja polisstyrelseledamöter efter andra grunder än proportionella med hänsyn till landstingets sammansättning, och då får vi en fullständigt felaktig bild av den politiska ställningen i polisdistriktet. Detta är olyckligt, och det är därför som jag anser det principiellt felaktigt att låta landstinget utgöra valkorporation.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Vi har anledning att uttrycka uppskattning över att justitieutskottet har lyckats åstadkomma en så bred politisk enighet i frågan om polisorganisationen som man faktiskt har lyckats få till stånd. Det är lika viktigt för polisen – det inre försvaret – att besluten fattas i bred enighet som det är för det yttre försvaret.

Men lika viktig som denna enighet är, lika viktigt är att ansvarsfördelningen inom polisväsendet är alldeles klar. Det får inte råda någon tvekan om vem som har att besluta i ärenden, vem som uppstår skilda befogenheter. Det får inte finnas utrymme för olika tolkningar och godtycke.

Jag har, herr talman, när jag följt denna nu rätt långa debatt inte blivit övertygad om att sådan klarhet rörande ansvarsfördelningen skapas med ett riksdagsbeslut helt i enlighet med utskottets förslag. Det gäller fördelningen av beslutanderätt och befogenheter mellan de blivande nya polisstyrelserna och polischefen. Det finns motsägelser i utskottsbetänkandet på den punkten.

Utskottet ger på s. 22 i sitt betänkande ett fylligt referat av vad som här säges i propositionen. Där står: "Konstruktionen blir alltså att både polislednings- och förvaltningsuppgifterna åläggs polisstyrelsen, trots att uppgifterna i stor utsträckning skall fullgöras av polischefen. Mot denna bakgrund kan den nuvarande i den särskilda lagen givna definitionen av vad som avses med polismyndighet inte behållas." Där sägs alltså klart att primärt har polisstyrelserna att ta befattning med både polislednings- och förvaltningsuppgifter. Sedan skall polisledningsuppgifterna delegeras till polischefen, och det finns åtminstone antydningar om hur denna delegation skall gå till. Jag skall be att få återkomma till det.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Men på s. 55, när utskottet mera fritt refererar propositionen, sägs det, mitt på sidan: "Polisstyrelserna åläggas alltså i princip de uppgifter som lokal polischef nu har. I praktiken avses emellertid ingen ändring härvidlag. Arbetsuppgifterna skall, som närmare angivits ovan i avsnittet rörande medborgarinflytandet, enligt propositionen fördelas mellan polisstyrelsen och – genom delegation – dess ordförande, polischefen. Ärenden som innebär utövning av polisleddning skall falla helt utanför medborgarrepresentanternas befogenhetsområde."

"Fallas helt utanför medborgarrepresentanternas befogenhetsområde" – det måste, herr talman, innefatta att det även faller utanför styrelsens befogenhet att delegera.

En styrelse kan inte till en tjänsteman eller någon annan delegera beslutanderätt i frågor, som faller helt utanför styrelsens eget befogenhetsområde. Det är där, herr talman, som jag menar att oklarheten råder.

Nu är vi upplysta om att delegationen skall ske genom att det utfärdas instruktion, och såvitt jag förstår pågår utarbetande av denna instruktion i departementet. Men det framgår också, om jag tolkat texten rätt – jag ber statsrådet Lidbom om hjälp med tolkningen om jag missuppfattat någonting – att delegationen ändå måste ske via polisstyrelserna. Instruktionen drar upp ramen och utfärdar bestämmelser för hur delegation skall gå till. Men delegationen måste ske från polisstyrelsen till polischefen. Är det verkligen möjligt att ens i enlighet med en instruktion fatta beslut om att delegera uppgifter som man själv inte har? Jag är rädd, herr talman, att här kommer att skapas en oklarhet, och den behöver undanröjas.

Det har i talarstolen i dag av justitieukskottets ordförande utan motsägelse från statsrådet Lidbom eller någon annan använts uttryck av ungefär denna lydelse: Konstruktionen innebär att polisstyrelserna skall delegera beslutanderätt i frågor där styrelsen själv icke har primär beslutanderätt. För mig är det en orimlig tanke att man skall kunna delegera en rätt som man inte har. Blir det inte så att om polisstyrelserna formellt till polischefen delegerar befogenheten att leda polisarbetet, kommer det beslutet att vara en nullitet? Polischefen agerar och handlar i sin tjänst på grundval av ett uppdrag som rimligen inte har någon laga kraft, därför att den instans som givit uppdraget icke har rätt att befatta sig med dessa frågor.

Det är möjligt att statsrådet Lidbom eller någon annan kan skingra min oro på den punkten – jag vet inte. Tills vidare, herr talman, anser jag att det vore bättre att låta den nuvarande lagen om vad som skall avses med lokal polismyndighet fortsätta att gälla bara med den ändringen att vi infogar en mening som ger polisstyrelserna den avsedda ställningen.

Jag vill därför, herr talman, sluta med att yrka att riksdagen för sin del antar följande förslag till lag om ändring i lagen (1964:317) om vad som avses med polismyndighet. Ändringen avser 1 § som lyder: "Med polismyndighet avses polischefen i orten, om ej annat följer av lag eller författning." Jag föreslår att vi där tillägger: "Om polisstyrelse är särskilt stadgat." Därmed ger vi möjlighet att införa polisstyrelse i organisationen enligt särskild stadga och instruktion, men de befogenheter som tillkommer polischefen som lokal polismyndighet är då enligt min mening fortfarande klart definierade.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Jag skall passa på att säga några ord för att om möjligt hjälpa till att skingra den oklarhet som herr Carlshamre påtalade.

I den föreslagna lagen står skrivet: "Med polismyndighet avses polisstyrelsen." Det betyder att alla frågor som enligt lag eller författning ankommer på lokal polismyndighet enligt lagen tillhör polisstyrelsen. All lokal polisverksamhet faller i princip under polisstyrelsens kompetens.

Nu är det sagt att en del skall delegeras och annat kunna delegeras. Tanken är att man genom en instruktion direkt skall delegera den operativa ledningen av polisens arbete till polischefen. I övrigt kommer av instruktionen att framgå i vilka frågor polisstyrelsen kan besluta att delegera beslutanderätt till polischefen.

Jag tror inte att det är något att anmärka på den teoretiska och formella klarheten i ett sådant system. Herr Carlshamre kan känna sig lugn.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är beredd att tro att det kanske inte finns någon anledning till oro över bristande klarhet i propositionen. Men nu är det så att riksdagens beslut icke är propositionens text, utan det är utskottets betänkande, och i utskottets betänkande står dess värre uttryckligen att ärenden som innebär utövning av polisledning skall falla helt utanför medborgarrepresentanternas befogenhetsområde. Det är detta som kommer att ingå i riksdagens beslut, och då frågar jag mig om den avsikt som ligger bakom propositionen egentligen blir möjlig att förverkliga, sedan riksdagen fattat detta beslut.

Är det inte också så, herr Lidbom, att man i varje fall antar en ny definition av begreppet delegation, som inte är densamma som vi i gängse praxis inlägger i begreppet? Vi menar med delegation, inte minst i den kommunala styrelsen, att en nämnd eller en styrelse som har en viss beslutsbefogenhet överlåter denna till någon annan, oftast en tjänsteman, kanske en ordförande.

Här är det uppenbarligen så att Kungl. Maj:t med en instruktion delegerar uppgifter ifrån polisstyrelsen till polischefen, uppgifter som man nyss har sagt primärt tillkommer polisstyrelsen.

Är detta egentligen en delegation? En delegation karakteriseras ju bl. a. därav att den delegerande, den nämnd eller styrelse som fattat beslutet om delegation, när som helst kan återta den. Man kan återta den helt eller återta den för en enskild fråga. Man kan gå in i beslutsprocessen och säga att här har en underställd tjänsteman enligt delegation fattat ett beslut, men nämnden upphäver det beslutet och tar tillbaka sin rätt att besluta.

Det kan polisstyrelsen, såvitt jag förstår, icke göra. Därmed menar jag också att det finns en skillnad på den regionala och den lokala organisation som här är föreslagen.

När man hänvisar till parallellen med länspolischefen och hans förhållande till länsstyrelsen är den parallellen enligt min mening inte helt korrekt. Den stora skillnaden är att landshövdingen kan personligen under utomordentliga förhållanden ingripa och ta befäl över polisen. Han

har alltså verkligen befogenheter rörande polisledningen, men det har icke polisstyrelsen eller dess ordförande.

Är det inte också så att frågorna blivit något svårare genom att den förutsättning som gällde när propositionen skrevs, nämligen att polischeffen skulle vara självskriven ordförande i polisstyrelsen, inte längre är för handen sedan utskottet ändrat på den punkten?

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Riksdagens beslut, om riksdagen bifaller utskottets betänkande i detta fall, är att riksdagen antar ett lagförslag om vad som skall avses med polismyndighet. Det lagförslaget är identiskt med propositionens förslag. Någon risk för att en oklarhet skapas genom eventuella skrivningar i betänkandet finns icke på denna punkt.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Min avsikt har icke varit att vi skulle få en polemik, en strid om detta. Jag har bara velat göra ett försök att skapa en viss klarhet, och jag är fortfarande inte riktigt säker på att den klarheten har skapats. Riksdagens beslut är visserligen en lag som antages efter ett förslag som är identiskt i propositionen och i utskottsbetänkandet. Men det är ett förslag som enligt min mening ger rum för tolkningar och kommer att behöva komplettering med en instruktion – det vet vi redan. När man skall tolka en lag går man till förarbetena, till processen som föregått lagstiftningen. I den processen ingår riksdagsbehandlingen och utskotts- betänkandet, där det uttryckligen sägs att enligt riksdagens mening faller ärenden rörande polisledning helt utanför medborgarrepresentanternas befogenhetsområde.

Där är, menar jag, alljämt en oklarhet.

Efter detta, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande om bibehållande av den gällande lagen om polismyndighet med den ändring som jag har föreslagit.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Herr Carlshamres resonemang har kanske ett visst teoretiskt intresse, men i praktiken betyder hans funderingar nog inte så mycket. Sedan vi hört vad statsrådet Lidbom här har sagt kan vi väl känna oss lugnade på den punkten – om vi nu hade några tvivel.

Jag vill tillägga att vi i utskottet tog upp denna fråga just med anledning av att vi hade frångått propositionens förslag rörande utseende av ordförande i polisstyrelserna. Vi kom slutligen fram till den ståndpunkt som vi har intagit i utskottet, även om vi medger att de synpunkter som har framförts i det särskilda yttrandet också kan ha ett visst fog för sig. Om riksdagen stannar för det förslag som utskottet här har framlagt så kommer vi säkerligen att få ett system som fungerar. Därvidlag delar jag helt statsrådets uppfattning.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna A -- C och O

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Westberg i Ljusdal och Petersson i Röstånga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Westberg i Ljusdal begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkterna A—C och O röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Westberg i Ljusdal och Petersson i Röstånga.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Westberg i Ljusdal begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	241
Nej	—	54
Avstår	—	2

Punkterna D -- N och P

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten Q

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till det av herr Carlshamre under överläggningen framställda yrkandet beträffande ett av de under punkten upptagna lagförslagen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlshamre begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten Q röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till det av herr Carlshamre under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlshamre begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	262
Nej	—	22
Avstår	—	13

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972

*Vissa reformer
inom polis- och
åklagarväsendet*

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972

*Viss gudstjänst-
gemenskap, m. m.*

§ 9 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande:

Nr 2 i anledning av propositionen 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser visst anslag inom justitiedepartementets verksamhetsområde

Socialförsäkringsutskottets betänkanden:

Nr 1 i anledning av motioner angående beräkning av basbeloppet inom den allmänna försäkringen m. m.

Nr 2 i anledning av motioner angående översyn av reglerna för änkepension inom folkpensioneringen

Nr 3 i anledning av motion angående sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Viss gudstjänstgemenskap, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 2 i anledning av motion om viss gudstjänstgemenskap, m. m.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:1055 av fru Jonäng (c) och herr Josefson i Arrie (c), i vilken hemställts

1. att riksdagen för sin del skulle anta i motionen framfört förslag till lag om viss gudstjänstgemenskap,

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att erforderliga medel ställdes till ärkebiskopens förfogande för utredning om möjligheterna till gemensam nattvardsutdelning för präster från svenska kyrkan och pastorer i frikyrkliga samfund.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1055 i vad den avsåg antagande av lag om viss gudstjänstgemenskap,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1055 i vad den avsåg viss utredning.

Reservation hade avgivits av herrar Källstad (fp) och Enlund (fp), som ansett att utskottet under I bort hemställa,

att riksdagen för sin del skulle anta det i motionen 1972:1055 intagna förslaget till lag om viss gudstjänstgemenskap.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Den fråga som nu är föremål för vår behandling var uppe till diskussion för rätt kort tid sedan, nämligen den 5 november förra året, och jag skulle därför inte behöva säga många ord, eftersom jag då deltog i debatten. Men eftersom tidningen Broderskap i ett ledarstick den 11 februari i år har gjort ett angrepp på mig på grund av den ställning som jag tog i debatten den 5 november förra året, finner jag ändå anledning att säga någonting i denna fråga. Jag skall strax återkomma till

Onsdagen den
23 februari 1972

*Viss gudstjänst-
gemenskap, m. m.*

vad man i den nämnda tidningen har att säga i saken.

Bakgrunden till den här frågan är kyrkomötets beslut 1970. Vid detta kyrkomöte framlades en motion av biskop Sven Silén om viss gudstjänstgemenskap mellan svenska kyrkan och andra i Sverige verksamma kristna samfund. I motionen, som också var undertecknad av biskoparna Lundström och Askmark och professor Åke Andrén, betonades inledningsvis att karakteristisk för den kristna kyrkan under 1900-talet är den ekumeniska rörelsen. Jag vill citera några rader ur denna motion till 1970 års kyrkomöte: "För somliga kristna, företrädesvis i den unga generationen, och på somliga platser ter det sig som en orimlighet att kristna på samma ort firar gudstjänst och håller nattvard vid skilda bord. De har tagit på orden uppmaningar från t. ex. Kyrkornas världsråds generalförsamlingar i New Delhi 1961 och i Uppsala 1968, uppmaningar till upprättande av gudstjänstgemenskap mellan kristna på samma ort. Med otålighet, viss irritation och stundom bitterhet anser de sig finna att samfundsledningarna icke tagit uppmaningarna med samma allvar, åtminstone icke dragit samma praktiska konsekvenser."

I biskop Siléns motion föreslogs att en utredning skulle komma till stånd om gudstjänstgemenskap och nattvardsgemenskap mellan svenska kyrkan och frikyrkorna. Enligt ett besked från Kungl. Maj:t av den 4 juni 1971 har också handlingarna överlämnats till ärkebiskopen, och man har accepterat tanken på en sådan utredning och också ställt medel till förfogande. Det finns alltså inte anledning att vad den saken beträffar ta upp det motionsyrkande som i år förelagts riksdagen.

I den motion, som framlades vid kyrkomötet, föreslogs en provisorisk och interimistisk lösning, medan denna utredning pågick. Man lade fram ett förslag avsett att temporärt tillgodose lokala behov av gemenskap mellan svenska kyrkan och andra kristna samfund vad gäller nattvardsfirandet. Det lagförslag som lades fram utarbetades med tanke på att bevara svenska kyrkans ordning och likväl möjliggöra viss gudstjänstgemenskap över samfundsgränserna.

Den ordningen gäller fortfarande i svenska kyrkan att präst inte har rätt att medverka vid nattvardsgudstjänst enligt annat samfunds gudstjänstordning. I motionen framhölls att präst i svenska kyrkan borde beredas möjlighet att antaga inbjudan från annat kristet samfund att vid visst såsom ekumeniskt klart angivet gudstjänsttillfälle medverka vid nattvardsgudstjänst enligt det inbjudande samfundets gudstjänstordning. Vidare föreslogs att pastor i svenska kyrkans församling också borde beredas möjlighet att till visst såsom ekumeniskt klart angivet gudstjänsttillfälle inbjuda person, som i annat kristet samfund är behörig leda nattvardsgudstjänst, att i svenska kyrkan tillhörigt gudstjänstrum medverka vid nattvardsgudstjänst i enlighet med svenska kyrkans gudstjänstordning.

Personligen sympatiserar jag i mycket hög grad med de synpunkter, som anfördes i den till kyrkomötet 1970 framlagda motionen. Förslaget ledde till att kyrkomötet med 59 röster för utskottsbetänkandet, kyrkolagsutskottets betänkande nr 19 år 1970, och med 38 röster för en reservation beslöt godkänna ett förslag till lag om viss gudstjänstgemenskap mellan svenska kyrkan och andra inom riket verksamma samfund.

De 38 som röstade för reservationen var ju egentligen inte emot en ekumenisk lösning utan betonade att överläggningar och underhandlingar mellan samfundens ledningar är den enda framkomliga vägen för att nå en varaktig och allmänt accepterad lösning, och då skulle både teologiska och praktiska synpunkter ingående behandlas. Till det är att säga att flera av de frikyrkliga samfunden redan klart och tydligt uttalat att de önskar ha en sådan gemenskap med andra samfund, t. ex. svenska kyrkan. Det föreligger alltså redan bestämda önskemål och uttalanden på den punkten.

Vid frågans behandling i november månad förra året hade jag ett särskilt yttrande i denna sak. Jag framhöll där att riksdagen hade bort kunna säga att vad kyrkomötet beslutade 1970 var riktigt och bra och uttryck för en fin ekumenisk inställning och anda. Jag har samma uppfattning i dag, och jag har nu tillsammans med herr Enlund en reservation med samma syftemål.

Saken är ju den att kyrkomötet självt uttalat sig för en reglering av förhållandena enligt en ekumenisk linje, så att svenska kyrkan i viss utsträckning och för begränsad tid får möjlighet till nattvardsfirande gemensamt med andra trossamfund. Jag tänker t. ex. på det stora kristna riksmöte som skall äga rum i augusti i år i Göteborg - det kallas för "G-72" - med 1 000 delegater från kristna kyrkor och samfund i Sverige, ungefär hälften från svenska kyrkan och den övriga delen från frikyrkor i Sverige. Det är första gången ett riksmöte av denna typ äger rum, och det hade varit ganska naturligt om man vid det tillfället också kunnat gå till Herrens bord tillsammans såsom kristna, när man faktiskt har en historisk, unik sammankomst i svensk kyrkohistoria. Det hade enligt min uppfattning varit värdefullt om svenska kyrkans präster hade kunnat gå till ett annat samfunds nattvardebord och delta i utdelandet utan att bryta mot sin egen kyrkas ordning eller om man kunnat inbjuda pastorer från andra samfund till svenska kyrkans nattvardebord och göra det utan att bryta mot sitt eget samfunds ordningar.

Kulturutskottet har på nytt avvisat tanken att riksdagen skall uttala sig i saken. Man hänvisar till 1968 års beredning om stat och kyrka och till att kyrkans inre verksamhet i framtiden skall regleras genom bestämmelser som kyrkomötet självt utfärdar.

Vi har fortfarande den ordningen i Sverige att lag för svenska kyrkan inte stiftas av kyrkomötet ensamt, i varje fall inte ännu. Vi har fortfarande den ordningen att kyrkomötet samt regering och riksdag tillsammans beslutar om lag för svenska kyrkan. Kyrkomötet har alltså sagt sin mening i denna fråga och uttalat en positiv inställning till en gudstjänstgemenskap och nattvardsgemenskap av den typ som här föreslagits. Om riksdagen inte accepterar kyrkomötets beslut, menar jag att det vore att lägga sig i kyrkans inre angelägenheter på ett oskäligt sätt. Ty då förhindrar man ju den ordning som svenska kyrkan själv genom sitt kyrkomöte beslutat om på denna punkt.

Det är beklagligt att riksdagen inte skall kunna fatta samma beslut som svenska kyrkans kyrkomöte självt fattat.

Jag hade alltså förra året ett särskilt yttrande på denna punkt, och nu har tidningen Broderskap av den 11 februari 1972 ironiserat över min

inställning och skrivit som rubrik "Kluven liberal". "Att vara liberal är som bekant att vara kluven", heter det. Med denna nedvärderande fras som utgångspunkt gör man en negativ bedömning av den ställning som jag tog i denna fråga för några månader sedan. Orden var väl avsedda att vara såväl en lustighet som ett angrepp, men man säger inte ett ord om i vilket sammanhang de en gång fälldes. Det heter i artikeln att "Källstad gjorde försöket att på en gång dela utskottets uppfattning och i ett särskilt yttrande ansluta sig till motionen". Det skulle ju betyda att varenda en som har ett särskilt yttrande – och det förekommer väldigt ofta – är en kluven människa. Det kan inte vara meningen att man skall tolka de särskilda yttrandena på det sättet.

Nu har jag alltså avgivit en reservation. Det betyder att de som står bakom tidningen Broderskaps uppfattning – och herr Zachrisson i kulturutskottet torde dela den syn som redovisas i ledarsticket – har anledning att ta tillbaka dessa ord. Det finns nu möjlighet att konstatera att herr Enlund och jag, och säkerligen ganska många här i kammaren, vill ge vår mening till känna på denna punkt och hävda att det vore riktigt och klokt att riksdagen tog samma ställning i denna fråga som svenska kyrkan har gjort och därmed snabbt underlättar för samfunden att få en gudstjänst- och nattvardsgemenskap som befrämjar en ekumenisk inställning.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Denna fråga diskuterades så sent som i november i fjol, och därför tycker jag inte att det finns anledning att gå in i någon större sakdebatt här i dag, och jag skall inte göra det. Jag kan i stort sett ansluta mig till vad herr Källstad har sagt. Jag har lokala erfarenheter av de bristande möjligheterna till gudstjänstgemenskap, som jag och många med mig har upplevt som svåra. Till 1970 års kyrkomöte hade också jag lämnat en motion som tog sikte just på att åstadkomma ifrågavarande gudstjänstgemenskap.

Jag är självfallet mycket glad över herr Källstads och herr Enlunds reservation. Herr Källstad besitter ju stor sakkunskap i denna fråga, och jag ansluter mig givetvis till reservationen. Av denna drar jag också den slutsatsen att man från frikyrkohåll är intresserad av att få frågan reglerad. Vi har nu genom reservationen beretts möjlighet att i dag fatta ett beslut som ligger i linje med de ekumeniska strävandena inom både svenska kyrkan och frikyrkan. Vi har också mycket klart uttalade önskemål från kyrka och frikyrka. Svenska kyrkan har genom kyrkomötet klart och tydligt begärt att få till stånd denna gudstjänstgemenskap, och en del av frikyrkorna har också visat att de har intresse av att få denna fråga löst. De ekumeniska strävandena måste med stor kraft hävdas. Jag tycker att det är angeläget att göra det, inte minst inför det stora ekumeniska möte som herr Källstad talade om och som äger rum i sommar i Göteborg. Där skall vi träffas från kyrkan och frikyrkan, och det skulle vara utomordentligt positivt om vi då hade möjlighet till denna gudstjänstgemenskap, som alltså riksdagen i dag kan ge oss.

Inte minst i dag, när vi har en så intensiv debatt i frågan om förhållandet mellan staten och trossamfunden i vårt samhälle – där det

väl lätt kan uppstå motsättningar – tror jag att det är mer nödvändigt än någonsin att vi låter ekumeniken komma till tals och att vi försöker komma närmare varandra där det finns uppenbara möjligheter till det. Jag vill med detta yrka bifall till reservationen av herrar Källstad och Enlund.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Det är riktigt som här har sagts att det inte är länge sedan den här frågan diskuterades i riksdagen. Då framhölls det – och det kan väl upprepas – att detta är en kyrkans inre angelägenhet och att vi hoppas att det skall bli så ordnat att sådana kyrkans inre angelägenheter skall kyrkan själv få reglera.

Herr Källstad har nämnt att lagförslaget antogs av kyrkomötet med 59 röster mot 38. Tydligt är det inte en absolut enighet om att det här lagförslaget är det bästa. Herr Källstad menar att riksdagen för sin del skulle kunna fatta ett likartat beslut. Ja, det beror på vad herr Källstad lägger in i ordet likartat. Om man skall följa lagen på den här punkten måste det vara precis samma lagförslag som antas av kyrkomötet, regeringen och riksdagen. Riksdagen kan inte anta ett förslag som på vissa punkter är något annorlunda formulerat men i sitt syfte är likartat, utan det skall som sagt vara fråga om samma lagförslag.

Man kan väl tycka att kyrkomötets förslag syftar till en bättre ekumenik, men det är dock, enligt min mening, ett rätt invecklat lagförslag. Det innebär att för att ett frikyrkosamfunds präst skall få medverka vid nattvardsgudstjänst i svenska kyrkan skall han vara inbjuden av pastor i församling inom svenska kyrkan. Gudstjänsten skall hållas enligt svenska kyrkans gudstjänstordning och utlysas såsom ekumenisk, och därjämte skall pastor samråda med församlingens övriga präster och med kyrkorådet. För att en präst i svenska kyrkan skall få medverka vid en gemensam nattvardsgång i ett annat kristet samfund här i landet gäller också en rad bestämmelser. Bl. a. skall prästen i svenska kyrkan innan han deltar samråda med sitt stifts biskop, med övriga präster i församlingen och med kyrkorådet.

Jag vill här bara i korthet nämna att vi ju ändå nu i vår väntar oss att beredningen om stat och kyrka skall avge sitt betänkande där hela frågan om kyrkans inre angelägenheter tas upp. Att i ett sådant läge föreslå att riksdagen nu skall anta det provisorium som kyrkomötets förslag innebär har utskottets majoritet inte funnit välbetänkt, utan vi anser att det är bättre att låta anslå med detta till dess att vi har fått det förslag från beredningen om stat och kyrka där frågan i hela sin vidd tas upp.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KÄLLSTAD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar själva lagförslaget, som herr Mattsson i Lane-Herrestad berörde, är det lagförslag som nu ligger på riksdagens bord exakt detsamma som det som antagits av kyrkomötet. Jag har inget minne av att jag nämnde att det var ett likartat lagförslag som vi i dag har att ta ställning till, utan det är alltså samma lagförslag. Jag fattar det så

att om riksdagen inte antar just det lagförslag som kyrkomötet har antagit måste saken gå tillbaka till kyrkomötet, och man måste där fatta ett nytt beslut, varefter ärendet återigen måste gå till riksdagen, ifall den ordningen då fortfarande gäller. Det skulle ta ovanligt lång tid. Vi har alltså samma förslag på bordet nu som kyrkomötet har antagit.

Jag vill också än en gång poängtera att det inte är fråga om att riksdagen på något sätt sätter sig över svenska kyrkan eller lägger sig i på ett otillbörligt sätt dess inre angelägenheter, utan det är fråga om att acceptera samma lag som svenska kyrkan själv har antagit. Därför är det angeläget att vi nu fattar ett beslut i positiv riktning.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Det är med stor tvekan jag har anmält mig till debatten, därför att den syns mig på ett sätt helt överflödigt, ett slöseri med kammarens tid, inte därför att det som rör kyrkan i och för sig är oviktigt utan därför att den fråga som vi talar om i dag så nyligen har varit uppe i kammaren. Den 5 november förra året behandlades kulturutskottets betänkande nr 20, och det var då en ganska lång debatt. Vad som då sades kan man ju lätt läsa i dag, om man vill ha frågan belyst.

Då var det visserligen bara ett särskilt yttrande, medan det i dag är möjligt att få votera. Det är det som är ändringen. Motionen är i stort sett likadan. Det är två undertecknare i stället för en. Eljest har ingenting blivit annorlunda. T. o. m. klämman nr 2 med en begäran som redan har fått svar finns med.

Jag vill göra ett par anmärkningar här. Vad skall man säga om lagtexten t. ex.? Är reservanten herr Källstad nöjd med lagtexten? Han har nyss sagt att den stämmer med den av kyrkomötet antagna lagtexten. Med anledning därav skall jag be att få tala om att när den här frågan var uppe i kyrkomötet, som ju inte var enigt — det har vi redan hört — var det en mycket lagkunnig man, herr Strandberg, som tog upp det förslag till lagtext som förelåg och ställde en rad frågor som jag vill beröra. Han sade: "Nattvardsgemenskapen sägs skola ske med andra kristna samfund i landet. Vem skall avgöra vad som är ett kristet samfund? Förmodligen varje domkapitel för sig, vilket betyder att vi kan få olika praxis i olika stift. Var går gränsen?"

Sedan pekar talaren på att det ju finns samfund som har ganska litet gemensamt med det stora flertalet övriga samfund, som har mycket besynnerliga uppfattningar men som dock måste kallas kristna samfund.

Sedan frågar talaren i kyrkomötet:

"Vad betyder det vidare att gudstjänsten skall ha utlysts som ekumenisk? Hur avses tillämpningen bli där? Är det fråga om enstaka manifestationer en och annan gång om året varefter var och en återgår till sin egen lilla slutna värld? Det tycks vara motionärernas mening."

Och så en tredje fråga:

"Varenda gudstjänst kan, om vi driver saken till sin spets, utlysas som ekumenisk och därmed bli ett ofta återkommande och systematiskt utnyttjat hjälpmedel att bryta ned samfundsstrukturerna och att alltså lokalt omgestalta en svensk församling, så att den mera nominellt och formellt kommer att tillhöra den svenska kyrkan men andligen närmast

befinna sig i fusion eller union med ett annat samfund och dess lokala församlingar. Vi kan ha olika meningar om det lämpliga eller olämpliga i detta – kanske är det till slut den vägen vi skall gå – men vi skall ha klart för oss att lagen såsom den nu är skriven redan nu ger möjlighet till en sådan utveckling, dock utan att de jätteproblem som detta innebär på minsta sätt har retts ut.”

Sedan kommer den; som jag tycker, allvarligaste invändningen mot lagförslaget, som herr Strandberg uttryckte så:

”Lagförslaget innebär vidare att en församlingspräst, som får uppdraget att medverka i annat kristet samfunds gudstjänst, åläggs att dessförinnan samråda med kyrkorådet. Det är en mycket besynnerlig regel, eftersom prästen över huvud taget inte är underordnad kyrkorådet och det han gör vid sidan av sin tjänst utanför alla tjänsteåligganden, kanske t. o. m. utanför församlingens gränser, inte rimligen kan påfordra någon överläggning med kyrkorådet. Att kyrkorådet skall säga sitt ord, när den ekumeniska nattvardsgudstjänsten hålls i den egna kyrkan under medverkan av frikyrkopastorer är naturligt – att det skall blandas in när en av församlingens präster fungerar i en frikyrka är så lite naturligt, att jag t. o. m. skulle vilja ifrågasätta, huruvida det låter sig förena med den rättsliga ställning som prästen har och de regler som gäller för hans ämbetsansvar.

När det gäller en komminister eller en kyrkoadjunkt kompliceras situationen ytterligare av att dessa normalt inte har säte i kyrkorådet och inte kan påfordra kyrkorådets sammankallande.”

Så långt citaten. De visar ju att lagtexten inte är vad den borde vara, om den skulle antagas och upphöjas till lag.

Jag vill än en gång understryka det jag mycket uppehöll mig vid i höstas och som herr Mattsson i Lane-Herrestad redan har nämnt, att vi står ju inför kyrka–stat-beredningens avslutande betänkande. Hur det sedan blir med kyrkan vet ingen, men jag tycker att i detta läge är det anledning att hejda sig här.

Och den princip som jag i den förra debatten höll på är förhandlingar. Man pekar kanske på att kyrkolagen formellt omöjliggör detta, men det finns en mängd saker i kyrkolagen från 1686 som, om man riktigt skulle granska vad som står, skulle ställa till trassligheter, så ingen gör det i praktiken.

Herr Källstad är naturligtvis i sin fulla rätt när han talar här. Han är kanske fortfarande medlem i svenska kyrkan och han är riksdagsman. Men han är också pastor i en frikyrka, han känner frikyrkorna väl och han gör säkerligen ett bra och uppskattat arbete där. Vad som förbryllar mig är att han då som medlem av riksdagen så ivrigt arbetar för en lagstiftning som gäller en annan kyrka än den han närmast företräder och är hemma i. Det gäller ju en lagstiftning vars olägenheter t. ex. genom lagtexten drabbar trosfränder i en annan kyrka än hans egen. Han säger att han vet vad kyrkan vill, och om kyrkomötet varit helt enigt hade jag väl kunnat ge honom rätt på den punkten, men det var ju inte så – det har vi redan blivit påmind om.

Sedan vill jag säga några ord om nattvarden.

Det finns ingen gudstjänst som har den art och karaktär som

nattvardsgudstjänsten har. När den instiftades var det några få som deltog – den ägde rum i avskildhet och stillhet. Jag upplever själv som kristen att den innerligaste gemenskap som en gudstjänst kan ge, det ger nattvarden. Nattvarden är ett sakrament, den är tillbedjan och bön. Jag undrar om den är lämpad att vara just en gudstjänst som används när man vill demonstrera de kristnas enighet. För min del har jag inte den uppfattningen.

Det är ju oftast få i de vanliga nattvardsgångarna, men det kan också vara många. Men de sker i stor stillhet. I regel sker det så, att friförsamlingar, med sin uppfattning i vissa kristna frågor, och kyrkoförsamlingar med sin uppfattning samlas i sina rum. De har ändå kunnat vara vänner på lokalplanet och kan måhända också bedriva ekumenik och hålla möten. Jag har svårt att förstå varför man skall behöva uppleva att vi nödvändigtvis måste få också denna gudstjänst på alla punkter samordnad och likformad. Instiftelseorden är ju inte heller desamma i skilda församlingars ritual. Hur man än ser på saken måste det därför alltid uppstå svårigheter.

Jag var i morse kl. 8 i en kyrka här i Stockholm, där jag deltog i en ottegudstjänst med nattvard. Den var öppen för alla. Det var inte många människor där, men vilken kyrka eller församling man än tillhör här i staden eller ute i landet var man ändå lika välkommen. Ingen blev avvissad. Jag föreställer mig att det är på samma sätt i frikyrkorna.

När fru Jonäng talade om bristande möjligheter till gudstjänstgemenskap tyckte jag att hon betonade ordet felaktigt. Det går även i Göteborg, vid det stora möte som där skall hållas, att ordna gudstjänster till vilka alla får komma. Den ena dagen kan man hålla gudstjänst i en statskyrka där en statskyrkopräst tjänstgör, en annan dag i en frikyrka under frikyrklig ledning – om man har en tillräckligt stor lokal. Jag menar att det möte som planeras i Göteborg och som jag vet mycket litet om – utom det att mötet skall bli i allra högsta grad ekumeniskt – inte skulle få några allvarliga men av om vi i dag inte antar detta lagförslag här i riksdagen.

Jag står alltså kvar på den ståndpunkt där jag stod för några månader sedan, när vi senast diskuterade dessa frågor, och jag tror inte att ropen på intercelebration kommer från de många, från de djupa leden, från dem som regelbundet i kyrkan firar Herrens nattvard. De vill inte reglera inomkyrkliga och mellankyrkliga förhållanden med lagar. Det är ett statskyrkotänkande som är främmande för det stora flertalet kyrkomedlemmar – utan att man därför på något sätt är avogt inställd till ekumenik.

Jag sade i höstas att riksdagen inte är rätt forum för lösningen av frågor av denna art, och min övertygelse är ännu starkare nu. Vi skall överlämna åt trossamfunden själva att i församlingarna finna den bästa vägen. Jag vill också gärna upprepa ett par ord som jag då sade, nämligen att Kristi sanna kyrka är en och alltid har varit en. Det är ett faktum som vi inte kommer ifrån. Samtidigt skall vi vara på det klara med att kyrkan här i världen aldrig i sin yttre gestaltning kan nå så långt att den blir enig i allt.

Jag tror inte heller att den motion och den reservation som vi nu

behandlar djupast sett främjar den gemenskap, som jag är övertygad om att motionärerna och reservanterna vill nå. Jag tvivlar inte på deras ärliga uppfattning och vilja, men jag tror att det är lyckligt om kyrkan nu under slutarbetet i den beredning som skall behandla kyrkans ställning får vara sig själv och att inomkyrkliga angelägenheter får lösas inom kyrkan.

Herr KÄLLSTAD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Nilsson i Agnäs att jag inte tillhör svenska kyrkan utan en annan kyrka, nämligen metodistkyrkan. Men jag har ofta medverkat i gudstjänster i andra kristna kyrkor här i landet, inklusive svenska kyrkan. Jag talar här inte heller i första hand i egenskap av medlem av metodistkyrkan utan jag gör det dels som svensk medborgare, dels som ledamot av denna riksdag och som förespråkare för en ekumenisk linje. Och då anser jag mig ha rätt att här plädera för den uppfattning och den övertygelse som jag har.

När det i lagförslaget står "annat kristet samfund", så tror jag inte att det är några svårigheter att bestämma vad det rör sig om här i Sverige. De orden måste tolkas så att de främst syftar på de åtta till Sveriges frikyrkoråd anknutna samfunden samt Pingströrelsen, Evangeliska fosterlandsstiftelsen, Frälsningsarmén, Romersk-katolska kyrkan och Grekisk-ortodoxa kyrkan. Det är de kristna samfunden som vi i första hand har att räkna med här i landet vid sidan av svenska kyrkan, och jag tror inte att någon annan uppfattning kan vara aktuell vid tolkningen av själva lagtexten.

När sedan herr Nilsson frågar om jag är nöjd med lagtexten vill jag säga att jag personligen skulle vilja ha ett enklare förfarings sätt än det lagtexten föreskriver. Men i den frågan vill jag inte lägga mig i svenska kyrkans inre angelägenheter; den har själv vid sitt kyrkomöte uttalat att den vill ha denna ordning. På den punkten vill jag inte ingripa och föreslå några förändringar. Den har sagt sitt, och vi har i riksdagen att besluta om denna ordning eller dröja många år innan frågan kommer hit igen.

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag var inte säker på om herr Källstad ännu var medlem av svenska kyrkan. Nu svarar han att han inte är det. Då är det alltså som frikyrkoman och som lagstiftare, alltså som medlem av Sveriges riksdag, han talar. Det har han rätt att göra – jag har ingen invändning mot det. Men jag skulle här vilja dra en analogi. Om jag kände till metodistkyrkan och visste att metodistkyrkans församlingsordning vore sådan att den inte tillåte intercelebration med svenska kyrkan och jag utan att vara medlem ginge in med ett förslag att vi skulle få till stånd en lagstiftning som reglerade detta förhållande och metodistkyrkan liksom ålades att utreda saken, så skulle jag tycka att jag var ute i ogjort väder. Nu är det litet annorlunda, eftersom svenska kyrkan fortfarande är en statskyrka, och det är fullt riktigt att herr Källstad och vem som helst kan agera. Men jag tycker att finkänsligheten och den kristna kärleken skulle bjuda att man inte går fram den här vägen, när man ändå är övertygad om att det inom kyrkan inte råder enighet på denna punkt, att man inte är mogen för detta, om vi skall uttrycka det så, och när en annan ordning, som herr

Källstad vet, skymtar.

När herr Källstad säger att han inte kan vara helt nöjd med lagtexten förstår jag honom. Men jag tror att kyrkomötets ledamöter, oavsett hur de röstade, kände sig lyckliga över att texten inte blev antagen. Om det skulle bli en debatt till i kyrkomötet, så skulle det bli en helt annan lagtext. Herr Källstad talar om att det kommer att dröja många år. Vi kan väl förutsätta att det kan dröja ett tiotal år, men det är inte säkert att det dröjer så länge. I de flesta fall skall det i praktiken gå att lösa den här frågan.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs citerade tidigare herr Strandberg från kyrkomötet. Herr Strandberg representerar enligt min uppfattning ingen kyrkosyn som delas av majoriteten inom svenska kyrkan. För den som vill arbeta för att skapa en demokratisk kyrka är det naturligt att tänka sig ett samråd mellan pastor och kyrkoråd.

Jag skall inte gå i svaromål när det gäller frågan om riksdagens behörighet. Det ämnet diskuterade vi och klarade av redan i fjol. Det finns ingen anledning att gå in på det. Jag vill bara säga att avsikten med detta lagförslag är att ge möjligheter till en intercelebration. Det är inte fråga om att tvinga någon. Det är en *möjlighet* man vill ge.

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara tillägga att ingen skall fatta det herr Strandberg enligt protokollet sagt så att han skulle vara motståndare till att kyrkoråd och präster samråder. Han visar bara att det enligt lagförslaget uppstår förhållanden där man i praktiken får mycket svårt att avgöra hur det skall ske och hur långt det skall sträcka sig, om prästen reser bort t. ex. Det finns vidare präster, t. ex. i större församlingar som har många präster, som inte utan vidare kan rådgöra med kyrkorådet. Det kan också vara en vakant tjänst, där det sitter ett par unga präster som har stora svårigheter. Jag vill påpeka detta för att ingen skall anse att jag har citerat herr Strandberg på ett sådant sätt att det verkar som om han skulle ha något att invända mot att präst och kyrkoråd samråder.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag tar till orda av två skäl: dels för att på någon punkt bemöta min vän herr Nilsson i Agnäs, dels för att dokumentera att han inte helt svarar för vår riksdagsgrupp i denna fråga.

Herr Nilsson i Agnäs har dels uttalat sig kritiskt om det föreliggande lagförslaget, dels uttalat farhågor för att församlingsstrukturer och församlingsgemenskap kan nedbrytas med den nyordning vi föreslår. Men det är just för att förhindra det senare som lagtexten ser ut som den gör. För det första är lagen avsedd att bli interimistisk, och vi hoppas att den skall avlösas av en annan längre fram; för det andra är den kringgårdad av väsentliga inskränkningar just för att skydda den sak som herr Nilsson i Agnäs vill värna. Lagen kan verka invecklad, men dess syfte är uppenbarligen positivt. Den anför sålunda att ekumenisk nattvardsgång skall ske i en samfundslokal, att den skall vara annonserad som

ekumenisk, att prästen skall rådgöra med biskop och domkapitel liksom också med församling och kyrkoråd.

Herr Nilsson i Agnäs anförde finstämda ord om den centrala kristna gemenskap som nattvardsfirandet utgör, och han känner sig uppenbarligen mer hemma i den trängre kretsen än i den stora vida. Jag kom just då, när jag lyssnade till herr Nilsson, att tänka på att vi i samband med varje nattvardsgång i ritualen talar om "den stora nattvarden i himmelen". Det kan kanske vara bra att anpassa sig litet till härligheten redan här. Jag tror inte att det andliga innehållet behöver sitta trångt i de stora sammanhangen.

Herr Nilsson i Agnäs tycker att vi inte med lag skall reglera sådana här sammanhang – och där har han rätt. Lagförslaget går också just ut på att ta bort lagfästa hinder för nattvardsgemenskap i ekumeniska sammanhang. Jag behöver inte bemöta talet om att det är en intern kyrklig fråga; kyrkomötet har sagt sitt. – Mot det framhåller man att det inte var ett enhälligt kyrkomöte. Nej, sådana kyrkomöten har aldrig funnits i kristenhetens historia och kommer aldrig att finnas. Inte heller i denna kammare fattas enhälliga beslut. Likväl antar riksdagen grundlagar. I utskott händer det t. o. m. att sådana ärenden avgörs med lottens hjälp, och vi låter oss nöja med det. Kyrkomötet har alltså sagt sitt med en betryggande majoritet. Vad göras skall är således allaredan gjort.

Vi har väl alla den inställningen att det är ett lovvärt ekumeniskt intresse som ligger bakom motionen och det av kyrkomötet antagna lagförslaget. Det finns två vägar när det gäller ekumenik. Man kan föra teologiska samtal, som kan leda fram till en consensus; det är en lång och ofta besvärlig, men nödvändig väg. Dessutom finns det praktiska ekumeniska agerandet, som naturligt växer fram och som ingen makt kan hindra. Det är nog på det sättet att den praktiska ekumeniska verksamheten bereder väg för och underlättar de ekumeniska teologiska samtalen.

Sedan vill jag också, herr talman, framhålla att vad vi här är ute efter faktiskt är att konfirmera en på flera håll i landet redan förekommande ordning. De flesta i den svenska kristenheten finner väl ett ekumeniskt närmande mellan kyrkorna som en mycket väsentlig angelägenhet. Därför är det högst otillfredsställande att präster i svenska kyrkan, vilka tar initiativ till gemensamt nattvardsfirande i ekumenisk anda, skall stämplas såsom överträdare av kyrkolag med åtföljande anmälan till domkapitlet och skrivelser i kvällspressen. Dessa präster arbetar ju i riktning mot vad vi alla egentligen vill.

På många håll förekommer gudstjänster av detta slag med enskilda biskopars goda minne. Jag tycker att detta förhållande gör det än mer angeläget att korrigera de rättsliga betingelserna. Skulle alla reformer, som kyrkan ivrar för i det föränderliga samhället, läggas på is tills förhållandet kyrka–stat är reglerat, skulle det betyda tvärstopp för alla reformer fram till 1984, då kyrka–statfrågan beräknas vara löst. Det är orimligt att vänta så länge.

Inte få människor, också i denna kammare, menar att svenska kyrkan är efterbliven och kraftlös samt blek och "andelös vorden". Näväl, då skall ni väl inte vara med om att utsläcka de gnistor av liv som till och

från vittnar om kyrkans vilja till bättring och förnyelse?

Jag vill påminna om att bestämmelsen att endast präst i svenska kyrkan får celebrera mässan och distribuera de heliga håvorna i kyrkan grundar sig på 1686 års kyrkolag. Jag tycker nog att detta faktum borde kunna ge damerna och herrarna här anledning att reflektera över en förnyelse. Det får väl vara någon hejd på konservatismen i denna kammare.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Herr Werner talade om denna lag som interimistisk, och det var intressant att höra. Sedan påstod han att den centrala gemenskapen skulle betyda så mycket för mig, att jag inte tänkte på den vidare gemenskapen. Då ber jag att få citera några ord från debatten i höstas, då jag sade:

”Kommer den dag på jorden då de kristna i olika kyrkor har samtalat färdigt och fått klarhet, så att bara *ett* nattvardsbord finns, uppfattar jag det som gott. Men sker det inte, är det ingen katastrof för kyrkan. Dess medlemmar skall slutligen mötas i den stora måltid Herren själv talade om vid nattvardens instiftande, och under tjänsten i tidens förhållanden finns trots allt den inre sanna enheten.”

Jag tror att herr Werner och jag innerst inne är eniga om detta.

Herr Werner talade om att man inte får enhälliga beslut i riksdagen och vid kyrkomötet, och det är sant, men jag måste fråga min vän Mårten Werner om han tycker att det är idealiskt att man, när man strävar för en sann gemenskap, skall driva igenom en s. k. reform av detta slag med lagens hjälp och med röstsiffrorna 53–38 eller något liknande. Jag tror det är mycket sällan någon blir anmäld för att han hållit nattvardsgång av det slag som nu åsyftas. Nog händer det att präster stämplas såsom överträdare, men det sker ofta av andra anledningar och visar hur svårt det är för en kyrka som står under statens befäl.

Det råder inget nödläge då det gäller nattvarden. Enligt herr Werner själv förekommer fortfarande med biskopars goda minne liknande nattvardsgångar. Kyrkan är endast skenbart efterbliven och kraftlös. Jag vet att det finns en levande kyrka. Jag kommer från en väckelsebygd och från en ganska stark kyrklighet. Jag tror inte att någon där på något sätt har upplevt det såsom en svårighet att inte en frikyrkopastor och en statskyrkopräst tillsammans kan sköta om utdelningen av nattvardens håvor.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Denna lag, herr Nilsson i Agnäs, tvingar ingens samvete och driver inte någon till att göra något som vederbörande inte vill vara med om, men den ger prästerna möjligheter att verka på ett nytt sätt och i nya sammanhang. Herr Nilsson säger att eftersom det sker med biskoparnas goda minne är det väl bra som det är. Men det är väl ändå otillfredsställande att man reellt begär lagbrott varje gång man medverkar i detta ekumeniska nattvardsfirande – det är väl inte tillfredsställande, när vi så enkelt kan ändra på förhållandet?

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972

*Viss gudstjänst-
gemenskap, m. m.*

Onsdagen den
23 februari 1972

*Viss gudstjänst-
gemenskap, m. m.*

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag har hört att det lär stå i kyrkolagen från år 1686 att prästen skall vara jordemodern behjälplig vid förlossningar. Det är emellertid ingen som har lidit av att prästerna numera inte hjälper barnmorskorna. Detta exempel visar att kyrkolagen kan vara egendomlig, men vi väntar att det på grundval av kyrka—stat-beredningens arbete skall bli en mängd förändringar i lagen.

Herr Werner i Malmö sade vidare att det inte föreligger något tvång. Det är väl riktigt, men jag kan inte undgå att tänka, att en församling och ett kyrkoråd kommer fram till att man skall ha intercelebration och vill att prästen skall delta. Men tänk om prästen då råkar ha en enligt herr Werners mening mycket konservativ uppfattning här — det kanske kan kallas så — och inte vill vara med! Jag förutsätter att det då kan tänkas bli i en tvångssituation.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill till sist bara säga att jag tycker herr Nilsson i Agnäs konstruerar fram en mängd problem. Det är inte så illa ställt som han tror med våra kyrkoråd, våra präster och våra församlingar.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Källstad och Enlund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Källstad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Källstad och Enlund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Källstad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	201
Nej	—	77
Avstår	—	11

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Medel till Drift av
statliga vägar*

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 4 i anledning av motioner rörande anvisning å tilläggsstat av medel till Drift av statliga vägar.

I detta betänkande behandlades

motionen 1972:713 av herr Fälldin m. fl. (c), i vilken såvitt nu var i fråga hemställt att riksdagen till Drift av statliga vägar på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 50 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen,

motionen 1972:1196 av herr Helén m. fl. (fp), i vilken hemställt att riksdagen skulle besluta att till Drift av statliga vägar på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag om 50 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1972:713, såvitt nu var i fråga, och motionen 1972:1196.

Reservation hade avgivits av herrar Gustafson i Göteborg (fp), Dahlgren (c), Persson i Heden (c), Sellgren (fp) och Håkansson (c), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:713, såvitt nu var i fråga, och motionen 1972:1196 till Drift av statliga vägar på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 under sjätte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 50 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr DAHLGREN (c):

Herr talman! I den reservation som är fogad till trafikutskottets betänkande begär reservanterna 50 miljoner kronor till drift av statliga vägar. Det kan synas egendomligt att vi har begärt 50 miljoner på tilläggsstat; det vanliga tillvägagångssättet har ju varit att sådan medelsförstärkning begärs i samband med budgetbehandlingen.

Det finns flera förklaringar till detta. En förklaring är att vägverket arbetar med sina anslagsmedel per kalenderår. De medel som bestämdes våren 1971 i riksdagen har fördelats på de olika vägdistrikten under december månad 1971, och medlen kommer att förbrukas under kalenderåret 1972. Mot den bakgrunden skulle medel som nu beviljas av riksdagen för innevarande budgetår väl kunna inpassas i vägverkets driftbudget under 1972.

Om anslagsbehovet kan erinras att vi under fjolärets riksdagsbehandling var mycket kritiska mot den nedbantning som gjorts av verkets äskanden. Vi påtalade redan då de risker som förelåg för ett försämrat vägunderhåll, och våra farhågor har besannats. I dag är förhållandet sådant att beläggnings- och dikningsarbeten inte kan utföras i den takt som det årliga slitaget kräver. År 1969 beräknade man att om en väg hade en trafikvolym, motsvarande 2 000 fordon per årsmedeldygn, skulle beläggningsarbeten klara sig i tio år utan omläggning. Kom fordonsantalet upp till över 5 000 per årsmedeldygn, klarade sig beläggningsarbeten i minst tre, högst fem år. Om dessa tidsintervaller skulle följas, skulle man behöva

Onsdagen den
23 februari 1972

*Medel till Drift av
statliga vägar*

ombelägga 34 miljoner kvadratmeter, till en kostnad av 140 miljoner kronor per år. I femårsplanen förutsattes att en medelstildelning som svarade emot trafikutvecklingen och slitaget skulle beviljas.

Till detta skall läggas att de senaste årens erfarenhet bl. a. har visat att däckdubbarna sliter hårt på beläggningarna, så hårt att de nämnda tidsintervallerna nu anses för långa. Medelstildelningen för att klara dessa uppgifter är helt otillräcklig. I verkligheten har de reella anslagen med hänsyn till den faktiska löne- och prisutvecklingen minskat under både 1971 och 1972 jämfört med 1970. Denna minskning motsvarar för de två åren tillsammans ett produktionsbortfall på ungefär 280 miljoner kronor.

Denna anslagsminskning innebär att vägverket inte kan använda sina resurser rationellt. Detta medför att de nödvändiga neddragningarna drabbar det egentliga vägunderhållet, framför allt diknings- och beläggningsarbeten. Dessutom kommer kraftiga minskningar att ske när det gäller förstärkningsarbeten.

Detta är naturligtvis en orimlig situation. Det första man frågar sig är om inte vägverket kan inom den tilldelade anslagsramen förändra detta förhållande. Det har visat sig att genom bl. a. den ökade volymen beredskapsarbeten, ett fullständigt utnyttjande av den naturliga pensionsavgången och en radikal omläggning av budgeten avser vägverket trots anslagsminskningen att under detta år utföra omkring tio miljoner kvadratmeter nya slitlager. Detta motsvarar knappt 30 procent av det årliga behovet, vilket innebär att den årliga förslitningen överstiger nyläggningen av slitlager. Genom att förebyggande underhåll omöjliggörs, kommer kostnaderna att bli avsevärt större när åtgärderna så småningom måste utföras.

Den ökade eftersläpningen av framför allt omedelbara åtgärder framtvingar i dag kortsiktiga lösningar, exempelvis alltför tunna beläggningar som inte motstår slitaget någon längre tid. Vad som ytterligare förvärrar situationen är att vid den inventering som gjordes av beläggningsstandarden 1966 kunde man konstatera att ungefär 27 procent av den totala väglängden var i omedelbart behov av åtgärder.

Vid en liknande inventering 1971 kunde man konstatera att eftersläpningen ökat till 37 procent och att den totala kostnaden för att klara enbart denna eftersläpning uppskattades till 300 miljoner kronor.

Till detta skall läggas den ytterligare eftersläpning som uppstår under innevarande år om man endast kan ersätta 30 procent av fjolårets slitage.

Innan man företar sig en sådan åtgärd som att begära ytterligare medel på tilläggsstat, måste man naturligtvis ännu en gång fråga sig om inte vägverket kan omdisponera ytterligare medel för att göra upp dessa helt nödvändiga beläggnings- och förstärkningsarbeten. Det kan verket nu inte göra utan att något annat blir eftersatt. Servicearbeten, som tar största delen av driftkostnaderna, innebär att snöplöjning och halkbekämpning skall utföras inom samma tidsintervall som tidigare, att den nuvarande turtätheten på de allmänna färjorna skall bibehållas samt att trafik- och linjemarkeringar på asfalt- och oljegrusbelagda vägar skall utföras, liksom uppsättning och underhåll av trafiksäkerhetsanordningar.

En sänkning av servicenivån kan inte göras utan att framkomligheten och trafiksäkerheten försämras, och det kan inte tillåtas.

Trots denna goda målsättning om oförändrad servicenivå upplever trafikanterna detta som ett ytterligt ovisst förhållande. Det görs gällande i dag att servicenivån på det trafiksvaga vägnätet trots allt har sjunkit, att skolbarnstransporter fortfarande sker på trafikfarliga vägar, att människor som pendlar mellan glesbygd och tätort efter snöfall har svårt att nå sina arbetsplatser. Länsstyrelserna föreslår minskad turtäthet på färjorna. Mindre vägar föreslås indragna från allmänt underhåll trots att inga medel finns för statsbidrag till nya enskilda vägar. Som vanligt går minskad anslagstilldelning ut över det trafiksvaga vägnätet och ytterst över de människor, vilka den statliga glesbygdsutredningen i sin tur sitter och funderar över hur man skall kunna förbättra förhållandena för.

Ibland frågar man sig hur långt vi har kommit i vår välståndsutveckling och viljan att göra en rättvis fördelning av tillgångar. En ytterligare sänkning av servicenivån skulle nämligen innebära att om exempelvis snöröjning och halkbekämpning utfördes enbart med vägverkets egna resurser under ordinarie tid så skulle det erfordras mer än dubbelt så lång åtgärdstid. Lågtrafikerade vägar skulle då inte kunna snöröjas under första dagen efter ett snöfall, turtätheten på färjorna skulle minska och nattskiften dras in. Trafiklinjemarkeringar skulle endast kunna utföras på de större vägarna. En sådan standardsänkning kan naturligtvis inte accepteras, det vill jag understryka med skärpa. Det skulle upplevas som djupt orättvist. Det skulle följaktligen inte heller finnas några pengar att om disponera från sektorn servicearbeten till posten förstärkt underhåll. Det här problemet med minskade anslagsmedel är intressant också ur produktivitetssynpunkt. Vägverkets fasta arbetarstyrka har minskat från omkring 7 160 år 1967 till ungefär 6 620 man år 1971. Trots detta beräknas en så betydande marginalresurs som 800 man föreligga. Antalet egna lastbilar minskas från 1 275 år 1967 till 925 år 1973. Anledningen till det här resursöverskottet är den uteblivna compensationen för kostnadsökningen. Detta leder i sin tur till att i första hand entreprenader och inhyrning av maskiner måste minimeras. I andra hand sker en inriktning på arbetsuppgifter för vilka dagsverkskostnaderna är låga.

På grund av detta förhållande är det helt naturligt att de rationaliseringsvinster som man tidigare beräknat till två procent numera på grund av undersysselsättning uteblir och produktivitetsutvecklingen blir negativ.

En förutsättning för att man skall kunna upprätthålla en tillfredsställande produktionsnivå med nuvarande anslagstilldelning är att man sänker servicenivån, vilket betyder minskad framkomlighet och försämrade trafiksäkerhet. Detta kräver närmast ett uttalande från regeringen. Jag vet inte om ett sådant uttalande har gjorts, men det kanske jag kan få besked om under debattens gång. En annan åtgärd är att friställa personal, och det skulle strida mot den förda personalpolitiken.

Jag har här försökt redogöra för de faktiska förhållandena. Jag konstaterar då som en sammanfattning att anslagstilldelningen för kalenderåret 1973 innebär att anslaget inte räcker till mer beläggning än som motsvarar 30 procent av den förslitning som skett under föregående år, att eftersläpningen 1971 i beläggningsunderhållet, som beräknades uppgå till 300 miljoner kronor, under innevarande år ökas med de 70 procent av årets slitage som inte kan repareras, att utvecklingen på grund

Onsdagen den
23 februari 1972

*Medel till Drift av
statliga vägar*

av anslagstilldelningen medfört att rationaliseringsvinsten på två procent förbytts i en negativ produktivitetstutveckling, att de skador som här uppstår innebär en kapitalförstöring av de förut gjorda investeringarna.

Enbart vad jag här har redovisat borde ha gjort det möjligt för utskottet att enas. Om utskottsledamöterna dessutom haft kontakt med de praktiska förhållandena, som nu redovisas i varje län, borde det ha varit ännu lättare att nå enighet.

Med kännedom om den vilja som allmänt finns i utskottet att vara objektiv och att gripa in på områden som man menar behöver ses över tror jag säkert att en sådan vilja finns även i det här fallet. Att utskottsmajoriteten avhållit sig från att biträda vårt anslagsyrkande skall kanske ses som en kollegial handling mot regeringen i det kärva budgetläget.

Jag vill säga att jag har respekt för en så pass stor utgift som det här är fråga om – men den respekten försvinner när man vet att dessa pengar ändock måste tas fram i ett senare skede. Och vid den tidpunkten räcker inte 50 miljoner utan summan blir betydligt större. Skadorna hinner nämligen öka väsentligt fram till det slutliga reparationstillfället, då man inte under tiden kunnat vidtaga förebyggande åtgärder.

Ett uppskjutande av anslagsförstärkningen betyder inte bara större kostnader vid det senare tillfället utan också under tiden dessförinnan en betydligt ökad trafiksäkerhetsrisk. Väger man detta mot de faktiska förhållanden som jag redovisat, framstår en anslagsförstärkning i realiteten som en mycket räntabel åtgärd. Jag hoppas att kammarens ledamöter inser värdet av den och röstar för reservationen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid det utskottsbetänkande som vi nu behandlar.

I detta anförande instämde herrar Persson i Heden, Eriksson i Bäckmora, Gernandt och Johansson i Holmgården, fröken Pehrsson samt herrar Torwald, Polstam och Håkansson (samtliga c).

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Först vill jag instämma i allt det som herr Dahlgren har sagt. Det gör att jag väsentligt kan avkorta mitt anförande. Jag kan göra det så mycket mer som jag berörde denna fråga i remissdebatten. Jag vill bara betona ett par saker.

Att säga nej till den begärda anslagsökningen på 50 miljoner kronor innebär först och främst, som jag ser det, att man låter snålheten bedra visheten. Det har understrukits av herr Dahlgren att vägverket självt uttalat att det inte kan utnyttja sin arbetarstyrka rationellt. Man räknar med – som man kallar det – en marginalresurs på 800 man. Vid utskottets besök hos vägverket för några dagar sedan verifierades också att denna siffra fortfarande gäller. Självfallet är dessa 800 man sysselsatta, men de kan inte sättas in på de arbeten som vägverket bedömer vara mest angelägna. Det som får eftersättas är framför allt beläggningen på vägarna.

Med anledning av detta har vägverket sagt att man inte kan få till stånd den rationaliseringsvinst på två procent som man eljest skulle ha

gjort. Det är två procent av hela driftanslaget som man på det sättet kastar i sjön, och det är väl allvarligt.

Den andra synpunkten som jag vill understryka – det har också herr Dahlgren gjort – är att vägbeläggningarna nu slits så hårt att det blir mycket dyrt att sätta dem i stånd igen. Det är mycket dyrare att sätta en helt och hållet nedsliten väg i stånd än att förbättra en vägbeläggning som börjar bli sliten. Det förhållandet att man inte kan rationellt utnyttja sin arbetsstyrka framgår också därav att när det gäller driften har de fasta kostnaderna på två år ökat från 65 procent till 80 procent av de totala driftkostnaderna. Det är, som också vägverket självt säger, ett exempel på att man inte kan rationellt utnyttja de resurser som finns.

Slutsatsen blir därför att det finns få pengar som kan ge en så god utdelning som dessa. Arbetsstyrkan finns där, den avlönas med månadslön, och den skulle kunna sättas in på arbeten, som vägverket anser angelägnare än de som nu görs, även om de givetvis fyller en funktion. Därför vill jag yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar Öhvall, Källstad, Antby, Karl Bengtsson i Varberg och Henmark (samtliga fp).

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Folkpartiet och centerpartiet har i motioner krävt att 50 miljoner kronor skall anvisas på tilläggsstat II till drift av statliga vägar.

Förvisso är det ett angeläget anslagsområde som man vill anvisa ytterligare medel till, och de 50 miljoner kronor man krävt skulle säkerligen komma till en god användning. Detta torde emellertid inte vara signifikativt enbart för detta ändamål eller denna anslagspost. Jag tror att varje medlem av kammaren skulle kunna peka på många olika områden inom den offentliga sektorn, där ytterligare medel skulle vara väl motiverade.

I innevarande års budget finns för förstärkt vägunderhåll anslaget ca 160 miljoner kronor, varav 86 miljoner kronor just gäller det statliga vägväsendet. När man i reservationen gör gällande att medelstildelningen för åren 1971 och 1972 för drift av statliga vägar enligt uppgifter, som har hämtats från vägverkets petita, i realiteten skulle ha inneburit en reduktion i jämförelse med år 1970 på sammanlagt ca 280 miljoner kronor, så är detta, herr talman, minst sagt en sanning med ytterligt stor reservation. Vad motionärerna och reservanterna bortser ifrån är de betydande anslagsbelopp som via arbetsmarknadsstyrelsen i sysselsättningsbefrämjande syfte kanaliseras till vårt vägväsende. Under budgetåret 1971/72 har arbetsmarknadsstyrelsen efter beslut under höstriksdagen anvisat över 500 miljoner kronor, alltså mera än en halv miljard kronor, till våra vägar. Normalt brukar den årliga satsningen på vägväsendets område för arbetsmarknadsstyrelsens del uppgå till ca 200 miljoner kronor. Detta innebär således att över 300 miljoner kronor utöver det normala beloppet på 200 miljoner kronor under innevarande budgetår satsas på vägarna. Av detta belopp faller 145 miljoner kronor just på det anslag som vi nu diskuterar nämligen Drift av statliga vägar, medan cirka 365 miljoner kronor går till större vägbyggnadsprojekt. De extra medlen

på ca 500 miljoner kronor som via AMS går till vägväsendet resulterar i arbeten som är relativt jämnt fördelade över landet och som primärt tillkommit från allmän sysselsättningssynpunkt.

Dessa arbeten har stor betydelse för att påskynda genomförandet av vägverkets långsiktiga program för upprustning av det sekundära och tertiära vägnätet. Därtill, herr talman, bör man observera att departementschefen i årets statsverksproposition för budgetåret 1972/73 begärt en ökning av anslaget för Drift av statliga vägar med 88 miljoner kronor, varigenom den statliga vägdriften för kalenderåret 1973 kommer att disponera cirka 915 miljoner kronor eller i det närmaste 1 miljard utöver det belopp som man kan beräkna även nästa budgetår kommer att stå till förfogande via AMS-medel.

Debatten gäller emellertid innevarande budgetår, eftersom det är tilläggsstaten vi diskuterar, men det är viktigt att notera den fortsatta satsningen på vägområdet som årets statsverksproposition trots det hårda ekonomiska klimat vi har ändå ger uttryck för.

Herr talman! Låt mig återvända till den reservation som centern och folkpartiet fogat till trafikutskottets betänkande. Talet i reservationen om bristande anslagsmedel är som jag redan sagt missvisande, då man ej tagit hänsyn till AMS-medlen. För ett par veckor sedan var trafikutskottet på besök hos vägverket för att få verkets synpunkter på bl. a. årets förslag till anslagsmedel för våra vägar. I detta sammanhang kom även diskussionen att gälla innevarande års budget och de medel som via AMS kanaliseras till vägväsendet. Som det föredömliga verk som vägverket är har det i efterhand tillställt utskottets ledamöter en skriftlig dokumentation över den redovisning som företrädare för vägverket gav utskottet vid vårt besök.

Låt mig från denna skriftliga dokumentation få citera generaldirektörens yttrande just om anslaget för drift av våra vägar. Efter en allmän redovisning av vägverkets petita yttrade generaldirektören: "Men kanske någon säger, man måste väl beakta att arbetsmarknadsstyrelsen för budgetåret 1971/72 beslutat satsa inte mindre än över 500 miljoner kronor på våra vägar mot mera normalt 200 miljoner kronor/år. Inte mindre än 145 miljoner kronor går till förbättringsarbeten och cirka 365 miljoner kronor går till större byggnadsobjekt."

Jag fortsätter att citera vägverkets generaldirektör, och jag ber herr Gustafson i Göteborg och herr Dahlgren att lyssna uppmärksamt på följande citat: "Låt mig understryka att dessa satsningar är väsentliga för vägväsendet såväl på kort som lång sikt. Ytligt sett skulle vägverkets budget på ca 160 miljoner kronor för förstärkt vägunderhåll kunna minskas med 145 miljoner kronor som AMS satsar på förbättringsarbeten, men arbetslöshetsinsatserna sammanfaller inte helt med vägverkets prioritering. Men av de 145 miljonerna är det dock inte mindre än ca 60 miljoner kronor som berör arbeten som ingår i vägverkets planer för arbetsåret 1972. Resterande 85 miljoner kronor är även viktiga arbeten, men vägverket har planerat dessa att bli utförda senare. Att dessa arbeten utförs av AMS redan nu får då betydelse främst i vägverkets framtida äskanden."

Dessa båda citat, som jag alltså hämtat från den skriftliga dokumenta-

tion som trafikutskottet fick vid besöket hos vägverket för ett par veckor sedan, visar att generaldirektören understryker vad jag inledningsvis sade i mitt anförande, nämligen att man inte enbart får se till de medel som via vägverket kanaliseras till vägarna.

I reservationen görs vidare gällande att vägverkets otillräckliga medelstilldelning skulle innebära att vägverkets personal var undersysselsatt och att den maskinella utrustningen inte utnyttjades rationellt. Såväl herr Dahlgren som herr Gustafson i Göteborg tog upp den frågan i sina inlägg. I folkpartiets motion nämns att 800 man av vägverkets personal skulle vara undersysselsatta. I agitationen – för att inte säga buskagitationen – från såväl folkpartiets som centerns sida har man sagt att personalen vid respektive vägförvaltningar inte kan sysselsättas och att det skulle gå till så att lagbasarna ger jobbarna var sin spade och ber dem försvinna ut på någon lämplig väg i närheten.

Vid vårt besök på vägverket tog jag upp den frågan och fick då – och här vill jag faktiskt att herr Gustafson i Göteborg och herr Dahlgren intygar att vad jag nu säger är riktigt – följande svar av generaldirektören: All personal inom vägverket är sysselsatt med meningsfullt arbete. Herr Gustafson i Göteborg sade nyss att så inte skulle vara fallet, men på en direkt fråga i förra veckan fick vi alltså klart besked att personalen är sysselsatt med meningsfullt arbete. Får man ytterligare medel kan man naturligtvis skaffa bättre verktyg och därigenom kanske få en ännu rationellare verksamhet, men det är viktigt att slå fast att det inte finns någon undersysselsättning på 800 man. Det är värdefullt om vi kan få bort det demagogiska sätt att argumentera som ibland förekommer. Inte minst för den berörda personalen måste det kännas i högsta grad kränkande. Personalen vid våra vägförvaltningar har full sysselsättning och utför enligt vägverkets nye generaldirektör ett förtjänstfullt och meningsfullt arbete.

Här frågades huruvida regeringen kunde göra något uttalande i denna fråga. Det är inte jag som skall svara för regeringen, men låt mig ändå säga att såvitt nu är bekant föreligger det inte några som helst planer på att göra inskränkningar i den personal som arbetar inom vägväsendet. Personalen kan känna sig fullständigt lugn. Något varsel har icke utfärdats, och det föreligger inga planer på att en friställning skall ske.

Låt mig, herr talman, än en gång slå fast vad jag inledde mitt anförande med: Visst skulle det vara välmotiverat med ytterligare medel till drift och förstärkt underhåll av våra statliga vägar, men med hänsyn till den kraftiga satsning som görs via AMS och med tanke på den förstärkning som föreslås för nästa budgetår har majoriteten i utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka de väckta motionerna. Jag vill understryka att majoriteten inte består enbart av socialdemokrater. Jag tror att det var herr Dahlgren som sade att det skulle vara någon form av kollegial handling gentemot regeringen att utskottet har avstyrkt motionerna. Men bakom majoriteten står samtliga socialdemokrater, samtliga moderater och den representant som vänsterpartiet kommunisterna har i trafikutskottet.

Speciellt när det gäller centerpartiet är det intressant att notera att exakt samma motion presenterades vid höstriksdagens början. Då begärde

Onsdagen den
23 februari 1972

*Medel till Drift av
statliga vägar*

man 50 miljoner kronor för att klara den s. k. undersysselsättningen, men då var det nödvändigt att riksdagen fattade beslut med en gång, för då gällde undersysselsättningen november och december månader 1971. Jag har velat säga detta därför att jag har väldigt svårt att finna att det är någon konsekvens i det här argumenterandet, särskilt från centerns sida. I oktober månad motionerar man och säger: Nu måste vi ha 50 miljoner kronor för att klara undersysselsättningen under november och december. Nu kommer man tillbaka – vägverket får ju pengar så att säga kalenderårsvis – och säger: Nu behöver vi pengar bl. a. för att klara undersysselsättningen. Men enligt vad samtliga ledamöter i trafikutskottet fick veta vid besöket på vägverket föreligger det inte någon sådan.

Majoriteten i utskottet har av de skäl som jag här redogjort för alltså inte ansett sig kunna tillstyrka de väckta motionerna. Den kraftiga underbalansering som kännetecknar innevarande års budget torde inte heller medge den ytterligare underbalansering som skulle bli en följd av bifall till folkpartiets och centerns motioner. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till trafikutskottets hemställan i betänkande nr 4, vilket innebär avslag på den till betänkandet fogade reservationen.

Herr DAHLGREN (c):

Herr talman! Jag vill beteckna det som positivt att herr Hugosson som talesman för utskottet har sagt att det är angeläget med de här pengarna, de skulle komma till god användning osv. Det är bra att vi kan vara eniga på den punkten.

Däremot är jag litet förvånad över att herr Hugosson blandar ihop medel till byggande och medel till drift av vägar. Det är en väsentlig skillnad. Det är riktigt att arbetsmarknadsstyrelsen har ställt 130 miljoner kronor till förfogande för mindre omlägnings- och förbättringsarbeten, men om man gör sig besvär med att se efter hur dessa inverkar på vägverkets driftsida skall man finna att den angelägenhetsordning som vägverket har gjort upp inte är sådan att den kan följas av arbetsmarknadsverket. De här pengarna skall i första hand användas för att sysselsätta arbetslösa i de delar av landet där de finns. Anslagstilldelningen till de olika länen blir då ojämn. Somliga län får inga pengar alls eller endast en obetydlig del i förhållande till sina behov, andra har fått en stor del i förhållande till sina behov och vid valet av objekt inom länen har man på en del håll även behövt rucka på prioriteringsordningen inom länet beroende på var i länet det största behovet av sysselsättning föreligger.

Det är, som herr Hugosson säger, så att man av de här 130 miljoner kronorna beräknar att ungefär 60 miljoner kronor motsvarar det tillskott som vägverket kommer att få under detta kalenderår. Man får alltså inte så förbehållslöst som här har gjorts göra sådana påståenden som att vägverket genom AMS-medel har fått de anslagsmedel man behöver. Gör man det så talar man inte sanning.

Vidare kommer herr Hugosson in på resursöverskottet i vägverket som jag har hävdad har uppkommit genom en bristande anslagstilldelning som i sin tur har resulterat i en produktivitetsminskning. Rationaliseringsvinsten på 2 procent har utbytts i negativ riktning. Jag vill säga att vad jag

har redovisat om resursöverskottet i fråga om personal och maskiner är direkt hämtat ur vägverkets petita. Jag hoppas att herr Hugosson inte i den här kammaren gör gällande att ansvariga tjänstemän i vägverket eller vägverkets styrelse som undertecknat anslagsframställningen lämnar felaktiga uppgifter. Är det detta som herr Hugosson avser, då är det en ytterligt allvarlig anklagelse. Jag vill gärna ha ett besked på den punkten, och jag rekommenderar herr Hugosson att läsa petitan s. 61, där det framgår att inköp av materiel och inhyrning av nödvändiga externa resurser inte kan göras i den omfattning som krävs för full sysselsättning. Detta medför, står det vidare, att personalen i första hand måste sysselsättas med arbeten med låga dagsverkskostnader, där materiel inte krävs, exempelvis röjningsarbeten. Man kan, herr Hugosson, ha delade uppfattningar om vad som menas med en meningsfull sysselsättning. Men jag är alldeles övertygad om att herr Hugosson kommer att få det förfärligt svårt, när han går ut och talar med den vägjobbare vars arbete förut bestod i att sköta en oljegrusanläggning, ett krossverk osv. och som nu på grund av minskade medel har omplacerats för att med en yxa eller en röjningssåg klara buskarna utmed vägen. Fråga den jobbaren om han upplever att det är meningsfullt jobb, när han ser hur stort slitaget och behovet är av omlägningsarbeten.

Jag skulle också, herr talman, vilja säga att den fråga jag ställde och som jag gärna ville ha ett svar på var om det har skett något uttalande att servicenivån ytterligare skulle minskas, därför att den frågan är mycket intressant i dag. Det innebär nämligen att om man skall kunna ta ytterligare medel till de här nödvändiga beläggningsarbetena måste medel tas ifrån servicesidan. Därvidlag har vägverket i sina petita sagt att det kan man inte göra med mindre än att ett uttalande ifrån statsmakterna görs härom. Jag har sagt att jag inte har hört något sådant uttalande, och jag frågar här i första hand utskottets talesman hur han ser på den problematiken.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Vid det besök som trafikutskottet gjorde på vägverket blev det fullständigt klarlagt att siffran på 800 man som vägverket i sina petita har betecknat som marginalresurser fortfarande gäller. Det förklarades på uttrycklig förfrågan. Dessa arbetare sysselsätts – om herr Hugosson hade lyssnat på mitt första anförande, så hade han uppfattat att jag sade det – men vägverket har sagt att de kan få en mer rationell sysselsättning, och de kan framför allt sysselsättas med de viktiga saker som vägbeläggningarna utgör. Detta är väsentligt.

Det är riktigt att generaldirektören, när vi diskuterade frågan, sade att dessa 800 man givetvis har sysselsättning, och det är som herr Dahlgren säger, att de har tagits från arbeten med beläggning av oljegrus till röjningsarbeten och sådant. Men vägverket skulle, om det hade resurser till sitt förfogande, kunna använda arbetarna för vägbeläggningar, utnyttja dem mer rationellt och få en produktivitetsvinst, vilket man inte har möjlighet till nu. Och herr Hugosson kommer nog också ihåg att det sades, att var och en som gör det här arbetet och – som herr Dahlgren sade – får se hur vägbeläggningarna försummas verkligen känner detta.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Medel till Drift av
statliga vägar*

Sedan meddelade herr Hugosson att här har getts 500 miljoner kronor av AMS-medel, och det förändrar hela situationen. Ja det är ju inte någon nyhet – det känner vi alla till. Det intressanta är: Vad anser vägverket, sedan verket har fått denna tilldelning av AMS-medel?

Herr Hugosson gjorde vissa utdrag av vad generaldirektören har sagt, och jag är tacksam för att han gjorde det. Men jag skall komplettera materialet litet för att ge hela bilden av vad som sades.

Herr Hugosson var ett tag inne på vad som ges för nästa budgetår. Vi diskuterar ju egentligen inte detta nu, men eftersom herr Hugosson tog upp det skall jag gärna beröra det – det är ändå av intresse i denna debatt.

Vägverket säger att man fått 88 miljoner kronor i ökning av anslaget till driften. Det är riktigt – den siffran verifieras alltså. Så fortsätter man: "Detta innebär i runt tal halv kompensation för pris- och lönestegringar." Denna ökning med 88 miljoner innebär alltså de facto ungefär 80 miljoners sänkning av resurserna – man får bara halv kompensation för pris- och lönestegringar. Och i nästa mening heter det: "Med korrigeringen för AMS-insatserna" – här kommer de in – "saknas i runt tal 300 miljoner kronor för att fullgöra de arbeten som vägverket bedömt nödvändiga under 1973."

Vidare säger generaldirektören som en sammanfattning – och det är kanske ännu viktigare att helt och hållet återge de slutsatser som generaldirektör Olhede gjorde när det gäller AMS-medlen än att återge mera strödda citat – följande:

"Jag har önskat redogöra för AMS-insatserna då dessa betyder mycket för vägväsendet, men ändå är de inte så stora att man kommer till rätta med den sjunkande" – observera detta – "vägstandarden, och de löser inte vägverkets interna problem."

Så kommer olika punkter:

"Vi har inte tillräckliga anslag för att tillfredsställande underhålla våra vägar;

Vi har inte tillräckligt byggnadsanslag för att upprätthålla pågående arbetsvolym och kan än mindre fullfölja flerårs- och långtidsplaner;

Vi har inte tillräckliga anslag för att ge kommunerna driftbidrag i enlighet med gällande kungörelse, och byggnadsbidraget till kommunerna blir även restriktivt;

Vi har inte tillräckliga anslag till vare sig drift- eller byggnadsbidrag för enskilda vägar i den utsträckning som vore ekonomiskt berättigat;

Vi har inte tillräckliga anslag för att rationellt utnyttja vägverkets resurser."

Det var alltså slutsatserna.

Vad vi i dag diskuterar gäller bara en del, framför allt det förstärkta vägunderhållet som de 50 miljonerna skulle gå till. Om man har ont om pengar för vägdriften måste man i första hand se till att upprätthålla servicen. Det som blir lidande är det förstärkta vägunderhållet, vägbeläggningarna. Och att situationen där inte är bra framgår av ett exempel som nämndes för oss vid vårt besök. Man berättade då om ett fall som ägde rum på E 4 mellan Stockholm och Arlanda våren 1970: "På en förmiddag växte ett mindre genombrott i beläggningen till att omfatta ett hundratal

meter lång sträcka, som blev fullständigt sönderkörd. Att detta även innebär allvarliga trafiksäkerhetsrisker är uppenbart.”

Här är det fråga om pengar, som såvitt jag kan se är av särskilt stor betydelse. Varje verkschef har självfallet sina önskemål. Det håller jag med herr Hugosson om. Man kan aldrig ge generaldirektörer så mycket som de begär. En del generaldirektörer kan också visa, att om staten satsar pengar på ett visst projekt, så kan det bli ganska lönsamt ekonomiskt. Men jag anser att det som jag här talar om intar en särställning, eftersom det här är fråga om risk för kapitalförstöring, när man inte kan rationellt utnyttja de resurser som finns. Det är mot den bakgrunden som jag vädjar till kammarens ledamöter att vid voteringen stödja reservationen.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag skall börja med att något bemöta herr Dahlgren, som påstod att jag i mitt anförande blandade ihop anslagsmedel för byggande av vägar och medel för drift av vägar. Jag sade att över 500 miljoner kronor av AMS-medel har anslagits till vägväsendet, därav 145 miljoner till driften av vägar. Det var dessa 145 miljoner som jag hela tiden uppehöll mig vid. Vidare sade jag att de något mer än 500 miljoner kronor som går till vägväsendet, mot normalt 200 miljoner, är relativt jämnt fördelade över landet.

När det gäller de 145 miljoner kronor som via arbetsmarknadsstyrelsen går till underhåll av vägar kommer 60 miljoner att helt sammanfalla med vägverkets prioriteringar för 1972. Återstoden, 85 miljoner kronor, har vägverket icke prioriterat för 1972 men väl för framtida budgetår. Och det kommer att påverka vägverkets äskanden i framtiden, vilket också generaldirektören underströk vid vårt besök.

Sedan påstod herr Gustafson i Göteborg ånyo att jag här i debatten skulle ha handskats litet vårdslöst med siffermaterialet, och herr Dahlgren sade att det var ett ytterligt allvarligt angrepp på vägverkets ledande personal när jag gjorde gällande att de 800 man som det var fråga om hade ett meningsfyllt arbete. Jag ställde själv den frågan till generaldirektören: Är det riktigt att 800 man inom vägverket är undersysselsatta? Generaldirektören svarade nej på den frågan, herr Gustafson. Uppgift får här stå mot uppgift, men jag framställde själv frågan därför att denna siffra redan förra året var ute och valsade runt i debatten.

Visst är det – det försökte jag understryka i mitt första inlägg – angeläget att vi får ytterligare medel till vägväsendet. Men jag sade också att man måste göra avvägningar mellan vägväsendet och andra områden inom den offentliga sektorn. Om vi gick ut och intervjuade generaldirektörerna i de statliga verken tror jag att vi från samtliga skulle få det enstämmiga svaret att ingen var nöjd; alla skulle vilja ha mera pengar, och de pengar de fick skulle naturligtvis komma till meningsfull användning. Jag tvivlar icke ett ögonblick på detta. Men – detta känner kammarens ledamöter väl till – våra resurser är begränsade.

Man vill också veta vilken inställningen för framtiden är till vägväsendet och vad som kommer att satsas på vägväsendet. Statens inkomster för nästa budgetår beräknas öka med 7 procent, medan vägverket enligt den

statsverksproposition som föreligger får en anslagshöjning med 7,7 procent. Det är väl om något ett uttryck för regeringens prioritering på vägväsendets område. Och – det vill jag sluta med – generaldirektören sade att vägverket icke fått full kostnadstäckning, men vägväsendet har fått det, om man tar hänsyn till de medel som via AMS går till våra vägar. Som jag har sagt är det 500 miljoner i år mot normalt 200 miljoner.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! I reservationen hemställs att det på tilläggsstat anvisas 50 miljoner kronor till Drift av statliga vägar. Jag har begärt ordet för att få göra några konstateranden som kanske har större principiell betydelse när det gäller de olika anslagen i vägbudgeten än en diskussion om behovet, som alltid förefinns, av medel för denna verksamhet.

Låt oss först konstatera vad det är driftanslaget i vägbudgeten används till. Det är i huvudsak tre åtgärdstyper. För det första är det s. k. servicearbeten, dvs. snöröjning, beläggningsreparationer m. m., som är nödvändiga för trafikens framkomlighet och säkerhet. För det andra är det egentligt vägunderhåll, som innefattar dikning, ersättning av slitna beläggningar och andra åtgärder för att bibehålla standarden på vägnätet. För det tredje är det förbättringsåtgärder, som utgör dels förstärknings- och ombyggnadsarbeten, främst i fråga om de sekundära och tertiära vägarna, dels standardhöjande åtgärder inom samhällen, främst avseende beläggningar, broar och trafiksäkerhet.

När vägverket fördelar driftanslaget tillgodoses i första hand servicearbeten och i andra hand det egentliga vägunderhållet. Vad som därefter återstår går till förbättringsarbeten. En sådan prioritering är enligt vägverket helt naturlig att göra, speciellt av trafiksäkerhetsskäl.

För innevarande budgetår har riksdagen anvisat 826,8 miljoner kronor till drift av statliga vägar. Av statsverkspropositionen framgår att man beräknar att under kalenderåret 1972 ca 53,8 miljoner kronor kommer att återstå för förbättringsarbeten. Den här siffran har man kommit fram till vid en senare bedömning, som är betydligt säkrare än de mer pessimistiska antaganden vägverket gjorde förra sommaren vid utarbetandet av anslagsäskandena för nästa budgetår.

Som alla känner till pågår dessutom för närvarande beredskapsarbeten på vägar i detta land i en omfattning som avsevärt överstiger omfattningen under tidigare år – och det har också sagts av de tidigare talarna i den här debatten. Av de drygt 500 miljoner kronor som för innevarande budgetår anvisats till beredskapsarbeten på vägar avser närmare 150 miljoner kronor förbättringsarbeten på sekundära och tertiära vägar. Även om jag gärna håller med om att behoven av förbättringsarbeten är stora måste man ändå konstatera att vi aldrig någonsin tidigare gjort en sådan satsning på dessa förhållandevis trafiksvaga men ändå på olika sätt angelägna delar av vägnätet som den vi för närvarande gör.

Låt mig bara säga några ord om den diskussion som förs i dag om personaldispositionen i vägverket; herr Hugosson har nyss varit inne på den. Det talas här om en överkapacitet inom vägverket. Jag kan konstatera att några permitteringar eller andra inskränkningar av arbetsstyrkan – såvitt jag har lärt mig – fram till i dag inte är aktuella, vilket är

väsentligt och viktigt att slå fast; fram till i dag finns inga sådana planer. Det ligger emellertid i sakens natur att särskilt servicearbetenas intensitet vid vägverket i hög grad är väder- och årstidsberoende. När exempelvis snöfallen kommer måste stora insatser göras under en ganska kort period. Det krävs då att den tillgängliga arbetsstyrkan är dimensionerad så att dessa insatser kan göras både snabbt och effektivt. Det övertaliga antal man som nu nämnts -- vare sig man använt siffran 800 eller någon annan siffra -- är inte lika med antalet faktiska personer, utan det är en sammanräkning till årsdagsverken av ledig tid för ett stort antal anställda under de kortare perioder av året då man i och för sig skulle klara sig med mindre personal. Utan att gå in på detta i detalj vill jag framhålla att jag personligen anser det som självklart att man inte skall permittera folk för kortare perioder och sedan be dem komma tillbaka när vädret så kräver. Vägverket har inte fört och kommer säkert inte heller att föra en personalpolitik som är behäftad med en sådan ryckighet.

Jag vill också nämna att en del av vägverkets egna resurser tas i anspråk vid genomförandet av beredskapsarbetena. Det kan gälla arbetsledare som man ställer till förfogande, det kan gälla instruktörer vid AMS-arbeten och liknande, beroende på arbetsobjektens -- beredskapsarbetenas -- storlek och de anvisade arbetarnas egna erfarenheter, dvs. hur mycket hjälp de behöver för att vara så effektiva vägarbetare som möjligt, osv. Just det som jag nu senast har anfört gör att den överkapacitet i fråga om anställda som nämnts i vägverkets anslagsäskanden inte längre är aktuell med hänsyn till omfattningen av beredskapsarbetena under innevarande vinter.

Låt mig också tillägga att vägverket, när ställning skall tas till den långsiktiga vägplaneringen, kommer att få bättre möjligheter att på sikt -- med ett lämpligt samspel av egna och inhyrda resurser -- planera sin verksamhet på ett effektivt sätt, så att ett ännu bättre utbyte kan erhållas av de medel som vi beslutar ställa till vägverkets förfogande.

Herr talman! Det kan naturligtvis, som jag sade inledningsvis, under olika anslag anföras skäl för ytterligare medelsanvisning. Det är självklart. Jag upprepar vad herr Hugosson och även herr Gustafson i Göteborg har sagt, nämligen att man för olika ändamål visst kan önska mera pengar. Men det ingår ju också som ett viktigt led i budgetarbetet att prioritera alla framförda anspråk inom de samhällsekonomiska resursramar som står till riksdagens och vårt gemensamma förfogande. Den av regeringen förordade medelsanvisningen är ett uttryck för en sådan samlad resursavvägning. Med hänsyn till vad jag här har sagt finns det inte skäl att tillstyrka den i reservationen förordade anslagsökningen.

Herr DAHLGREN (c):

Herr talman! Låt mig först säga till statsrådet Norling att jag delar den uppfattning som han har gjort sig till tolk för, nämligen att personalin- dragningar inte skall ske. Jag menar att de skulle strida mot den fastlagda personalpolitik som bedrivs i vägverket.

Vad jag här har talat om är det resursöverskott som finns beträffande personal och maskiner. Jag har ifrågasatt om detta är riktigt, när bägge dessa viktiga komponenter finns och det som fattas är medel för att köpa

Onsdagen den
23 februari 1972

*Medel till Drift av
statliga vägar*

det material som man skall göra beläggningar av. Det är riktigt, som statsrådet säger, att detta resursöverskott uppstår vissa tider och att det då har varit vanligt att man har fört över personal till dessa områden för att där vidta åtgärder. I dag är situationen sådan att det inte finns några medel att köpa beläggingsmaterial för. Det är illa, herr statsråd. Jag tycker nog att statsrådets resonemang här i och för sig verifierade att det behövs ytterligare medel till denna drift, trots att han yrkade avslag på reservationen.

Herr talman! Om jag inte missuppfattade herr Hugosson – och jag tror inte att jag gjorde det – kom han tillbaka till dessa AMS-medel och menade att de var jämnt fördelade över landet. Då har herr Hugosson i Göteborg inte stora anspråk på jämn fördelning. Jag har här en fördelningsplan över beslutade beredskapsarbeten, som visar att B län får 70 miljoner kronor, O län 32 miljoner kronor, L län 6 miljoner kronor och I län 1 miljon kronor. Det är klart att man kan diskutera vad som är jämn fördelning, men jag menar nog att man inte skall stå i denna talarstol och säga att beredskapspengarna är jämnt fördelade över landet. Det vore en orimlighet. Arbetsmarknadspengar skall naturligtvis sättas in där arbetslöshet föreligger. Det var också detta jag gjorde gällande i mitt förra inlägg, nämligen att man då inte kan applicera dessa pengar direkt på vägverket och påstå att de normalt ingår i den angelägenhetsgradering som man där har.

Både statsrådet och herr Hugosson har varit inne på den framtida vägplaneringen och den framtida vägsatsningen. Jag förmodar att vi i denna kammare får ta en debatt om detta senare. Men jag har fortfarande inte fått något besked om hur det blir med den servicenivå som statsrådet utmärkt redogjorde för. Nu är det alldeles klart – och jag är glad för detta – att det inte skall ske några personalfriställningar i vägverket. Den andra fråga som då uppstår är om man skall överföra pengar till beläggingsarbetena från servicesidan. Jag har bett om ett uttalande om detta, men det har jag fortfarande inte fått.

Herr HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill hänvisa herr Dahlgren till årets statsverksproposition, bilagan över kommunikationsdepartementet, där man säger att de över 500 miljoner kronor som har anvisats till vägväsendet är relativt jämnt fördelade över landet. Men jag diskuterade inte de 145 miljonerna som gäller driften till vägar när jag talade om den relativa jämna fördelningen över landet. Därtill kommer – och där ger jag herr Dahlgren rätt – att insatserna naturligtvis framför allt skall sättas in där sysselsättningen sviktar. Jämfört med tidigare år har emellertid de delar av landet där trafikintensiteten är väsentligt större än i t. ex. inre delen av Norrland blivit föremål för ökad medelstilldelning. Jag tycker det är bra att vi i de län där vi har en stor befolkning och en stor trafikvolym får ökade anslag till bl. a. driften av vägarna, eftersom det är beroende på trafikintensiteten vilken förslitning man har på vägarna.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Först några ord till utskottsmajoritetens talesman! Han nämner siffran 800 man, "som har varit ute och valsat i diskussionen"; man får nästan den uppfattningen att den skulle ha varit fritt uppfunnen av några riksdagsledamöter. Därför kanske det är lämpligt att här slå fast att den finns på s. 60 i vägverkets petita, där den marginalresurs på 800 man anges som gällde vid den tiden, nämligen år 1971. Det har bekräftats att den siffran fortfarande gäller.

Till det som statsrådet sade vill jag påpeka att vägverket säger att man fortfarande inte kunnat åstadkomma den produktivitetsförbättring på 2 procent som var förutsedd. Anledning: man kan inte rationellt utnyttja resurserna.

Vad beträffar herr Hugossons fråga till generaldirektören om vad som förekommit vill jag säga att herr Hugosson har gjort samma misstag i det sammanhanget som han gjorde när det gällde mitt första anförande. Jag tror det skulle vara nyttigt med ett fortsatt samtal med herr Olhede — och då kan herr Hugosson gärna ta med sig snabbprotokollet för i dag.

Statsrådet sade, om jag uppfattade honom rätt, att vi aldrig har gjort så stora insatser på vägväsendets område som vi gör nu. Jag tror att man ofta gör sig skyldig till ett förbiseende när man diskuterar vägstodnaderna därför att man räknar i *löpande* priser. Man kan tycka att det låter bra om man får ett högre belopp till vägarna ett år än man hade förut. Vägplaneutredningen utgick från två alternativ — ett på 4 procent och ett på 5 procent. Då kan man kanske tycka, att om man under något år ökade kostnaderna med 4–5 procent, skulle alltså den målsättningen vara uppfylld. Men det är den inte, eftersom vägplaneutredningen räknar i *fasta* priser. Om vi som exempel tar driftanslaget för förra året, som ökade med 88 miljoner kronor — vilket låter bra — bör man dock komma ihåg att det innebär att *resurserna* för vägverket minskade, eftersom man skulle ha behövt ungefär 80 miljoner till för att komma på samma nivå och få kompensation för pris- och lönestegringarna.

När det gäller vägbeläggningarna — det är ju de som är mest aktuella, och det är där som det verkligen finns behov av åtgärder — har man inom vägverket gjort en undersökning mellan åren 1966 och 1971 om den vägbeläggningssyta som är undermålig. Därvid fann man att den ytan från 1966 till 1971 har ökat från 10 miljoner kvadratmeter till 18 miljoner kvadratmeter, alltså en ökning med ungefär 80 procent av den vägbeläggningssyta som är i behov av omedelbara åtgärder. Jag tror att sådana jämförelser betyder mycket mer än om man bara ser jämförelsen mellan anslagen i kronor.

Herr talman! Jag tycker att det i slutet av denna debatt framstår som ännu mer angeläget än det gjorde i början av debatten att vägverket får de här resurserna.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Med risk för att bli anklagad för att vara tjugit återkommer jag till de 800 man som nämnts. Det framgår av folkpartiets motioner att 800 man skulle vara undersysselsatta och att de icke skulle utföra något meningsfullt arbete. Jag har tidigare sagt att generaldirektö-

ren på direkt fråga förnekat att så skulle vara fallet. Jag ber vidare att få hänvisa till det svar som statsrådet Norling gav.

Herr Gustafson i Göteborg hänvisar till vägverkets petita. Sedan vägverket skrev sina petita har över 500 miljoner kronor anvisats via AMS. En väsentlig del av vägverkets personal utnyttjas för att leda de arbeten som utförs av den tidigare arbetslösa personalen. Sedan är det alldeles klart att här föreligger de temperaturvariationer som följer med årstiderna. Man kan inte belägga vägar då det är 10 grader kallt. Det går bara inte. Men detta torde inte vara signifikativt enbart för vägväsendet. Gå ut och fråga byggjobbarna om de kan gjuta, då det är 10 grader kallt! Då får man också som bekant inställa den typen av arbete.

Det är klart att man kan göra teoretiska kalkyler över vad det skulle innebära i antalet sysselsatta per månad eller år. Den debatten är rent hypotetisk. Vad jag liksom även statsrådet har velat slå fast är att det inte föreligger någon undersysselsättning. Alla inom vägverket anställda utför ett bra och meningsfyllt arbete. Det föreligger inga risker för att personal skall friställas. Jag tycker att det är väsentligt att detta blivit fastslaget även av herr Dahlgren, som ju är ledamot i vägverkets styrelse. Det torde vara ett lugnande besked för dem som jobbar inom vägverket.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! De anställda i vägverket har månadslön och avskedas inte. Jag tycker att det är egendomligt att herr Hugosson menar att vi skall behöva ha en särskild riksdagsdebatt för att klarlägga detta.

I motionen har sagts att vägverket inte rationellt kan utnyttja all arbetskraft. Vi har inte i någon motion yttrat oss om att det arbete som arbetskraften utför inte skulle vara meningsfyllt. Vad vi har sagt och vad som sägs från vägverkets sida är att dessa 800 årsarbetare skulle kunna utnyttjas mera effektivt, om de sysselsattes med arbete som innebär att man inte behöver ta allra lägsta tänkbara dagsverkskostnad. I ett läge då vägbeläggningarna på många håll är utslitna och då man har ont om medel är det trots allt viktigare att belägga vägen än att röja omkring den, även om det senare i och för sig är nyttigt och nödvändigt.

Det är detta som jag tycker är viktigt. Sedan tror jag inte att talesmannen för utskottets majoritet behöver undervisa vägverkets personal om att det i naturen förekommer temperaturändringar och sådant. Det har man säkert tagit hänsyn till då man gjort sina beräkningar.

Herr DAHLGREN (c):

Herr talman! Jag hade tänkt att den här debatten skulle vara slut för min del, men jag kunde inte underlåta att begära ordet när herr Hugosson nu kom igen och talade om 500 miljoner kronor till vägverket, som han uttrycker sig. Det är ju fullständigt fel. Det är pengar från AMS som fördelas dels på arbeten i arbetsmarknadsverkets egen regi och dels på arbeten i vägverkets regi. Jag står fast vid vad jag sagt när det gäller undersysselsättningen. Jag hänvisar till vägverkets petita och ber herr Hugosson läsa vad som står på s. 61. Jag tycker det är en mycket allvarlig beskylldning herr Hugosson gjort när han säger att vad som står där är felaktigt.

Till slut, herr talman, vill jag bara säga till herr Hugosson: Det här är ingen diskussion om väderleksförhållanden, utan det är en diskussion om bristande medel till inköp av material för att belägga vägar i den omfattning som slitaget förorsakar.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara till herr Gustafson i Göteborg säga att visst är det bättre att vi utför beläggning på vägarna än att vi gör röjningsarbeten vid sidan om vägarna, men är det 10 grader kallt så går det inte att utföra beläggningsarbeten och då kan det ju vara lämpligt att man röjer buskar.

Jag har inte påstått att det är något fel i vägverkets petita, men jag sade att *sedan* vägverket inlämnade sina petita har via AMS anvisats 500 miljoner kronor till *vägväsendet* ... jag sade icke vägverket. Det är alltså en stor skillnad.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Gustafson i Göteborg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafson i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Gustafson i Göteborg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafson i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	173
Nej	—	117
Avstår	—	2

§ 12 Slopande av ortsgupperingen av statsanställdas löner

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 1 i anledning av motion om slopande av ortsgupperingen av statsanställdas löner.

I detta betänkande hade behandlats motionen 1972:592 av herr Fälldin m. fl. (c), i vilken hemställts att riksdagen uttalade sig för att ortsgupperingen av de statsanställdas löner avvecklades i enlighet med vad i motionen anförts samt att därvid de särskilda förhållandena beträffande övre Norrland beaktades.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Slopande av orts-
grupperingen av
statsanställdas
löner*

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1972:592.

Reservation hade avgivits av herrar Stridsman (c) och Mattsson i Skee (c), som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1972:592 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

Herr MATTSSON i Skee (c):

Herr talman! Det är kanske förståeligt och förlåtligt om man under remissdebattens andra dag lyssnade litet slött och förstrött till de olika anförandena. Man lystrade till när någon talare använde en formulering som man tyckte var välfunnen. Själv lystrade jag till när en av kollegerna här i kammaren avslutade sitt anförande – som hade handlat om olika arbetsmarknadspolitiska och ekonomiska problem i vårt land – med en travestering av det bekanta uttalandet av romaren Cato, som jämt tjatade om att Kartago borde förstöras. Talaren slutade alltså med orden: "För övrigt anser jag att det här landet bör ha en samlingsregering."

Jag skulle kunna ha använt samma metod och inskränkt mitt inlägg i denna fråga till en enda mening: För övrigt anser jag att ortsgupperingen av de statsanställdas löner bör raseras. Det hade också varit befogat därför att det knappast i denna debatt kan föras fram några nya argument. Senast har detta ärende diskuterats vid höstriksdagen i fjol. Det är bara en sak som jag i detta sammanhang vill ta fram.

Jag vill tolka utskottets skrivning på det sättet att man från majoritetens sida är överens med reservanterna i sak, att man anser att det är felaktigt att ha en ortsguppering av lönerna. Det skulle vara bra om herr Fagerlund, som företräder utskottsmajoriteten och kommer upp i talarstolen efter mig, kunde vitsorda att min tolkning är riktig. Jag har kommit till det resultatet därför att utskottet anför att motiveringen till avslaget är av principiell natur. Vad vi alltså är oense om – ifall vi är ense i sak – är om riksdagen över huvud taget skall göra ett uttalande i en lönefråga, eftersom vi har en särskild lönelegation, som sköter de ärendena för riksdagens del, och avtalsverket som företräder staten som arbetsgivare. Vi anser att det inte kan vara fel att riksdagen, som ytterst är att betrakta som arbetsgivare och som har att anvisa medel till lönerna, också uttalar en uppfattning om hur den vill att ifrågavarande lönesystem skall vara utformat. Vi har fördenskull från centerhåll återkommit med motionskravet att ortsgupperingen skall upphöra.

Jag hoppas alltså att vi kan få en bekräftelse från herr Fagerlund på att vi verkligen är överens i sak. Jag skulle vilja uttrycka mig på det sättet att det, om inte majoriteten kan acceptera ett riksdagsbeslut av formella skäl, ändock med de kanaler som står till förfogande vore möjligt att låta avtalsverket vid de kommande förhandlingarna ta upp denna fråga för att få den nuvarande ordningen "bortopererad". Då skulle man kunna genomföra det som vi annars år efter år nödgas kräva här i riksdagen, nämligen att ortsgupperingen av de statsanställdas löner avskaffas.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen av herrar Stridsman och Mattsson i Skee.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Onsdagen den
23 februari 1972

*Slopande av orts-
grupperingen av
statsanställdas
löner*

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Herr Mattsson i Skee anspelade i sitt anförande på ett känt ord av Cato. Låt mig säga att den diskussion vi nu för påminner något om Särimer i den gamla asagan. Visserligen avfärdar vi inte denna motion mer än en gång om året, men jag har en känsla av att den kommer tillbaka nästa år och att den omedelbart efter riksdagsbehandlingen i dag kommer att stoppas in på centerpartiets kansli i facket för motioner som skall väckas vid 1973 års riksdag. Det är alltså fråga om en gammal bekant, och det är svårt att anlägga några synpunkter på den. Det skulle bara bli upprepningar, om jag uppehöll mig vid detta någon längre stund.

Med anledning av herr Mattssons direkta fråga om vi är överens om att dyrortsgrupperingen skall avskaffas kan jag helt kort hänvisa till vad jag sade i debatten den 24 november, där jag pekade på det fackliga arbete som jag har bedrivit och fortfarande bedriver. Den fackliga rörelsen har gått in för att nedbringa antalet dyrortsgrupper från förutvarande fem till för närvarande bara två.

Det är av principiella skäl som vi har gjort vårt ställningstagande i denna fråga. Jag anser inte att riksdagen skall ge direktiv i detta sammanhang. Jag vill bara säga att ortsgrupperingen är en förhandlingsfråga och att riksdagen i samband med att statstjänstemännen fick förhandlingsrätt inrättade sin lönelegation för att på riksdagens vägnar utöva inflytande på förhandlingar och godkänna träffade avtal. Med hänsyn till detta är det inte riktigt att riksdagen gör för arbetsgivaren bindande uttalanden för kommande avtalsförhandlingar.

Till sist vill jag säga ungefär detsamma som jag framhöll vid riksdagsdebatten den 24 november, nämligen att alla statstjänstemän i dyrortsgrupp 4 säkerligen skulle vara tacksamma om riksdagen vore redo att göra ett bindande uttalande om att till den lönepott som eventuellt kan stå till förfogande när man går in i förhandlingarna 1973 lägga en löneförhöjning på 4–5 procent för dessa tjänstemän. Jag tror emellertid inte att riksdagen är redo att göra ett sådant uttalande. Med kändedom om hur det går till när man vid förhandlingarna bedömer vilka krav som skall prioriteras anser jag att man inte skall göra detta.

Med hänvisning till vad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MATTSSON i Skee (c) kort genmäle:

Herr talman! Det kan kanske vara bra att ha en galt att slakta varje dag, som man gjorde med Särimer. Vi har emellertid inte något intresse av att år efter år väcka en motion i denna fråga, utan vad vi är angelägna om är att den som vi tycker felaktiga ortsgrupperingen av statstjänstemännens löner skall upphöra. Därmed skulle också våra motioner i denna fråga kunna upphöra. Jag tyckte att jag inte fick något klart besked av herr Fagerlund om den verkliga inställningen till den här frågan. Han går tillbaka till det formella förfarandet att man inte skall ge några anvisningar. Jag tror att vi alla här i kammaren har klart för oss vilken uppfattning regeringen såsom arbetsgivare har och vilken uppfattning avtalsverket har om hur lönefrågorna skall hanteras. Det rör sig där säkert

Onsdagen den
23 februari 1972

*Slopande av orts-
grupperingen av
statsanställdas
löner*

inte om någon sorts tankeöverföring, utan det är nog mera konkreta diskussioner om hur lönefrågorna skall skötas.

Det borde därför i och för sig inte finnas något hinder för riksdagen att göra detta uttalande. Frågan lär också ha varit föremål för behandling i löne delegationen och då icke av socialdemokraterna ha prioriterats såsom en särskilt angelägen ändring i lönesystemet. I så fall kanske inte den av mig förutsatta enigheten i sak förefinns, och då är det ju inte bara ett formellt avstyrkande som majoriteten gör utan ett reellt, eftersom man inte har samma uppfattning som vi beträffande själva sakfrågan.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Skillnaden mellan herr Mattsson i Skee och mig torde vara att jag inte anser att det är enbart arbetsgivaren som skall ha inflytande över vilka krav som skall ställas i en avtalsförhandling. Jag anser att även de anställda inom de statliga verken och myndigheterna skall kunna lägga sina synpunkter på hur förhandlingarna skall skötas.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Låt mig helt kort få säga följande i denna fråga.

Vi har, som framgår av redogörelsen för löne delegationens verksamhet förra året, från folkpartiets ledamöters sida varit med på en reservation för ett uttalande om dyrortsgrupperingens avskaffande. Detta var inför förhandlingssituationen. Vi står fast vid den uppfattningen i sakfrågan.

Men lika klart är att vi inte anser, att riksdagen i ett ensidigt uttalande skulle bryta ut en av de här frågorna som det skall förhandlas om och där den ena parten inte kan göra sig hörd.

Vi anser att när den här frågan skall behandlas, skall också löntagarna sitta med vid bordet. Förhandlingsrätten måste enligt vår mening bestå i att löntagarna själva får vara med när frågan behandlas.

Det är därför, herr talman, som jag också vill yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Stridsman och Mattsson i Skee, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mattsson i Skee begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Stridsman och Mattsson i Skee.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mattsson i Skee begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 205
Nej — 78
Avstår — 4

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

§ 13 Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 8 i anledning av motioner om ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik och om en kontinuerligt arbetande låginkomstutredning.

I detta betänkande hade behandlats

1) motionen 1972:590 av herr Fälldin m. fl. (c), i vilken yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till handlingsprogram för jämlikhetspolitik enligt de grunder som angivits i motionen,

2) motionen 1972:1382 av herrar Olof Johansson i Stockholm (c) och Andersson i Nybro (c), i vilken yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tillsättande av en kontinuerligt arbetande låginkomstutredning med en parlamentarisk referensgrupp knuten till denna i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

- A. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:590,
- B. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1382.

Reservation hade avgivits av herrar Stridsman (c) och Mattsson i Skee (c), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:590 och i anledning av motionen 1972:1382 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till handlingsprogram för jämlikhetspolitik i enlighet med vad reservanterna anförde.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Hallgren (vpk).

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Utskottet har i sitt betänkande över centermotionen 590 sagt att en övergripande parlamentarisk utredning med uppgift att behandla jämlikhetsproblemen inte är någon framkomlig väg om man önskade nå resultat. Jag har svårt att förstå denna inställning. Centern anser de jämlikhetspolitiska strävandena så viktiga att vi funnit det naturligt att en parlamentarisk kommitté skulle få utarbeta förslag till ett övergripande handlingsprogram. Vi menar att det inte räcker att endast tala om jämlikhet, även om debatten som sådan har ett värde. De som ansluter sig till principen om alla människors lika värde borde självfallet följa upp denna principiella inställning och förorda ett program för

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

jämlikhetspolitiken. Vilka åtgärder man än vidtar i det politiska livet måste det övervägas vilka konsekvenser på kort och lång sikt som olika lösningar har från jämlikhetssynpunkt.

Av grundläggande betydelse för jämlikhetspolitiken är den regionala fördelningen av samhällets tillgångar. Den situation vi har i dag har präglats av stark koncentration, vilket omöjliggör för många människor att tillgodogöra sig olika värden. Detta gäller människorna i såväl tätorterna som glesbygden. Jämlikhetspolitiken behöver i dessa avseenden inte innebära att alla regioner skall vara precis lika, utan den bör ha en sådan inriktning att alla människor ges möjlighet att välja fritt mellan olika bostadsorter och därmed också välja kulturella eller andra värden.

Inkomstutjämningen ser vi från centern som mycket viktig när det gäller att förverkliga den jämlikhetspolitiska målsättningen. De ekonomiska förhållandena är avgörande för människornas möjligheter att tillgodogöra sig olika värden i samhället. Det är just mot denna bakgrund som vi anser att skattepolitiken måste vara ett huvudmedel för jämlikhetssträvandena. Det gäller att samordna de politiska insatserna på ett sådant sätt att jämlikhetsmålsättningen främjas. De medel man har till förfogande är förutom skattepolitiken också utbildnings- och socialpolitiken, vilka är av stor betydelse. Vi ser det också som en jämlikhet att de regionalpolitiska, näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska insatserna motiveras utifrån jämlikhetsmålet.

Det är just med utgångspunkt i bl. a. dessa ämnesområden som man med ett övergripande handlingsprogram för jämlikhetspolitiken kan ta ställning när det gäller fördelningen av ekonomiska och kulturella resurser, makt och inflytande i samhälle och näringsliv samt hur samhället skall värdera och behandla alla lika.

Jag ställer mig också frågan: Varför skulle det inte ankomma på samhället att ta ställning i frågor som har betydelse för de enskilda människorna? Samhället har ju tagit ställning, har program för regionalpolitik, arbetsmarknadspolitik, jordbrukspolitik och bostadspolitik. Handlingsprogrammen utesluter inte debatt i kammaren; meningsskiljaktigheter finns inom ramen för programmen.

Vad som kanske är litet förvånande i detta sammanhang är att utskottets majoritet inte kan tänka sig ett programarbete av detta slag och att det kan överlåtas på en parlamentarisk kommitté. Vi har liknande erfarenheter när det gäller behovet av ett program för näringspolitiken. När centern här i riksdagen för fram tanken på att samhället bör skaffa sig ett program för jämlikhetspolitiken eller för näringspolitiken får vi till svar att varje parti och inte samhället bör utforma det.

Men frågan är om man inte nu från socialdemokratiskt håll är på väg mot en ändring på den här punkten. I helgen fick vi från Nordiska rådet i Helsingfors höra att statsminister Palme föreslagit program för att trygga den fulla sysselsättningen och öka inkomststandarden i Norden. Statsministern vill att Norden skall utforma ett gemensamt handlingsprogram för närings-, regional- och miljöpolitik. Enligt formuleringen i radions TT-meddelande – det kan jag personligen intyga, eftersom jag lyssnade på det – skulle statsministerns förslag ha gällt ett jämlikhetspolitiskt program. Oavsett detta är tydligen en sinesförändring på väg när det

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

gäller värdet av just sådana övergripande handlingsprogram som vi har föreslagit. Jag tycker att det är tillfredsställande att den främste representanten för socialdemokratin här i landet, statsminister Olof Palme, är inne på samma mening som vi har framfört i reservationen och i den motion som har väckts från centerhåll. Man kan bara fråga sig: Varför skulle det inte vara lämpligt med ett handlingsprogram för samhällets jämlikhetspolitik i vårt land när det samtidigt anses som önskvärt för hela Norden med ett övergripande program som omfattar jämlikhetspolitiska strävanden?

Som jag sade tidigare innebär samhällets handlingsprogram självfallet inte att partierna upphör att diskutera frågorna. De politiska partierna får emellertid inte låta sig nöja med att diskutera sig fram till en programskrift. De har en skyldighet att överföra programmen till de politiskt beslutande organen. Det är där riktlinjerna för samhällets utveckling skall fastställas. Genom en sådan konkretare debatt kan de jämlikhetspolitiska problemställningarna lyftas fram och samhällsutvecklingen präglas av jämlikhetsmålsättningar.

Jag vill i det här sammanhanget slutligen säga att en sådan parlamentarisk kommitté för samhällets jämlikhetspolitik som vi har föreslagit i reservationen, vilken bygger på centerns partimotion, givetvis bör hålla kontakt med pågående detaljutredningar. Ett jämlikhetspolitiskt handlingsprogram som antagits av samhället kommer att tjäna som värdefull utgångspunkt för fortsatta utrednings- och beredningsarbeten på olika politiska områden.

Herr Olof Johansson i Stockholm kommer i ett senare anförande att ta upp den motion som han har väckt, nr 1382, och jag skall därför inte gå in på den.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid inrikesutskottets betänkande nr 8.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag har i ett särskilt yttrande gett till känna att jag inte delar utskottets mening att låginkomstutredningen slutfört sitt arbete. Det sägs att utredningsarbetet i låginkomstfrågor skall föras vidare sedan låginkomstutredningens arbete avslutats. En sakkunnig har tillsatts för att bl. a. undersöka hur fördelningsstudier av det slag som låginkomstutredningen utfört skall läggas upp i framtiden. Det har således konstaterats att låginkomstutredningen slutfört sitt arbete. Den sakkunnige skall fortsätta låginkomstutredningens arbete enligt de direktiv som har getts. Då måste man ju ställa frågan: Var det något fel på det utredningsarbete som delredovisades från låginkomstutredningen? Om det inte var något fel på utredningsarbetet, varför fick då inte låginkomstutredningen fortsätta och slutföra sitt arbete?

De direktiv som har getts till den sakkunnige är ganska intressanta, och jag skall faktiskt citera vad direktiven innehåller. De lyder som följer:

”För att klargöra vilken statistik och annan information som krävs för att fortlöpande belysa fördelningen och utvecklingen av centrala välfärds-komponenter bör den sakkunnige inventera forskningsresultat samt tillgänglig statistik och annan löpande information på detta område. Den

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

sakkunnige bör utarbeta förslag i fråga om sådana kompletteringar eller förbättringar av informationen i dessa avseenden som är påkallade för att välfärdsutvecklingen kontinuerligt skall kunna följas och ange vilken forskning eller vilka speciella undersökningar som bör komma till stånd med syfte att frambringa material som är ägnat att fortlöpande belysa utvecklingen av välfärden och dess fördelning.

Vid fullgörandet av uppdraget skall den sakkunnige samråda med bl. a. statistiska centralbyrån och institutet för arbetsmarknadsfrågor respektive det av riksdagen beslutade institutet för social forskning. Uppgifter om statistik och forskning rörande välfärdsmåttningar i andra länder bör inhämtas i syfte att utländska erfarenheter skall tillvaratas.”

Det är således de direktiv som den sakkunnige har fått att arbeta efter. Det talas mycket om utforskning och fördelningen av välfärden i vårt samhälle, och det är väl helt klart att även låginkomstutredningen hade det som uppgift och utgångsläge. Jag föreställer mig att direktiven var ungefär liknande.

Av de delbetänkanden som låginkomstutredningen avgivit framgår klart att välfärdens fördelning skett på ett sätt som många säkerligen inte kunnat tro. Bara ett litet axplock ur den utredningen: I ett delbetänkande konstaterade utredningen att nära en halv miljon arbetare i detta land, som kallas för välfärdssamhälle, hade extremt låga inkomster, och med ”extremt låga inkomster” menade utredningen att det var inkomster under sju kronor i timmen. De siffrorna gällde således inkomstläget 1968.

Det finns många andra intressanta delresultat i de delbetänkanden som avlämnades. Jag skall inte närmare gå in på dem här. Men jag tror inte att det var fel på vare sig direktiven eller utredningsarbetet. Det var väl snarare de resultat som lades fram som var så avskräckande att man omedelbart stoppade den här utredningen. Den nakna sanningen att stora delar av löntagarna inte ens kunde livnära sig på den inkomst de fick genom sitt arbete trots att de arbetade hela året som heltidsanställda är givetvis en obehaglig läsning för de ansvariga. Den är väl obehaglig också för dem som har den ekonomiska makten i samhället — privatkapitalet — som försöker att överskyla klassklyftorna och tala om att vi är allt närmare det klasslösa samhället, att arbetarna får större och större insyn och att man har genomfört företagsdemokrati både här och där. Men det faktum att nära en halv miljon människor befann sig i denna situation och att samhällets resurser ingalunda har fördelats rättvist kunde utredningen konstatera.

Detta har väl också varit en fingervisning till den fackliga rörelsen, som högljutt har talat om jämlikhet och en rättvisare fördelning av samhällets resurser. Den av LO förda s. k. solidariska lönepolitiken kom i en mycket dålig dager. Den har ju pågått mycket länge, och delbetänkandet gav vid handen att någon mera solidarisk fördelning av samhällets resurser till förmån för de lågavlönade hade man inte åstadkommit, trots att man hållit på i decennier på den vägen.

I de nya direktiven sägs det att man skall utarbeta förslag till andra former för analyser av fördelningen av välfärden. Man måste alltså konstatera att den som gett de nya direktiven inte har varit nöjd med de former som låginkomstutredningen har använt sig av. Det vore värdefullt

att få ett förtydligande på den punkten. Är de nya direktiven avsedda att i första hand inrikta den sakkunniges arbete på hur välståndet fördelar sig och i andra hand på hur nöden och fattigdomen har gripit allt starkare tag om större grupper i samhället?

Många i den här församlingen vill väl inte skriva under på att nöd och fattigdom förekommer i vårt s. k. välfärdssamhälle. Jag vill dock med fullt allvar hävda att det förekommer både nöd och fattigdom. Det har visat sig att de sämst ställda inte är några små grupper längre – det är stora grupper av löntagare som inte får sina inkomster att täcka de nödvändigaste utgifterna för sitt uppehälle, trots att de arbetar heltid och året runt. När hyresvärdarna tillgriper vräkningar för att hyran inte kan betalas, när allt större del av inkomsten, speciellt hos barnfamiljerna, går till hushållens matkonto, när inkomsten av arbete på heltid inte räcker utan socialbidrag måste tillgripas – då kan man tala om både fattigdom och nöd. Det finns många grupper i samhället som upplever sin situation just på det sättet.

Det behövs en helt annan politik än den nuvarande för att skapa rättvisare och drägligare förhållanden för dem som har det sämst ställt.

Vi är inom vårt parti medvetna om – det har vi deklarerat i både motioner och interpellation och inte minst från denna talarstol – att jämlikhet, hur mycket man än talar om den, kan inte uppnås under nuvarande samhällssystem. Det måste ett annat, rättvisare system till för att klara detta – ett socialistiskt system där man har hand om hela samhällsapparaten, om samhällets alla resurser. Då kan man få en rättvisare fördelning. Men det hindrar ju inte att riksdagen beslutar om åtgärder som väsentligt skulle förbättra barnfamiljernas och de lågavlönades situation. Förslag till sådana åtgärder har inte saknats. Vänsterpartiet kommunisternas krav skulle, därest det godkändes av riksdagen, förbättra de lågavlönades ekonomiska situation väsentligt. Jag vill bara här helt flyktigt nämna några av kraven. Vi kommer att få diskutera dem mera ingående senare.

Vi har föreslagit en statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet, förstatligande av byggnadsmaterialindustrin och en rad andra åtgärder som skulle göra det möjligt att bygga billigare och bättre bostäder. Vi har också föreslagit åtgärder som skulle göra det möjligt att sänka hyrorna i nu befintliga hyreshus, exempelvis genom ett kommunalt övertagande.

Ett annat förslag som vpk ställt och som skulle få omedelbar positiv verkan på den ekonomiska situationen för dem som verkligen är i behov av det är förslaget om slopande av moms på livsmedel.

Ytterligare en åtgärd som vi ansett vara nödvändig är att återinföra prisstoppet för att hindra prisstegringarna. Man kommer inte ifrån att det prisstopp som vi tidigare hade, även om det inte var effektivt, ändå var en större broms på prisstegringarna än den nuvarande priskontrollnämnden kan vara, när vi inte har prisstopp.

Många andra kommunistiska initiativ skulle här kunna räknas upp; de siktar alla till ökad jämlikhet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet, och detta gäller över huvud taget på alla samhällseliga områden där vi har motionerat.

Vi skulle kunna göra på samma sätt som centerpartiet har gjort i sin

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

motion och i reservationen. Där har centern räknat upp ett 27-punktsprogram för jämlikhet, vilket spänner över nära nog samhällets alla områden. Det är bara försvaret som inte nämns där. Det är kanske ett känsligt område. Om centern menar allvar med sina 27 punkter – vilket jag tror att man gör – och verkligen vill ha sitt program genomfört förväntar vi oss också att partiet kommer att stödja en rad kommunistiska motioner och de krav som vi ställt. Många av de förslag vi lagt fram sammanfaller nämligen med centerns yrkanden. Det är bara den skillnaden att vi också har anvisat varifrån pengarna skall tas. Vi har föreslagit att försvaret skall prutas ner med 2 miljarder. Vi har också föreslagit väsentliga skattesköpningar på stora förmögenheter och även anvisat andra inkomstkällor till förmån för dem som har det sämst ställt i samhället. Jag hoppas att centern kommer att stödja de förslagen, ty det är ju meningslöst att ställa förslag om man inte har täckning för dem.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Jag skall här inte initiera till någon stor jämlikhetsdebatt. Vi får säkert andra tillfällen att diskutera de frågorna. I stället skall jag säga några ord, dels om låginkomstutredningen och dess arbete, dels om centerpartiets krav på en parlamentarisk utredning om jämlikhetspolitiken.

Låginkomstutredningen tillsattes som bekant i december 1965 och avslutade sitt arbete under 1971. Under de sex år som utredningen arbetade gjorde den ett utomordentligt omfattande kartläggningsarbete. Man presenterade inte mindre än, vill jag minnas, 15 olika betänkanden och rapporter, och nu frågar herr Hallgren: Var det något fel på det arbetet? Nej, givetvis inte. Det var ett utomordentligt fint kartläggningsarbete. Men vad det nu gäller är att försöka ta ett praktiskt grepp om det här materialet och få fram konkreta förslag. Säg gärna att det gäller att ta ned frågorna från det teoretiska till det praktiska planet. Den uppgiften har man överlåtit till en arbetsgrupp på departementsnivå. Utredningsarbetet har så att säga tagits ned på jorden, och man skall försöka utforma de praktiska förslagen.

Arbetsgruppen håller på att sammanställa och utvärdera materialet och kommer så småningom att presentera sina förslag. Sekreterare Per Holmberg är knuten till denna grupp med uppgift att undersöka hur studiet av fördelningsfrågorna skall läggas upp i framtiden. Det pågår alltså på olika sätt och på olika håll ett omfattande arbete när det gäller just dessa mycket stora frågor. Det är mot den bakgrunden som utskottsmajoriteten anser att det för närvarande inte finns anledning att tillsätta en ny låginkomstutredning av den typ som föreslås i motionen. Jag vill understryka att vi säger "för närvarande"; vi binder oss givetvis inte för all framtid på den här punkten.

När det sedan gäller centerpartikravet om en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utarbeta ett handlingsprogram för jämlikhetsfrågorna vill jag påminna om att fjolårets riksdag med betryggande majoritet avsåg en liknande motion från centerpartiet. Man kan konstatera att centerpartiet även i år står ensamt bakom det kravet i utskottet. Utskottsmajoriteten anser helt enkelt att det är en uppgift för varje parti

att utifrån sin grundsyn utarbeta egna handlingsprogram där man lägger in de egna värderingarna i dessa viktiga frågor. Så har vi gjort inom socialdemokratien, där vi tillsammans med LO i en gemensam arbetsgrupp kommit ett bra stycke på väg. Vi är inom vårt parti medvetna om att om vi skall kunna skapa större jämlikhet i det dagliga livet, så krävs det vissa saker. Bland annat får vi inte väja för direkta ingrepp i inkomst- och förmögenhetsbildningen. Vi måste säkert också göra mycket kraftiga ingrepp i maktbalansen mellan arbetsgivare och löntagare på arbetsplatsen, och vi måste på samma sätt gå in lagstiftningsvägen och skapa ett ökat medinflytande och bestämmanderätt för samhället när det gäller bl. a. miljöfrågorna, planfrågorna och prisfrågorna. Då kan man ställa sig frågan: Hur långt har vi de borgerliga partierna med i det arbetet, alltså när det verkligen gäller att göra hårda ingrepp i marknadshushållningen för att skapa en ökad jämlikhet på olika avsnitt? Jag tror inte att vi kan räkna med något starkare stöd från den borgerliga fronten i det arbetet.

De här frågorna vill vi ta fram i en fri och öppen debatt, inte gömma dem i en parlamentarisk utredning. Vi har redan den debatten, jag höll på att säga över hövan, i det socialdemokratiska partiet. Den är hård, den är frän, men den påverkar utan tvivel mycket starkt den jämlikhetsprofil som vi lägger på olika samhällsfrågor, och den påverkar givetvis också arbetet inom den jämlikhetsgrupp som LO och partiet satt i gång. Jag skulle faktiskt vilja rekommendera centern att göra på samma sätt. Det finns ju ändå ett mycket omfattande grundmaterial i dessa frågor, och det är väl för de politiska partierna bara att sätta i gång. Även om man inom centern nu har kommit litet grand på efterkälken i de här frågorna, kan man väl försöka inhämta det försprång som de andra partierna har.

I den här motionen räknar man upp 27 punkter, där man anser att den föreslagna parlamentariska beredningen skall gå in och påverka utvecklingen i jämlikhetsriktning, och jag skulle utan vidare kunna räkna upp 27 punkter till. Herr Hallgren räknade upp en rad väsentliga frågor som också har sitt intresse i det här sammanhanget. Jag drar alltså den slutsatsen att en utredning av det här slaget skulle spänna över alla departement, över alla utredningar, över praktiskt taget hela samhällslivet. Man frågar sig då: När skulle den utredningen bli färdig? Hur skulle den arbeta? Vore det praktiskt möjligt att komma fram till något resultat när det gäller så här omfattande frågor?

På dessa frågor svarar reservanterna: Vi har sådana här övergripande utredningar när det gäller regionalpolitiken, jordbrukspolitiken, bostadspolitiken osv. Men det är ändå en väsentlig skillnad, därför att de utredningarna arbetar inom relativt sammanhållna områden. De har att röra sig inom vissa begränsade ramar, men jag kan inte nämna en politisk fråga som inte är av intresse ur jämlikhetssynpunkt.

Jag tror inte heller att man skall dra alltför stora växlar på statsministerns uttalande vid Nordiska rådet; jag har inte läst det eller hört det, men det kanske ändå gäller regionalpolitiken eller något annat relativt begränsat område.

Man kan vidare fråga sig hur den föreslagna kommittén skulle arbeta rent praktiskt. Den skulle tydligen bestå av en grupp av vad jag vill kalla supermänniskor, som skulle bevaka olika arbetande kommittéer och

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

utredningar och ha till uppgift att så att säga lägga den här jämlikhetsprofilen – som utredningen själv knappast skulle kunna komma överens om -- på andras arbete i olika sammanhang.

När vi har behandlat den här motionen inom utskottet har vi även i år sagt att detta måste vara en uppgift för varje enskilt parti – att med det material som finns utarbeta sina egna jämlikhetsprogram, presentera dem för allmänheten och försöka skapa gehör för dem i de beslutsfattande institutionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först säga några ord till herr Hallgren som höll sitt anförande med anledning av det särskilda yttrande som han fogat till betänkandet. Han frågar om vi i centern har täckning för vårt förslag, och det kan jag garantera herr Hallgren att vi har. Vi kräver en parlamentarisk utredning, och jag kan garantera att de pengarna finns, så därvidlag är det ingen risk. Jag vill bara lämna upplysningen att den garantin finns.

Herr Nilsson i Östersund tog upp vårt krav på en parlamentarisk jämlikhetsutredning. Han nämnde att riksdagen i fjol avlog detta förslag med betryggande majoritet – och det är alldeles riktigt. Men vårt förslag är inte sämre för att vi återkommer i år. Det som är intressant i år är att vi fått fler än i fjol med på vår linje, och jag hade väntat mig att herr Nilsson i Östersund något mer skulle kommentera statsministerns utspel i Nordiska rådet.

Jag är fullt medveten om att varje parti skall utarbeta egna program. Det gör även vi. Det är inte på det området vi skall föra någon debatt här i kammaren. Vad som nu behövs är – precis som statsminister Palme har sagt i Helsingfors – en övergripande utredning och förslag om ett handlingsprogram. Precis på samma sätt menar vi från centern att man skall ta upp de problem som existerar i detta land. Det finns säkert flera områden än de 27 som jag har räknat upp. Vi har tagit de mest väsentliga.

Men om nu vi, herr Nilsson i Östersund, som har tagit upp detta skulle vara på efterkälken, hur mycket måste inte då statsministern vara på efterkälken, som har väckt detta förslag i Nordiska rådet. Herr Nilsson i Östersund påstår att det då måste gälla ett litet begränsat område. Statsministern menar att man skall ta upp hela näringspolitiken, ett förslag som vi tidigare har framlagt vid två riksdagar å rad men som har avslagits. Det går tydligen bra att i Nordiska rådet ta upp den frågan. Vi skall också ta upp hela miljöpolitiken i hela dess vidd, och vi skall ta upp hela regionalpolitiken. Jag vill inte, herr Nilsson i Östersund, hålla med om att det är ett begränsat område. Jag tycker att det omfattar de mest väsentliga delarna av det som berör samhället och den enskilda människan. Det är fråga om en jämlikhetspolitisk bedömning. Statsministern har tydligen kommit fram till samma andemening som vi har givit uttryck för i riksdagen.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte kommentera vad statsministern har sagt i Nordiska rådet, eftersom jag inte känner till det. Men skulle det vara på

det sätt som här refereras, att man skall göra något slags översyn när det gäller exempelvis näringspolitiken eller regionalpolitiken i Norden, förstår jag mycket väl att det kan vara praktiskt möjligt. Då håller man sig i alla fall inom en ganska begränsad ram, och man håller sig till frågor som hör samman på ett nära och intimt sätt.

Herr Stridsman och övriga centerpartister vill att en utredning för jämlikhetspolitiken skall tillsättas. Det gäller då frågor som berör praktiskt taget varje beslut som fattas, inte bara i Sveriges riksdag utan över huvud taget i alla instanser. Detta är skillnaden. Jag tror att alla som är besjälade av att dessa frågor förs framåt inte går denna väg, utan de sätter sig ned inom respektive partier och utarbetar sina speciella jämlikhetsprogram, präglade av den grundsyn man har inom partierna. Sedan tar man ut programmen till diskussion bland medlemmar och allmänhet.

Dessa frågor har diskuterats praktiskt taget ända sedan det socialdemokratiska partiet bildades. Det skulle vara intressant att göra en historik och ta konkreta exempel för att påvisa detta. Det skall jag dock inte göra i denna debatt. Men om herr Stridsman tar del av vårt partiprogram och de praktiska beslut som har fattats på initiativ av den socialdemokratiska regeringen, skall han ändå finna att samtliga dessa beslut har präglats av jämlikhet och en strävan att göra det bättre för de människor som har det sämst ställt i samhället. Detta är också ett sätt att driva jämlikhetspolitik.

Herr HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill uttrycka min glädje över att höra att socialdemokratin nu verkligen vill ta krafttag för att exempelvis beskära stora förmögenheter och stora inkomster över huvud taget. Det var en intressant deklARATION som vi fick höra av herr Nilsson i Östersund, och den är jag tacksam för.

Det är möjligt att man då kan vänta sig att socialdemokraterna kommer att stödja de kommunistiska förslagen om skärpt förmögenhetsbeskattning och även andra ekonomiska förslag som vi har framställt och som kommer att behandlas vid senare tillfälle här i kammaren, förslag som just handlar om att beskära inkomster och förmögenheter för de rika i samhället till förmån för dem som har det sämre ställt.

Till herr Stridsman vill jag säga att det är ganska enkelt att bara ställa sig upp här och säga att centern har täckning för denna utredning, utan att ange vad denna täckning innebär. Det är klart att detta är ganska lätt. Jag däremot deklarerade var vi skulle ta pengarna enligt våra förslag. Om vi nu skall röra oss inom ramen för detta kapitalistiska samhälle – vilket vi måste göra ända tills det är avskaffat – begär jag att också herr Stridsman deklarerar varifrån han skall ta sina pengar.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först säga till herr Hallgren att det skulle vara någonting nytt i den här kammaren, om man skulle ta ställning till medelsanvisningen innan man tillsatte en utredning. Först gör man ju en parlamentarisk utredning – eller någon annan utredning – som kommer

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

med förslag, och därefter tar riksdagen ställning till eventuell medelsanvisning.

Herr Nilsson i Östersund säger att näringspolitiken kanske kan vara ett lämpligt område att ta upp i ett handlingsprogram, eftersom det är ett begränsat område. Jag tackar för denna invit. Låt mig då hoppas att herr Nilsson i Östersund i vår, när vi behandlar centerpartimotionen 1315 om handlingslinjer för en aktiv näringspolitik, också kommer att aktivt stödja den motionen.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara svara att det naturligtvis beror på om det finns någonting vettigt i den motionen. Ta inte ut någonting i förskott, herr Stridsman!

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Det vore intressant att föra den här debatten vidare. Jag skall dock inte så mycket kommentera frågan om handlingsprogram, men jag tror att de flesta här är överens om att vi saknar ett sådant för jämlikhetspolitiken i dag.

Varför skall man då ha ett handlingsprogram? Jo, naturligtvis därför att samhället i reformverksamheten – på grundval av vad majoriteten kommer fram till – skall ha ett konsekvent handlande och därför att man måste prioritera inom de ramar som finns, bl. a. resursramarna. Det är från den synpunkten som jag tror att det är nödvändigt att ha ett handlingsprogram; det skulle kunna ge mera av handlingskraft än vad vi har i dag på detta område.

För en framgångsrik reformpolitik är vi dessutom beroende av att – så bra som möjligt – känna till den sociala verklighet som vi vill förändra och de krafter som formar denna sociala verklighet utöver vad vi gör genom politiska beslut.

Enligt min mening finns det all anledning att framhålla – som det har gjorts här tidigare – att den upplösta låginkomstutredningen lyckades ganska väl med att ge oss en bättre bild av den s. k. svenska välfärden sådan den upplevs av många låginkomstgrupper. Under kort tid har utredningen presenterat en lång rad betänkanden och delrapporter av stor betydelse för den jämlikhetspolitiska debatten, som genom klarläggande av fakta från låginkomstutredningens sida har fått ett hälsosamt inslag av konkretion och realiteter med anknytning till den enskilda människans vardag. Därmed har vi fått ett värdefullt material för en seriös debatt om sociala och ekonomiska klyftor i dagens Sverige. Jag tror nämligen att det finns en betydande risk, om vi inte för debatten kring de realiteter som låginkomstutredningen fört fram, att vi får bakslag för jämlikhetspolitiken. Det blir svårigheter i jämlikhetsdebatten, om vi för den i teoretiska målsättningsstermer med mer eller mindre svag anknytning till verkligheten såsom vanliga människor upplever denna.

Jag vill bara citera vad Per Holmberg säger i tidskriften Tiden nr 1:1972 under rubriken "I stället för slutrapport" – den som uteblev på grund av att låginkomstutredningen upplöstes. Han säger: "Och man måste ständigt eftersträva att de politiskt ansvariga får direkt ofiltrerad

Onsdagen den
23 februari 1972

Ett handlingsprogram för jämlikhetspolitik, m. m.

information om levnadsförhållandena från de hittills så tysta resurssvaga folkgrupperna.”

Mot bakgrund av den informationen kan vi naturligtvis sedan genom debatt i partierna, genom debatt här och genom debatt i hela samhället skapa någon sorts handlingsprogram, som är förankrat hos en majoritet av svenska folket.

Jag vill citera en enda mening ur motionen 1382 som Gösta Andersson och jag har väckt. ”Utredningen har på det eftertryckligaste dementerat allt tal om att det endast återstår mindre detaljusteringar för att det svenska välfärdssamhället skall vara färdigt.”

Jag tror att det har varit en av de allra viktigaste konsekvenserna av låginkomstutredningens arbete att vi fått material som effektivt tar död på den här myten. Jag tolkar det som ett medhåll när man i samma tidskrift, *Tiden nr 1* år 1972, i ledaren under rubriken ”Reformism utan reformer?” efter en uppräknig av olika krav säger följande: ”Dessa reformer utgör inte en sista finputsning på de senaste decenniernas monumentala reformverk.” Monumentalt eller inte så stämmer det ganska väl med vad vi har sagt i motionen.

Det är bra om man kan bli överens så långt. Då har man ju en bas för det handlingsprogram vi har talat om. Det är alltså inte bara en fråga om finjusteringar utan att på de verkligt viktiga punkterna försöka angripa orsakerna till och inte bara symtomen på de sämst ställda gruppernas situation i dagens samhälle. Det är dessa som måste angripas. Därför är det beklagligt, att låginkomstutredningen på grund av upplösningen inte själv blev i tillfälle att ge sin syn på vad som är speciellt viktigt att angripa i första hand, på grundval av förklaringsmodeller till hur man anser att samhället fungerar i dag.

Eftersom utredningen upplösts beror vad som nu kommer att ske på regeringen, i varje fall om riksdagen följer utskottets skrivning. Trots detta vill jag gärna medge att det är ett framsteg att en utredningsman tillsatts för att göra fördelningsstudier och planera hur dessa i framtiden skall läggas upp. Jag konstaterar slutligen att vi som skrivit under motionen 1382 får ganska mycket medhåll i utskottsbetänkandet. Som herr Nilsson i Östersund också påpekade är utskottet inte *för närvarande* berett att tillstyrka vårt förslag. Vidare skriver utskottet: ”Utskottet vill emellertid påpeka vikten av att också i framtiden material från pågående utredningsverksamhet fortlöpande publiceras så att underlag skapas för den offentliga debatten.”

I utskottets skrivning finns faktiskt en liten pekpinne till dem som upplöste låginkomstutredningen. På annat sätt kan man inte gärna tolka det.

De som minns debatten från i somras minns väl också att det inte heller var många av dem som ingick i låginkomstutredningsteamet som begrep varför de inte fick slutföra sitt arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Stridsman och Mattsson i Skee, och förklarades

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972

*Fortsatt översyn
av expropriationslagstiftningen*

den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Stridsman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Stridsman och Mattsson i Skee.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Stridsman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	222
Nej	-	60
Avstår	-	1

§ 14 Fortsatt översyn av expropriationslagstiftningen

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 3 i anledning av motion om fortsatt översyn av expropriationslagstiftningen.

Herr KARL BENGTTSSON i Varberg (fp):

Herr talman! När vi i vår motion, nummer 1423, hemställer om en parlamentarisk utredning för att överse det tidigare arbetet och fullfölja det återstående arbetet på expropriationslagstiftningens område, så är det av den anledningen att vi anser att det arbete och det material som låg till grund för det beslut, som höstriksdagen i fjol fattade, var ytterst bristfälligt. Vi anser det också vara otillfredsställande att det fortsatta arbetet endast bedrivs på departementsnivå. Varken jag eller det parti jag representerar har något emot att en reformering av expropriationslagstiftningen äger rum. Den gamla lagstiftningen hade en hel del brister. Jag har tidigare här i kammaren framhållit den långa tid och de höga kostnader för kommunerna som blev följden när man någon gång tillämpade den gamla lagstiftningen.

Vår utgångspunkt är att samhället måste ha medel att utforma framför allt tätortsområdena på ett sådant sätt, att boendemiljön får en från sociala, trafiktekniska och andra utgångspunkter godtagbar utformning. Dessutom måste kommunerna ha möjlighet att bygga upp en sådan markberedskap att de kan skapa gynnsamma förutsättningar för ett rationellt bostadsbyggande och en ändamålsenlig bebyggelseplanering.

Motiven för en reformering av expropriationslagstiftningen är angelägna och vi har kraftigt opponerat oss mot det sätt, på vilket regeringen handlagt frågan. Propositionen från i höstas anser vi i många stycken vara ofullständig och bristfällig.

Frivilliga markförvärvsuppgörelser är givetvis i alla lägen att föredra och hör eftersträvas.

Onsdagen den
23 februari 1972*Fortsatt översyn
av expropria-
tionslagstiftningen*

Expropriation skall alltså ses som en nödutväg när en frivillig uppgörelse över huvud taget eller på rimliga villkor inte är möjlig att uppnå. Man måste då naturligtvis förutsätta att den mark som kommunen vill expropriera kommer att på ett eller annat sätt tas i anspråk inom en kort tidrymd. På vilket sätt man sedan upplåter marken — genom tomträtt eller försäljning — är en annan och i detta sammanhang egentligen helt ointressant fråga. Det väsentliga är att kommunen kan styra samhällsutbyggnaden på ett tillfredsställande sätt. Att sträva efter ett totalt kommunalt markägande är varken nödvändigt eller önskvärt.

Tvångsrätten mot ägare av egnahem och fritidsbostäder får hävdas endast när det framstår som oundgängligen nödvändigt från samhällsbyggnadssynpunkt.

Här är det viktigare än någonsin att samhället använder sina maktmedel varsamt. När inlösen av egnahem ändå måste ske genom expropriation, får löseskillingen aldrig sättas lägre än vad som erfodras för anskaffning av annan, likvärdig bostadsfastighet.

Hur en fastighet som blir föremål för expropriation skall värderas är naturligtvis en besvärlig fråga.

En fastighet kan bli mera värd även i fast penningvärde dels på grund av förbättringar som ägaren gör på fastigheten, dels på grund av åtgärder som samhället vidtager i omkringliggande områden. Expropriationsutredningen grubblade länge på frågan och föreslog att marknadsvärdet skulle bestämmas till den nivå det hade när ansökan om expropriation gavs in till domstol. När propositionen förelades riksdagen i höstas föreslogs en helt annan lösning, som innebar att man ibland måste gå 15 år tillbaka i tiden för att fastställa fastighetens värde. Dels hade regeln i och för sig behövt prövas av remissinstanser, dels kunde inte reglernas konsekvenser bedömas utan hänsyn till förfaranderegler. När riksdagen beslutade att propositionens osäkra och krångliga värderingsregler skulle börja tillämpas, lades därmed en mycket svår uppgift på den enskilde fastighetsägaren.

Man utgick ifrån att värdeökningen berodde på förväntningar om ändring i markens och fastighetens användningssätt. Om någon del av värdeökningen beror på annat, t. ex. fastighetsägarens förbättringsåtgärder, ligger det på ägaren att bevisa sambandet däremellan. För fastighetsägare som har råd att anlita juridisk och ekonomisk expertis kan uppgiften säkert lösas, men för andra fastighetsägare kan det nära nog vara en omöjlig uppgift att gå 15 år tillbaka i tiden för att vara säker på att han får fullgod ersättning för sin fastighet. Här finns alltså en betänklig rättssäkerhetsaspekt som borde ytterligare belysas.

Om i stället värderingen sker vid tidpunkten för ansökan om expropriation och markägaren får begära prövning av ersättningsfrågan inom ett år efter det att expropriationstillstånd beviljats, kan problemet med uppkomna förväntningsvärden klaras. Härigenom kan problemet med oförtjänt markvärdestegring angripas. Eftersom löseskillingen inte påverkas av planer som kommunen lägger fram efter ansökningstidpunkten, skapas därmed gynnsamma förutsättningar för en offentlig debatt kring bland annat den aktuella bebyggelseplaneringen.

Herr talman! Enär nu utskottet framhåller att vi har att förvänta en

Onsdagen den
23 februari 1972

*Fortsatt översyn
av expropria-
tionslagstiftningen*

proposition inför 1972 års höstriksdag och att detta förslag kommer att vara grundat på expropriationsutredningens förslag i kvarvarande delar – bl. a. i fråga om långvariga expropriationstillstånd – vill jag nu inte ställa något yrkande om bifall till vår motion, men jag kommer att med mycket stort intresse följa den vidare utvecklingen i denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Interpellation nr 72 ang. medling mellan makar

Ordet lämnades på begäran till

Herr WINBERG (m), som yttrade:

Herr talman! Bestämmelserna om medling i giftermålsbalken har till huvudsaklig uppgift att förebygga onödiga skilsmässor.

Medlingsinstitutet har också sedan lång tid tillbaka funnits i svensk äktenskapslagstiftning. För närvarande gäller att make äger påkalla medling, om söndring uppstått i äktenskapet eller om tvist eljest uppkommit som stör sammanlevnaden mellan makarna. Medling är också enligt huvudregeln processförutsättning i mål om hemskillnad.

I samband med de ändringar som skedde i giftermålsbalken den 1 juli 1969 infördes också vissa nyheter i vad gäller medling. Den borgerliga medlingsverksamheten utökades sålunda genom bestämmelsen att det skall finnas minst en borgerlig medlare i varje kommun. Antalet borgerliga medlare utökades härigenom. Värdet av medlingen i dess nuvarande form har icke utan skäl varit föremål för diskussion. En väg att göra den mer meningsfull kan vara att, som antyds i direktiven för familjelagsakkunniga, närmare knyta den samman med familjerådgivningen.

Så länge den nuvarande formen av medling förekommer bör emellertid institutet få förutsättningar att fungera så effektivt som möjligt. Medlaren har – om medlingen utföres på rätt sätt – en mycket grannliga och viktig uppgift. Såsom familjerättskommittén anförde är det viktigt att de som åtar sig uppdrag som medlare är omdömesgilla personer med livserfarenhet och vilja att hjälpa och förmåga att få kontakt med människor. Det är också viktigt att medlarna får lämpliga anvisningar för tillvägagångssättet vid medling liksom att de får erforderlig utbildning genom kursverksamhet. Båda dessa frågor berördes i familjerättskommitténs betänkande och vid remissbehandlingen av detta men synes alltfjämt i allt väsentligt vara olösta.

Under återopande av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att behov föreligger för utformande av närmare regler för förfarandet vid medling?

2. Vill herr statsrådet ta initiativ till anordnande av kurser för den som utses till borgerlig medlare?

§ 16 Interpellation nr 73 ang. åtgärder mot den internationella brottsligheten i Sverige m. m.

Nr 27

Onsdagen den 23 februari 1972

Ordet lämnades på begäran till

Herr OSKARSON (m), som yttrade:

Herr talman! Brottsutvecklingen i Sverige inger allvarliga farhågor. Från mitten av 1950-talet till senare delen av 1960-talet tredubblades antalet anmälda brott mot brottsbalken. Därefter har utvecklingen varit än mer negativ vad gäller de flesta brottstyperna.

Ett klart samband kan skönjas mellan de senaste årens brottsutveckling och den tilltagande internationella brottsligheten i Sverige. Det är främst under de senaste åren, som den huvudsakligen organiserade och affärsmässigt bedrivna internationella brottsliga verksamheten blivit vanlig i landet. Dominerande inslag utgör därvidlag den illegala narkotikainförseln samt utförelse av i Sverige stulna dyrbara varor, t. ex. bilar och pälsar. Väpnade bank- och postrån har i flera fall utförts av utlänningar, som kommit till Sverige synbarligen i syfte att ägna sig åt sådan verksamhet.

En annan typ av brottslig verksamhet, som uppenbarligen i stor utsträckning backas upp och utförs av icke svenskar är dobbleriet. Under senare tid har t. ex. ganska uppseendeväckande ting avslöjats i samband med polisingripanden mot spelhålor; bl. a. att verksamheten där inbringar otroliga summor och att många besökare ruineras och får sina liv förstörda -- somliga har t. o. m. begått självmord. Utpressning, misshandel, rån och skottlossning liksom grovt skattefusk, sprit-, narkotika- och vapendistribution samt bordellverksamhet tyder på ett starkt inslag av rena internationella gangstersyndikat. Spelklubsverksamheten är upphov till en mängd brott.

Sverige är uppenbarligen ett attraktivt operationsområde för internationella yrkesförbrytare. Utländska medborgare som här i landet begått brott och som grips och fängslas har alltför lätt att avvika antingen från öppen anstalt eller -- under permission -- från sluten anstalt, för att fortsätta sin brottsliga verksamhet. Det faktum att det går ganska lätt att avvika från svenska anstalter och att omhändertagna med internationell brottslig verksamhet som specialitet efter ett avvikande har goda möjligheter att med hjälp av sina kontakter i utlandet hålla sig undan, är uppenbart en orsak till att Sverige blir utsatt för härjningar av internationella brottslingar. Vår straffmätning, våra fängselsers karaktär, våra liberala permissionsbestämmelser är också tydligen faktorer som inbjuder till brottslig verksamhet i vårt land.

I den aktuella propositionsförteckningen har angivits att regeringen avser förelägga riksdagen ett förslag syftande till att stävja det tilltagande dobbleriet. Detta är nödvändigt, men det finns även behov av åtgärder, som riktar sig mot annan brottslighet. Bl. a. torde ett framgångsrikt bekämpande av narkotikabrottsligheten kräva ytterligare insatser. Vidare skulle kontrollen av utlänningar, som kommer till Sverige, uppenbarligen behöva skärpas, liksom bestämmelserna för permissioner i samband med avlämnande av straff vid fångvårdsanstalter.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till

Nr 27

**Onsdagen den
23 februari 1972**

herr justitieministern ställa följande frågor:

Vilka åtgärder avser herr statsrådet vidtaga i syfte att

1. åstadkomma bättre kontroll av utläningar, som ankommer till Sverige och som skäligen kan misstänkas för att här i landet komma att bedriva brottslig verksamhet?
2. skärpa straffet för grovt narkotikabrott?
3. skärpa permissionsbestämmelserna för visst klientel vid fångvårdsanstalterna?

Denna anhållan bordlades.

§ 17 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 22 februari av

Nr 84 Herr *Wirtén* (fp) till herr jordbruksministern angående användningen av bekämpningsmedlet hormoslyr:

Hur ser statsrådet på de uppgifter som förekommit i pressen om dödsfall och skador bland personal som arbetat med besprutning av banvallar med växtgifter av typ hormoslyr och vilka konsekvenser bör detta få för avgöranden om fortsatt användning av ämnen av denna typ?

den 23 februari av

Nr 85 Herr *Gustafson* i Göteborg (fp) till herr jordbruksministern om utredning rörande möjligheterna att begränsa prishöjningarna på livsmedel:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga med anledning av framställningen från Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri om att en expertgrupp snarast tillsättes med uppdrag att i första hand skyndsamt utreda möjligheterna att begränsa de förestående kraftiga prisökningarna på livsmedel?

Nr 86 Herr *Ahlmark* (fp) till herr utrikesministern angående innebörden av visst uttalande i den svensk-sovjetiska kommunikén vid utrikesministerns besök i Moskva:

Anser utrikesministern att "icke-inblandning i andra staters inre angelägenheter" kan anföras som exempel på att "de svenska och sovjetiska uppfattningarna i en rad viktiga internationella frågor sammanfaller eller ligger nära varandra", som det står i den gemensamma svensk-sovjetiska kommunikén vid herr Wickmans besök i Moskva nyligen?

Nr 87 Herr *Magnusson* i Kristinehamn (vpk) till herr socialministern angående användningen av bekämpningsmedlet hormoslyr:

Anser statsrådet inträffade fall av konstaterade och sannolika skadeverkningar till följd av bl. a. hormoslyrbesprutningar, vid utförande av beordrat arbete, aktualisera ett skyndsamt framläggande av arbetsmiljöbestämmelser, som ger ett tillfredsställande skydd för arbetare, respektive rätt att vägra utförande av dylika arbeten?

Nr 88 Herr *Hyltander* (fp) till herr kommunikationsministern om bibehållande av oförändrade järnvägskommunikationer i Skaraborgs län:

Vill statsrådet medverka till att järnvägskommunikationerna inom Skaraborgs län inte kommer att försämrats, vilket synes vara fallet om förslaget till ny vartidtabell 1972 genomföres?

Nr 89 Fröken *Hörlén* (fp) till herr utbildningsministern angående effekten på arbetslösheten bland ungdom av extra intagning i gymnasieskolan vårterminen 1972:

Vilka erfarenheter har utbildningsministern av den extra intagning som skett i gymnasieskolan vårterminen 1972 med tanke på den avsedda effekten att motverka arbetslösheten bland ungdom?

Nr 90 Herr *Molin* (fp) till herr justitieministern angående tidpunkten för framläggande av förslag till ny vallag:

När avser statsrådet att förelägga riksdagen förslag till ny vallag avseende 1973 års allmänna val?

Nr 91 Herr *Werner* i Malmö (m) till herr kommunikationsministern angående statsbidragen till kommunala vägar och gator i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Vill herr statsrådet upplysa kammaren om orsakerna till de stora skillnaderna i statsbidragens nivå och stegringstakt då det gäller byggandet av kommunala vägar och gator i å ena sidan Stockholm och Göteborg - som är relativt gynnade i detta avseende - och å andra sidan Malmö - som får en påfallande mycket mindre tilldelning?

Nr 92 Fru *Kristensson* (m) till herr justitieministern angående principerna beträffande riksdagens hörande vid vissa författningsändringar:

Vill herr statsrådet redogöra för principerna beträffande riksdagens hörande i frågor om t. ex. ändring i polis- och åklagarinstruktioner, där formell skyldighet att höra riksdagen ej föreligger men lämplighets-skäl kan tala härför?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 17.40.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 27

Onsdagen den
23 februari 1972
